

KUOPIO

Kuopion kaupunki

Talousarvio 2026

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2026–2029

Kaupunginjohtajan esitys

Julkaisuvapaa 9.10.2025 klo 10.00

**KUOPION KAUPUNGIN TALOUSARVIO 2026
TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMA 2026–2029**

Kaupunginjohtajan esitys

KUOPIO

Kaupunginhallitus 21.10.2025

Kaupunginhallitus 3.11.2025, päätöskokous

Sisällysluettelo

Kaupunginjohtajan katsaus	5
Yleiset perusteet ja kehitysnäkymät	7
Kuopion kaupungin kehitysnäkymät	7
Väestökehitys	7
Asuntorakentaminen	8
Elinkeinot ja työllisyys	9
Työttömyys	10
Ilmasto ja luonto	10
Hyvinvointi	11
Taloudelliset lähtökohdat	13
Talouden kehitysnäkymät	13
Kuntatalous	14
Kuopion strategia vuoteen 2030 ja tavoitteet vuodelle 2026	16
Sitovat tavoitteet	17
Talousarvion 2026 valtuustoon nähden sitovat mittarit tavoitearvoineen	22
Ilmastobudjetointi	24
Päästöbudjetti	24
Ilmastotoimien taloussuunnitelma	25
Konserniyhteisöt	27
Olennaiset tulevat tapahtumat ja taloudelliset riskit	28
Konserniyhteisöille asetetut tavoitteet 2026	28
Merkittävimpien konserniyhteisöjen talousarvioiden tunnusluvut vuonna 2026	29
Talousarvion perustelut	37
Talousarvio	37
Talouden tasapainotustavoitteet	38
Verotulot	39
Valtionosuudet	40
Henkilöstö	42
Vaikutusten arviointi	45
Vaikutukset lapsiin ja nuoriin	45
Ympäristövaikutukset	46
Yritysvaikutukset	48
Maaseutuvaikutukset	49
Talousarvion ja -suunnitelman rakenne, sitovuus ja seuranta	50
Talousarvion rakenne	50
Talousarvion sitovuus	50
Talousarviossa annettavat toimintavaltuudet	52
Talousarvioon sisältyvät riskit	53
Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden seuranta	54
Sisäinen valvonta ja riskienhallinta	54

Tilivelvolliset viranhaltijat	55
Alijäämän kattamisvelvollisuus	56
Käyttötalousosa	57
Kuopion kaupungin organisaatio	58
Elinvoima- ja konsernipalvelut	60
Kaupunkiympäristö	70
Hyvinvoinnin edistäminen	84
Kasvu ja oppiminen	92
Keskusvaalilautakunta	103
Tarkastustoimi	103
Yleishallinto	104
Kuopion Tilapalvelut	106
Kuopion työllisyysalue	111
Tuloslaskelmaosa	114
Tuloslaskelman lukuohje	115
Tuloslaskelma 2026	116
Tuloslaskelmaosa	117
Investointiosa	119
Investointiosan esitystapa	120
Investointiosa	121
Rahoitusosa	126
Rahoituslaskelman lukuohje	127
Rahoituslaskelma 2026	128
Rahoitusosa	129
Liitteet	131
Kuopion väestö ja väestösuunnite	132

Kaupunginjohtajan katsaus

Kun kuluvan vuoden talousarviota vuosi sitten syksyllä laadittiin, ennakoitiin talouden lähtevän kasvuun, kysynnän vahvistuvan ja työllisyyden kohenevan. Kaupungin verotulokehitys vuodelle 2025 näytti reilua kahden prosentin kasvua. Todellisuus on ollut toinen. Talouden käänne antaa odottaa itseään, rakennusalan elpymistä ei ole tapahtunut ja työllisyystilanne on yhtäjaksoisesti heikentynyt syksystä 2023 lähtien. Kuntatalous on kohdannut suhdannekuopan erityisen vaikeana, kun vuoden 2025 alusta työllisyydenhoito siirtyi kokonaan kuntien vastuulle, uusia velvoitteita säädettiin mm. opetustoimeen ja kunta-alan palkkaratkaisusta tuli kallis. Samanaikaisesti menojen kasvaessa tulokehitys hyytyi, verotulojen muutos vuodesta 2024 saattaa jäädä jopa miinusmerkkiseksi.

Näin synkeissä yleisissä toiminnan puitteissa onkin ollut erityisen merkittävää, että olemme Kuopiossa pystyneet toteuttamaan kaupunginvaltuuston linjaamia talouden tasapainotustoimenpiteitä hyvin määrätietoisesti. Arvioimme, että kuluvana vuonna pysyvää sopeutusta tehdään lähes 19 miljoonan euron verran. Koko kaupungin organisaatio on tehnyt ensiluokkaista työtä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Työ jatkuu edelleen ja tavoite pitää, mistä osoituksena, että vuoden 2026 talousarvioesitys jää vain -2,1 miljoonaa euroa alijäämäiseksi ja tasapaino saavutetaan vuonna 2027.

Talousarviovalmistelun lähtökohtana on ollut kaupunginhallituksen toukokuussa antama talouden kehitys, jota tarkistettiin vielä syyskuun alussa. Lautakuntien talousarvioesitykset olivat vastuullisesti valmisteltuja ja kokonaisuutena päädyttiin toimintakatetavoitetta paremmalle tasolle. Neuvottelukierroksilla ei ollut tarvetta aikaisempien vuosien tapaan lähteä kuromaan miljoonien eurojen aukkoa kiinni ja tehdä lisäsopeutuksia talousarvioon. Valmisteluprosessin tuloksena on kehystavoitetta parempi kaupunginjohtajan talousarvioesitys. Esityksen riskit tunnistetaan, mutta niiden torjumiseksi on varauduttu tekemään kovaa työtä erityisesti elinvoiman ja työllisyyden kohentamiseksi ja kaupungin tulopohjan vahvistamiseksi. Vaikeitakin päätöksiä tarvitaan yhä esimerkiksi palveluverkoston osalta. Tähän ei kuitenkaan ohjaa pelkästään talous, vaan myös opetuksen järjestäjän velvollisuus taata oppilaiden sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen jokaiselle oppilaalle tasavertaisesti koko kaupungissa.

Muutosvoimainen koko kaupunkiyhteisön Kuopio 2035 -strategia saadaan päätöksentekoon marraskuussa. Strategiassa tulevat korostumaan elinvoiman kasvattaminen, ja kaupungin toiminnan kestävyys laaja-alaisesti tarkasteltuna. Strategian toimeenpanoa tukee kaupungin uudistuva johtamisjärjestelmä. Valtuustokauden vaihtuessa kesäkuussa 2025 uudistettiin poliittisen päätöksentekojärjestelmän rakenne ja nyt työ on etenemässä operatiivisen johtamisen järjestelmään. Ensi vuonna luodaan yhteisen tekemisen suuntaviivoja uusille elinvoiman ja sivistyksen toimialoille. Tavoitteena on, että kaupunki luo kasvun, elinvoiman ja työllisyyden edellytyksiä kunnianhimoisesti, vahvistaa laadukasta varhaiskasvatusta ja perusopetusta sekä luo positiivista asukaskokemusta. Ydintehtävien hoitamista tukee yhteiset palvelut, jossa hallinnon kehittämisprojekti Haltuun saatettiin loppuun syksyllä.

Kuopion investointimenot asettuvat vuonna 2026 talouden tasapainotusohjelman mukaiselle noin 75 miljoonan euron tasolle. Talouden tasapainotuksesta huolimatta kaupunki panostaa peruspalveluinvestointeihin, ja käynnissä on suuria koulu- ja päiväkotihankkeita. Suunnitelmavuodet 2028 ja 2029 tuovat painetta nostaa investointitasoa, mutta kaupungilla on mahdollisuus myös hakea toisenlaisia toteutusmalleja. Kaikkea ei tarvitse tehdä itse ja voidaan myös ajatella, että palveluille luodaan kapasiteettia muulla tavoin kuin kymmeniä vuosia vaikuttavilla pysyvillä investointiratkaisuilla.

Kaupunki valmistautuu asuntorakentamisen elpymiseen ja uusien isojen asuntoalueiden sijaan täydennysrakentamisen kohteet näyttäytyvät tällä hetkellä erityisen kiinnostavina. Tämä lisää mahdollisuuksia hyödyntää koko laajan Kuopion tarjoama potentiaali. Vuonna 2025 elinkeinoelämän tarpeita palvellaan uusilla alueilla ja yritystonttituotantoa vauhditetaan entisestään. Kuopio on Suomen 2. vetovoimaisin kaupunki asukkaille ja haluamme, että se on myös yritysystävällisyydessä kansallista kärkeä.

Kuopio 250-juhlavuosi on tulossa huipennukseensa marraskuussa 2025. Juhlavuosi on tarjonnut meille kuopiolaisille hyvää eloa, iloa ja oloa maailman negatiivisten uutiskuvien vastapainoksi. Juhlavuoden ovat tehneet kaupunkilaiset, yritykset ja järjestöt kaupungin toimiessa lähinnä mahdollistajana. Kiitän jokaista juhlavuoden tekijää jäljen jättämisestä kaupunkimme historiaan ja toivon, että rakennamme juhlavuodesta tutulla yhteishengellä kukoistavaa Kuopiota, josta tulevatkin sukupolvet voivat olla ylpeitä.

Soile Lahti
kaupunginjohtaja

Yleiset perusteet ja kehitysnäkymät

Kuopion kaupungin kehitysnäkymät

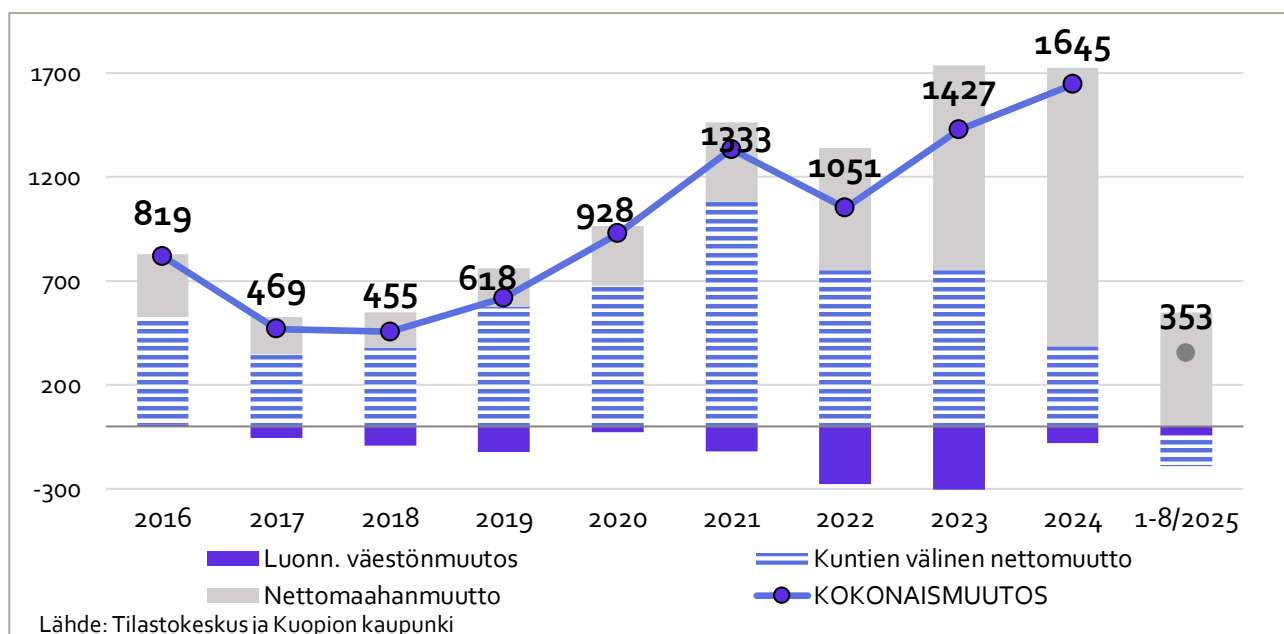
Väestökehitys

Vuodenvaihteessa 31.12.2024 Kuopion väkiluku oli 125 666. Kasvu edellisvuoteen oli 1645 henkeä, mikä on 1,3 %. Kuopion kasvu perustuu muuttovoittoon koti- ja ulkomailta. Nettomaahanmuutto oli ennätysasuuri (1340 henkeä) ja kuntien välinen nettomuutto (386 henkeä). Luonnollinen väestönmuutos oli negatiivinen (-79), mutta vähemmän kuin edellisinä vuosina.

Vuonna 2024 lasten ja nuorten määrä kasvoi edelleen. Alle kouluikäisten määrä kasvoi 87 lapsella, peruskouluikäisten (7–15 v.) määrä kasvoi 96 lapsella ja nuorien (16–24 v.) määrä 185 nuorella. Kuopiossa työikäisten määrä kasvaa edelleen, vuonna 2024 kasvu oli 643 henkeä. Yli 65 -vuotiaiden määrä kasvoi 634 hengellä.

Kuopion väestönkasvu on hidastumassa vuoden 2024 ennätysellisistä luvuista. Vuoden 2025 elokuun lopussa Kuopion väkiluku oli 126 019 ja väestönmuutos oli tammi-elokuussa 353 henkeä. Väestönlisäyksen taustalla oli nettomaahanmuutto (548). Kuntien välinen muutto oli vielä negatiivinen (-148), mutta opiskelijoiden tulomuutto nostaa väkilukua syksyllä. Myös luonnollinen väestönmuutos oli negatiivinen (-42).

Kuopion väestönmuutos 2016–2024 ja tammi- elokuu 2025

Väestöennuste

Kuopion väestöennusteet uusittiin ja laadittiin vuonna 2024 yhteistyössä konsulttitoimisto MDI:n kanssa. Kuopion ennusteesta laadittiin kolme eri skenaariota (matala, keskivahva ja vahva), joista keskivahva skenaario on jaettu suunnittelualueille. Kuopion ennuste ulottuu vuoteen 2040 saakka ja suunnittelualueittaiset ennusteet aina vuoteen 2035 saakka. Kuopion ennusteet hyväksyttiin kaupunginhallituksessa (kh 13.1.2025) kaupungin suunnittelun perusteeksi.

Uuden väestöennusteen mukaan vuoteen 2040 mennessä:

- Kaupungin väestönkasvu jatkuu tulevana vuosina vahvana.
- Väestö kasvaa nykyisestä (n. 125 600) noin 11 600 asukkaalla ja noin 137 000 asukkaaseen vuoteen 2040 mennessä.

- Kuopion väestönkasvu tulee olemaan muuttovoittoa (muista maamme kunnista ja ulkomailta tuleva muutto). Lasten ikäryhmissä Kuopio saa myös muuttovoittoa.
- Luonnollinen väestönkasvu on negatiivinen koko ennustekaudella.
- Väestörakenne vanhenee ja ikäihmisten määrän kasvu on voimakasta, erityisesti 75+ vuotiaissa.
- Ennusteen toteutuessa syntyvyys paranee hieman viime vuosista ja pienten alle kouluikäisten määrä lisääntyy hieman.
- Alakouluikäisten määrä vähenee melko voimakkaasti, yläkouluikäisten määrä hieman lievemmin.
- Nuorten määrä on kasvussa vuoteen 2030 saakka, jonka jälkeen määrä alkaa vähentyä.

Kuopion ennusteen mukaan kaupungin väestönkasvu kohdistuu kaupungin alueille eri tavoin ja erot kehityksen voimakkuudessa vaihtelevat. Kunkin alueen oma väestönmuutoksen trendi (syntyvyys, sisäinen muuttoliike) sekä alueelle rakennettaviin uusiin asuntoihin muuttava väestö on huomioitu ennusteissa. Alueille toteutuva asuntotuotanto on keskeisin alueittaisen ennusteen osuvuuteen vaikuttava epävarmuustekijä.

Uuden suunnittelualueittaisen ennusteen mukaan vuoteen 2035 mennessä:

- Väestönmäärä lisääntyy kaupunkialueella asuntotuotannon seurauksena.
- Väestönkasvua tapahtuu niillä alueilla, joille valmistuu uusia asuntoja.
- Vanhoilla asuntoalueilla, joihin ei kohdistu asuntotuotantoa tai asuntotuotanto on vähäistä, väestönmäärät laskevat lievästi tai säilyvät lähellä nykyistä määrää.
- Väestöltään eniten lähivuosina kasvavat Keskusta, Savilahti, Lehtoniemi, Mölymäki, Hiltulanlahti sekä Levänen (Kivilammen uusi alue).

Lisätietoa Kuopion väestöennusteesta löytyy Kuopion kaupungin verkkosivuilta: [Kuopion väestönkehitys ja väestöennuste - Ennuste vuoteen 2040 ja suunnittelualueittain vuoteen 2035 saakka](#)

Asuntorakentaminen

Heikentyneen asuntokysynnän ja yleisen suhdannetilanteen vuoksi asuntorakentamisen määrä on vähentynyt merkittävästi Kuopiossa viime vuosista. 2020-luvulla on Kuopiossa valmistunut keskimäärin 1300 uutta asuntoa/vuosi, mutta vuonna 2024 jätiin asuntotuotannossa 538 asunnon tasolle. Kuluvana vuonna tuotanto pienenee edelleen, noin 280 uuteen asuntoon, joista 128 asuntoa on Savilahden Kampuksen opiskelija-asuntoja. Myönnettyt rakennusluvut ennakoivat myös vuoden 2026 tason jäävän hyvin alhaiseksi.

Kuopio tavoittelee 1000 asunnon vuosituotantoa uuden MAL-sopimuksen mukaisesti. Nykyiseen asuntomarkkinatilanteeseen nähden tavoite on erittäin kova, koska uudisasuntojen kysyntä ei ole elpynyt Kuopiossa odotetusti. Sen sijaan vanhojen asuntojen markkinassa on nähtävissä pientä elpymistä viime vuoteen nähden.

Kuopion tavoitteena on nostaa asuntorakentaminen vähitellen MAL-sopimuksessa mainitulle tasolle ja maankäytön suunnittelulla varmistetaan, että uudet asuntorakentamisen alueet ja kaavat vastaavat kysyntää ja ne saadaan käyttöön suunnitellussa aikataulussa. Pientalojen täydennysrakentaminen on vahva painopiste kaavoituksessa ja lähivuosina sillä vahvistetaan ja turvataan Kuopion pientalotonttitarjonta Hiltulanlahden jälkeisille vuosille.

Kuopion tavoitteena on monipuolinen eri puolille kaupunkia sijoittuva sekä eri talotyyppisiä ja hallintamuotoja sisältävä asuntotuotanto. Kaupunkiin pyritään saamaan jatkuvasti lisää valtion korkotuettua vuokra-asuntotuotantoa (tavalliset vuokra-asunnot ja opiskelija-asunnot) mahdollisimman paljon. Lähivuosina asuntotuotanto jatkuu usealla jo kunnallistekniikaltaan valmiilla alueella, kuten Saaristokaupungissa (Keilanrinne, Kuikkalampi ja Lehtorinne), Savilahdessa sekä Puijonkuppen ja Kotikatu365 Hatsalan alueella. Vuonna 2025 on alkanut jo rakentaminen myös Kivilammen uudella alueella Rauhalahden leirintäalueen vieressä.

Kuopion omakoti- ja rivitalotonttien tarjonta jatkuu Hiltulanlahdessa vuoteen 2028 saakka ja lähivuosina omakotitalotonttien luovutusmäärä kaupunkialueella on noin 30 tonttia/vuosi. Hiltulanlahden jälkeen tontteja tullaan luovuttamaan pieniä määriä eri puolilta Kuopion kaupunkialuetta (täydennysrakentaminen) maaseudun taajamien ja kylien tonttitarjonnan lisäksi. Uusia pientalojen täydennysrakentamisen kaavoja on käynnissä ja käynnistymässä mm. Neulamäen alueella.

Elinkeinot ja työllisyys

Kuopiossa on monipuolinen elinkeinorakenne. Työpaikkoja on eniten terveys- ja sosiaalipalveluissa, kaupan alalla, hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa, koulutuksessa ja rakentamisessa. Vuoden 2023 lopulla Kuopiossa oli noin 55 400 työpaikkaa. Vuonna 2023 työpaikkojen määrä pysyi miltei ennallaan, mutta muutokset toimialojen välillä olivat suuria. Eniten työpaikkoja tuli lisää terveys- ja sosiaalipalveluihin (+400), kun taas rakentamisen työpaikat vähenivät (-642). Koko maassa työpaikkojen määrä väheni 0,3 %. (Tilastokeskuksen uusin tieto on vuodelta 2023.) Kuopion työpaikka-kehitys on ollut hyvää 10 vuoden aikana 2014–2023 työpaikkoja tuli lisää 3795 kpl, 7,4 %. Kuopion yritysten liikevaihdon kasvu hiipui vuosina 2023 ja 2024. Vuoden 2024 liikevaihdon vuosimuutos oli -0,4 %. Tammi-toukokuussa 2025 Kuopion yritysten liikevaihto kasvoi hiukan eli 0,5 % edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Koko maan osalta liikevaihdon muutos oli 1,0 %.

Viime vuosien talouskehitys on ollut kokonaisuudessaan poikkeuksellisen heikkoa. Suhdannekuoppa on ollut pidempi ja syvempi kuin aiemmin arvioitiin. Vuodet 2024–2025 olivat yritys- ja elinkeinoelämän näkökulmasta Kuopiossa valitettavan negatiivisia: Yritysten usean vuoden ajan heikentynyt taloudellinen tilanne realisoitui useina konkurssina ja sopeutustoimina, jotka näkyivät tuotannon supistamisina ja työttömyyden kasvuna. Tehdyt sopeutustoimet ovat kuitenkin olleet Pohjois-Savossa ilmeisen onnistuneita, sillä yrittäjien toteuttamassa PK-barometrissa pohjoissavolaiset yritykset ennakoivat laajasti liiketoimintansa lähtevän kasvuun vuonna 2026. Myös yritysrahoituksen kysyntä on kasvanut tänä vuonna (OP maakuntaennuste), mikä ennustaa yritysten investointien lähtevän kasvuun jo ensi vuonna.

Asuntorakentaminen on ollut Suomessa erittäin matalalla tasolla vuonna 2025 eikä näköpiirissä ole merkittävää volyymin kasvua vuodelle 2026. Rakennustoimialaa piristää lähinnä infrarakentamisen ja yritysten investointien kasvu. Rakennusala kärsii edelleen poikkeuksellisen hankalasta tilanteesta ja alalla on nähty jo useita konkurssseja. Myös alan korkea työttömyys pitkittyessään aiheuttaa työvoiman poistumaa alalta, mikä vaikeuttaa alan kasvua tulevaisuudessa.

Kuopion yritysten palkkasummakertymä on kasvanut vuodesta 2021 alkaen. Vuoden 2025 alkupuoliskolla Kuopion yritysten palkkasumma kasvoi edellisen vuoteen verrattuna 2,9 %. Koko maassa kasvua oli 1,9 %.

Liikevaihto	2020	2021	2022	2023	2024	1–5/2025
Eurokertymä*, M€, Kuopio	6064	6511	7284	7151	7123	2832
Vuosimuutos, %, Kuopio	-2,1	7,4	11,9	-1,8	-0,4	0,5
Vuosimuutos, %, koko maa	-4,2	10,6	15,6	-3,6	-1,3	1,0
Alkuvuosi 2025: Eurokertymä tammi-toukokuulta, *) vuosimuutos. Q1 eli tammi-maaliskuu 2025						
Palkkasumma	2020	2021	2022	2023	2024	1–6/2025
Eurokertymä*, M€, Kuopio	1901	2015	2157	2259	2325	1200
Vuosimuutos, %, Kuopio	-0,2	6,0	7,1	4,7	2,9	2,9
Vuosimuutos, %, koko maa	-0,2	5,0	6,9	4,9	2,4	1,9

* Euroestimaatti. Palkkasummatiedot 2025 ovat tammi-kesäkuulta

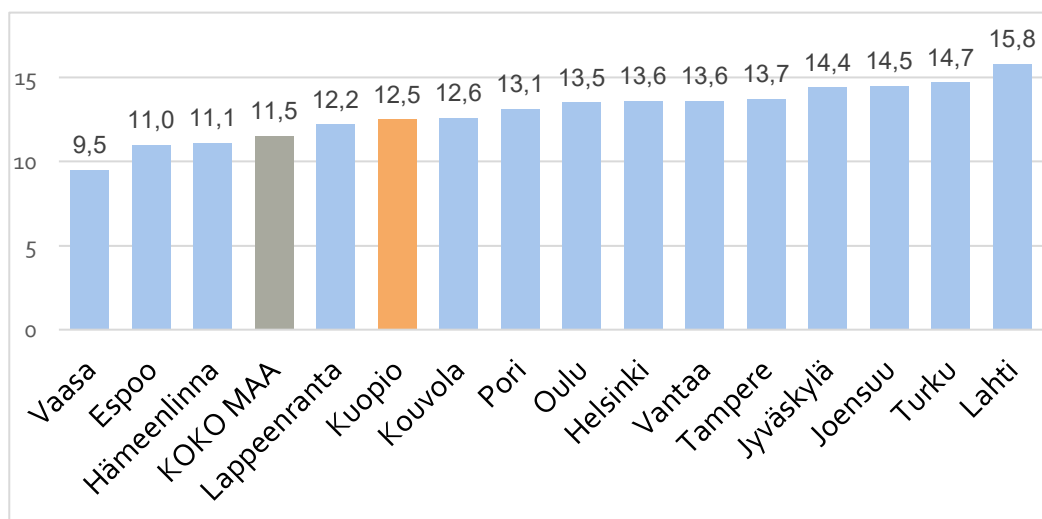
Työttömyys

Työttömien työnhakijoiden määrä kasvaa edelleen, kasvun odotetaan taittuvan ensi vuonna. Elokuun 2025 lopulla Kuopiossa oli 7566 työtöntä, joista 43 % eli 3258 oli pitkäaikaistyöttömiä (yli vuoden työttömänä olleita). Kuopion työttömyysaste oli elokuussa 12,5 %. Työttömien määrä oli kasvanut noin 1 000 henkilöllä verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan. Kuopion työttömyysaste on kuitenkin 15 suurimman kaupungin joukossa keskimääräistä matalampi. Työttömistä työnhakijoista noin puolet ovat rakennetyöttömiä eli tavalla tai toisella pitkittyneessä työttömyydessä. Nuorissa työttömissä työnhakijoissa 70 %:lla työttömyyden kesto ylittää kuuden kuukauden keston. Nuorten rakennetyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys on suurinta ikäluokissa 25–30-vuotiaat. Nuorten työelämään opintojen jälkeen siirtyminen on haastavaa ja korkeasti koulutettujen työttömyys on Suomessa hyvin korkealla.

Avoimien työpaikkojen määrä on vähentynyt edelleen. Yksi syy tähän on se, että yritykset eivät enää julkaise avoimia työpaikkoja julkiseen työväliyttykseen samalla tavalla kuin aiemmin. Elokuussa 2025 avoimia työpaikkoja oli noin 600.

Vuoden 2025 alusta TE-palveluiden järjestämisvastuu siirtyi valtiolta kunnille. Kuopion työllisyysalueeseen kuuluu 11 kuntaa. Uudistus laajensi kuntien vastuuta työttömyystukien rahoittamisesta. Kuntien rahoitusvastuu on kasvanut, ja Kela laskuttaa kunnista henkilöistä, jotka ovat saaneet työttömyysetuutta yli 101 päivää seuraavasti: 101 päivän jälkeen 10 % ja 701 päivän jälkeen 50 %. Vuoden 2026 talousarvioon on varattu 16 miljoonaa euroa Kuopion kaupungin työmarkkinatuen kuntaosuuteen.

Työttömyysaste suurimmissa kaupungeissa ja koko maassa 31.8.2025

Ilmasto ja luonto

Ilmasto- ja resurssiviisaus sisältyvät vahvasti Kuopion kaupungin strategiaan. Strategian kriittisinä menestystekijöinä ovat kiertotalouden, kestäväan kaupunkirakenteen, viisaan liikkumisen ja energiatehokkuuden edistäminen sekä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja luontokadon ehkäisy. Kaupunkikonsernin ilmasto- ja resurssiviisaustyön toimenpiteet on hyväksytty vuonna 2024 strategiaa toteuttavassa Viksu Kuopio -ohjelmassa eli ilmasto- ja resurssiviisausohjelmassa vuoteen 2035. Luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi ja luontokadon torjumiseksi kaupunginvaltuusto on hyväksynyt luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelman (LUMO) vuoteen 2030 saakka.

Kuopion kaupunkikonsernin yhteisenä tavoitteena on hiilineutraalisuus vuoteen 2030 mennessä. Tämän mukaisesti alueellisia kasvihuonekaasupäästöjä tulee pudottaa vähintään 80 prosenttia vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Lisäksi on turvattava riittävät hiilinielut. Hiilineutraaliuden lisäksi Kuopion kaupunki on sitoutunut tavoittelemaan jätteenhävittämättömyyttä ja globaalisti kestäväää kulutuksen tasoa yhdessä muiden resurssiviisauden edelläkävijäkuntien eli FISU-verkostoon kuuluvien kuntien kanssa. Tavoitteet on mahdollista saavuttaa Viksulla päätöksenteolla ja suunnitelmallisella päätösten toimeenpanolla. Päätösten toimeenpanoon on varattava riittävät resurssit.

Vuoteen 2023 mennessä Kuopion alueella syntyvät asukaskohtaiset kasvihuonekaasupäästöt, sisältäen teollisuuden päästöt, ovat pienentyneet noin 55 % vertailuvuoden 2007 tasosta. Suurimmat kasvihuonekaasujen päästölähteet muodostuvat tieliikenteestä (27 %), teollisuudesta ja työkoneista (27 %), maataloudesta (17 %) sekä kaukolämmöstä (15 %). Ilmastopäästöjen kehitystä on kuvattu tarkemmin luvussa Ilmastobudjetti.

Päästöjen vähentämistoimien lisäksi tarvitaan varautumista ilmastomuutoksen synnyttämiin sään ääri-ilmiöihin, sillä ne näkyvät jo nyt ja tulevat voimistumaan aiheuttaen uusia haasteita kaikille elämäntilanteille. Ilmastomuutoksen riskeihin varautuessa kaupungin palveluista korostuvat kaupunkisuunnittelu ja rakentaminen. Maankäytön ja liikkumisen suunnittelussa on pyrittävä kestäviin, päästöjä vähentäviin ratkaisuihin sekä varauduttava myrskyjen ja rankkasateiden lisääntymiseen.

Monimuotoisen luonnon säilyminen kytkeytyy monella tavalla ilmastomuutoksen torjuntaan ja sopeutumiseen. Luonnolla on myös ihmisten hyvinvointia ja terveyttä lisäävä vaikutus. Kaupungin kasvaessa ja tiivistyessä luonnon monimuotoisuuden huomioiminen on sisällytettävä ilmastonäkökohtien ohella osaksi kaupunkisuunnittelun ja rakentamisen prosesseja. Luontonäkökulma tulisi ottaa vahvemmin huomioon myös luontojalanjäljeltään merkittävässä ruokapalveluhankinnoissa. Toimenpiteillä turvataan luonnon tarjoamat ekosysteemipalvelut ja vähennetään luontokadosta aiheutuvia kustannuksia.

Hyvinvointi

Kunnilla ja kaupungeilla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Kuopion kaupungin on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Kaupungin eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. (ks. lisää laki 612/2021 6 §)

Kuopiossa hyvinvoinnin edistämistä ohjaa Hyvinvoiva Kuopio 2030 -ohjelma sekä valtuustokaudelle 2021–2025 laadittu hyvinvointikertomus ja siihen vastineena valtuustokaudelle 2026–2030 laadittava hyvinvointisuunnitelma. Hyvinvointikertomukseen pääsee osoitteesta [Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma - Kuopio](#)

Kuopion hyvinvointisuunnitelmaan on johdettu havaituista hyvinvointihaasteista yhteensä 13 tavoitetta kuopiolaisten hyvän arjen, hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi. Hyvinvointisuunnitelma sisältää toimenpiteet ja tehtävät hyvinvointitavoitteiden toteutumisen tueksi. Jotta toimenpiteiden ja tehtävien toteutuminen mahdollistetaan, ne huomioidaan osana taloussuunnittelua. Hyvinvointisuunnitelmaa vuosille 2026–2030 on alettu laatimaan syksyllä 2025 edellisen suunnitelman pohjatytötä hyödyntäen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttaman Terve Suomi -tutkimuksen (2023) mukaan noin neljännes (27 %) kuopiolaisista työikäisistä (20–64-vuotiaat) kokee, että ei jaksakaan työskennellä vanhuuseläkeikään saakka ja noin viidennes (18 %) kokee merkittävää psyykkistä kuormittuneisuutta. Kuopiossa 25–64-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkettä sekä mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä on valtakunnan tasoon verrattuna korkeampi.

Psyykkisen hyvinvoinnin heikkenemistä on ollut nähtävillä myös nuorten osalta, ja erot ovat suuret sukupuolten välillä. Uusin kouluterveyskysely 2025 antaa kuitenkin viitteitä käänneksestä parempaan, myös molempien sukupuolten osalta. Kouluinnostus on kääntynyt nousuun. Iso osa lapsista ja nuorista myös kokee oman terveydentilansa hyväksi. Kokemus keskinkertaisesta tai huonosta terveydentilasta on hienoisessa laskussa, pl. yläkouluikäisillä hienoisia nousua. Iso osa lapsista ja nuorista on myös tyytyväisiä elämään. Lukiolaisilla nousua edellisestä 66 %:sta peräti 74:ään %. Ala- ja yläkoululaisilla tyytyväisyys elämään on kuitenkin ollut laskussa vuodesta 2017. Lasten ja nuorten korkea positiivinen mielenterveys on puolestaan laskuvuosien jälkeen nousussa, mikä on upeaa kehitystä.

Vaikuttava hyvinvoinnin edistäminen edellyttää laaja-alaista ja poikkihallinnollista monialaista yhteistyötä eri toimijoiden ja asukkaiden kanssa. Keskeistä ovat selkeästi johdetut, oikein kohdennetut ja oikea-aikaiset hyvinvointia tukevat ja ennaltaehkäisevät toimenpiteet, jotka perustuvat laadukkaaseen tietoon hyvinvoinnin tilasta sekä tutkitusti vaikuttaviin menetelmiin. Kaikilla kaupungin palveluilla nähdään olevan oma erityinen roolinsa alueen asukkaiden hyvinvoinnin edistämisessä. Lisäksi hyvinvoinnin edistämistä toteutetaan laajalla sidosryhmäyhteistyöllä. Keskeisinä yhteistyötahoina toimivat muun muassa hyvinvointialue sekä alueen järjestöt ja oppilaitokset.

Suomessa kuntia kannustetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen myös vuonna 2023 käyttöön otetun hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosan, HYTE-kertoimen avulla. HYTE-kertoimen suuruus määräytyy hyvinvoinnin edistämistyötä kuvaavista prosessi-indikaattoreista (yhteensä 15 indikaattoria) ja toiminnan tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista (yhteensä 6 indikaattoria). Kuntiin kohdennettavan HYTE-kertoimen suuruus vaihtelee noin 7,5–22 euron välillä asukasta kohden. Kuopion hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa vuodelle 2025 oli noin 21,6 euroa asukasta kohden. HYTE-kerroin on ollut Kuopiossa nousussa. Lisää HYTE-kertoimesta voi lukea esimerkiksi THL:n sivuilta [HYTE-kerroin – kannustin kunnille - THL](#).

Taloudelliset lähtökohdat

Talouden kehitysnäkymät

Valtiovarainministeriön syksyn 2025 taloudellisen katsauksen mukaan kesän aikana on vahvistunut käsitys, että niemenomaan yksityinen kulutus jarruttaa talouden elpymistä Suomessa. Vaikka kotitalouksien ostovoima kasvaa, pelko työttömyydestä syö kotitalouksien luottamusta tulevaisuuteen. Kuluttamisen sijaan kotitaloudet säästävät. Suomen bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 1,4 % vuonna 2026. Suomen julkinen talous reagoi voimakkaasti reaalityalouden vaihteluihin. Matalasuhdanteessa verotulot kehittyvät heikosti ja julkisilla menoilla on taipumus kasvaa. Korkeasuhdanteessa verotulojen ja julkisten menojen kehitys puolestaan on suotuisaa, jolloin alijäämän pitäisi supistua. Kuluneiden viiden vuoden aikana Suomen julkinen talous on saanut useita epäsuotuisia yllätyksiä peräjälkeen, mutta suotuisat yllätykset antavat odottaa itseään, valtiovarainministeriö tiivistää tilannearviota katsauksessaan.

Yhdysvaltojen kauppapolitiikka on aiheuttanut volatiliiteettia maailman tavarakaupassa kuluva vuoden aikana. Maailman tavarakauppa hidastuu edellisvuoden melko nopeasta kasvusta pitkälti Yhdysvaltojen kauppapolitiikan takia, ja kasvu jatkuu vaatimattomasti vuonna 2026. Tavarakaupan kasvunäkymä on pitkälti nousevien talouksien varassa. Maailman palvelukauppa on kehittynyt tavarakauppaa suotuisammin viime vuosina. Palvelukauppa on sen sijaan saanut vauhtia pandemian jälkeisestä matkailun ja kuluttajapalveluiden elpymisestä. Merkittävin ajuri on kuitenkin ollut maailmankaupan palveluvaltaistuminen, jota on ohjannut tietotekniikka- ja ohjelmistopalveluiden merkityksen kasvu. Tämän kehityksen odotetaan jatkuvan myös tulevien vuosien aikana. On selvää, että maailmankaupan näkymiin liittyy merkittävää epävarmuutta vallitsevassa geopolittisten jännitteiden tilanteessa. Maailmankaupan toipuminen vetää Suomen viennin kasvuun, mutta kasvu on kuitenkin hidastumassa merkittävästi aikaisemmista vuosista.

Inflaatiokehitys näyttäytyy tällä hetkellä kuluttajille hyvin erilaiselta riippuen siitä, onko heillä velkaa vai ei. Joka tapauksessa hintojen nousu on hidastunut selvästi viime vuosista ja olennaisena tekijänä on korkojen lasku. Inflaatiota hidastaa edelleen energian hintojen lasku, joka on jatkunut viime kuukausina sekä sähkön että öljyn halpenemisen vuoksi. Elintarvikkeiden hintojen uusi nousu selittyy paljolti yksittäisten tuotteiden, kuten kahvin, suklaan, alkoholin ja tupakan, kallistumisella. Veronkorotukset ovat nostaneet tavaroiden ja palveluiden hintoja.

Kotitalouksien yhteenlaskettu ostovoima kasvaa hitaasti vuonna 2025 heikon työllisyystilanteen, sosiaalitytuksien leikkausten sekä arvonlisäverokantojen noston seurauksena. Vuonna 2026 ostovoimaa kasvattavat työehtosopimusten mukaiset palkankorotukset sekä ansiotuloverotuksen aleneminen. Vuonna 2026 toteutuvat uusien työehtosopimusten suurimmat korotukset palkkoihin. Nimellisansiot kasvavat ensi vuonna keskimäärin 3,6 % koko taloudessa. Vuosina 2021–2023 reaalipalkat laskivat yhteensä 6,6 %. Vaikka palkkojen nousu kiihtyy ja inflaatio pysyy maltillisena lähivuosina, reaalipalkkojen vuoden 2021 taso saavutettaneen vasta vuonna 2027. Palkkasummaan vaikuttavat nimellisansioiden kasvun lisäksi työllisyyden yleinen kehitys ja työllisyyden kohdentuminen eri toimialoille.

Vaimea talouskasvu ei kohenna työvoiman kysyntää. Alkuvuoden heikko työllisten lukumäärän kehitys ja avoimien työpaikkojen määrän lasku viittaavat työllisten määrän laskun jatkumiseen. Yritysten työllistämisaikomukset eivät ole vielä laajasti kohentuneet. Työmarkkinoiden käänne siirtyy tulevaan vuoteen.

Rakentamisen laskussa on pohja saavutettu, mutta rakentamisen arvonlisäys ei kuitenkaan ole vielä lähtenyt kasvuun. Rakentamisen liikevaihdon volyyymissa on sen sijaan ollut jo kasvua. Rakentamisen näkymät ovat hieman parantuneet, mutta ovat edelleen selvästi normaalia heikommat ja rakentamisen toipuminen ottaa aikansa. Rakentamisen toipumista tukevat energiasiirtymään liittyvät investoinnit ja asuntorakentamisen elpyminen.

Kansantalouden keskeisiä lukuja 2022–2029

%	2022	2023	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*
BKT määrän muutos	1,3	-1,2	0,4	1,0	1,4	1,7	1,6	1,6
Työttömyysaste	6,8	7,2	8,4	9,4	9,0	8,4	7,9	7,6
Työllisyysaste	73,8	73,6	72,1	71,5	71,8	72,6	73,3	74,2
Kuntien ansiotasoindeksi	2,0	5,2	3,4	3,2	3,6	4,3	4,0	3,1
Kuluttajahinnat	7,1	6,2	1,6	0,4	1,4	1,9	2,0	2,0
Rakennuskustannusindeksi	8,2	3,0	0,0	0,6	1,0	1,1	1,8	1,8

*Ennuste

Lähde: Tilastokeskus, VM Kuntatalousohjelma syksy 2025

Kuntatalous

Suomen talouden toipuminen on ollut hidasta, ja verotulot kehittyvät tänä vuonna heikosti. Edelleen heikentynyt työmarkkinasuhdanne ei vielä osoita kohenemisen merkkejä. Vuositasolla työllisiä on hieman viimevuotista vähemmän ja työttömiä selvästi enemmän. Tuotannon kasvun myötä työllisyysilanteen ennakoidaan kuitenkin kohenevan vuodesta 2026 alkaen. Heikko suhdannetilanne on välittynyt myös kuntatalouteen vuonna 2025, jonka verotuloennusteita on madallettu kertymätietojen perusteella vuoden edetessä. Vuosikate supistuu, mutta riittänee kattamaan poistot. Tilikauden tuloksen ennakoidaan olevan niukasti positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee.

Syksyn 2025 Kuntatalousohjelman mukaan kuntatalouden näkymät pysyvät heikkoina myös vuonna 2026. Keväällä 2025 saavutettu kolmevuotinen palkkasopimus kasvattaa kuntatalouden kustannuksia selvästi. Tämä kehitys lisää kustannuspaineita palveluvaltaisella kuntasektorilla, jossa henkilöstömenojen osuus on suuri. Kunta-alan palkankorotukset koostuvat perusratkaisun lisäksi palkkausjärjestelmien kehittämisohjelmasta, mikä nostaa alan palkankorotukset yleistä linjaa suuremmaksi. Sopimuskausi päättyy helmikuun lopussa 2028, joten vuodelle 2028 voi tulla jo tiedossa olevien sopimuskorotusten lisäksi ennusteesta poikkeava sopimusratkaisu.

Vaikka verotulojen odotetaan kasvavan reippaasti vuonna 2026 suhdannetilanteen kohentuessa, kuntatalouden tulojen kehitystä hidastavat valtionapuihin kohdennetut vähennykset. Lisäksi sote-kiinteistöjen vuokrasopimusten päättyminen ja uudelleen neuvottelut uhkaavat heikentää kuntien saamia vuokratuloja.

Tulojen ja menojen epätasapaino syvenee, sillä vuosikatteet eivät riitä kattamaan nettoinvestointeja. Vuonna 2026 kuntien valtionosuuksien kasvua hidastavat hallituksen pysyvät valtionosuusleikkaukset sekä hallituskauden aikainen yhden prosenttiyksikön indeksijarru. Lisäksi valtionosuuksien kehitystä hidastaa vuoteen 2027 saakka sote-siirtoon liittyvien takautuvasti perittävien valtionosuuksien vähennys. Toiminnan ja investointien rahavirta jää kuitenkin myös vuonna 2028 ja 2029 negatiiviseksi. Negatiiviset toiminnan ja investointien rahavirrat näkyvät kuntatalouden lainakanan kehityksessä, erityisesti kun investoinnit pysyvät korkealla tasolla. Osassa kunnista investointinäkymät ovat laskevia, mutta etenkin kasvukeskuksissa muuttoliike ylläpitää kuntien investointipaineita. Valtaosa investoinneista kohdistuu välttämättömään perusinfrastruktuuriin kuten rakennuksiin, mutta myös vihreän siirtymän investoinnit pitävät osaltaan investointitasoa korkealla.

Myös korkomenot lisääntyvät lähivuosina, vaikka lyhyet markkinakorot ovat jo kääntyneet laskuun. Merkittävä osa kuntien lainakannasta on kuitenkin kiinteäkorkoisia tai suojattuja, minkä vuoksi markkinakorkojen muutokset heijastuvat korkokustannuksiin viiveellä.

Kuntatalouden kestävyysvaikutukset jatkossa yhä enemmän kuntien kyky hallita työvoimakustannuksia, sopeuttaa investointeja sekä hyödyntää digitalisaatiota ja uusia teknologioita palvelutuotannossa. Väestörakenteen muutos, kaupungistuminen ja vihreä siirtyminen lisäävät investointitarpeita, mutta vaativat samanaikaisesti rakenteellisia uudistuksia. Tulojen ja menojen epätasapaino edellyttää kuntien omia sopeutustoimia ja tiukkaa menokuria. Palvelut ja palveluverkko on sopeutettava kuntien tulorahoitukseen. Kokonaistaloudelliseen ennusteeseen liittyy paljon riskejä.

Suhdanteiden vaikutus välittyy verotulojen ja työttömyyskehityksen kautta kuntatalouteen, joka kohtaa muutokset usein jälkisyklisesti.

Kuntatalouden vaatimaton kehitys näkyy Kuntaliiton Talousbarometrissä (kuntien talousjohtajat syyskuussa 2025) ja tunnelmat eivät ole kovin optimistiset. Useampi kuin puolet kunnista kertoi kuntansa taloudellisen tilanteen heikentyneen verrattuna tilanteeseen 12 kuukautta sitten. Erityisen matalalla tasolla näkemykset nykytilasta olivat suurissa kaupungeissa, joiden veropohjaan talouden vaimea kehitys ja työttömyyden kustannukset iskevät erityisen rankasti. Maakunnittain tarkasteltuna talouden tila koettiin vahvaksi muun muassa Lapissa. Odotukset talousnäkymistä päätyivät kyselyssä kuitenkin paremmalle tasolle kuin viime vuonna. Koko kuntakenttä on tästä huolimatta laajojen sopeutuspaineiden edessä. Kyselyssä ei kuitenkaan indikoitu veroprosenttimuutoksia, vaan kolme neljäsosaa kunnista arvioi, että kunnallisveroprosenttiin ei kohdistu syksyllä 2025 muutospaineita.

Kuntatalouden kehitysarvio vuosina 2024–2029

Mrde	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Tuloksen muodostuminen						
1. Toimintakate	-14,3	-15,4	-16,2	-16,6	-17,1	-17,5
2. Verotulot	14,1	14,1	14,8	15,4	16,0	16,6
3. Valtionosuudet, käyttötalous	3,4	4,1	4,2	4,2	4,5	4,7
4. Rahoitustuotot ja kulut, netto	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
5. Vuosikate	3,6	3,0	3,2	3,1	3,7	4,1
6. Poistot	-2,9	-3,0	-3,1	-3,2	-3,3	-3,4
7. Satunnaiset erät, netto	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8. Tilikauden tulos	1,1	0,4	0,1	0,0	0,4	0,7
Rahoitus						
9. Vuosikate	3,6	3,0	3,2	3,1	3,7	4,1
10. Satunnaiset erät	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
11. Tulorahoituksen korjauserät	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
12. Tulorahoitus, netto	3,5	3,0	2,7	2,7	3,3	3,7
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit	-4,8	-4,9	-5,1	-5,2	-5,4	-5,6
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
15. Investoinnit, netto	-3,9	-4,0	-4,2	-4,2	-4,5	-4,7
16. Rahoitusjäämä (tulorahoitus-investoinnit)	-0,4	-1,1	-1,4	-1,5	-1,2	-1,0
17. Lainakanta	205	21,5	22,9	24,4	25,6	26,5
18. Kassavarat	6,5	6,3	6,1	5,9	5,6	5,4
19. Nettovelka (lainat - kassavarat)	14,0	15,2	16,9	18,6	19,9	21,1

Kuopion strategia vuoteen 2030 ja tavoitteet vuodelle 2026

Kuopion strategiassa määritetään kehittämisen suuntaviivat lähivuosiksi. Visio ja strategiset päämäärät kuvaavat kaupungin tulevaisuuden tahtotilaa eli sitä millaiseksi Kuopion halutaan kehittyvän. Strategia sisältää valintoja eli asioita, joissa meidän tulee kaupunkina yhdessä kumppaneiden kanssa onnistua, jotta haluttu tulevaisuus toteutuu. Strategia määrittää myös toimintatavat, joilla varmistetaan strategian toteutumista. Strategian toimeenpanon tukena ovat strategian toimenpideohjelmat sekä muut ohjelmat ja suunnitelmat.

Strategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Kuopion strategia on kaupunkiyhteisön strategia ja se ohjaa koko kaupunkikonsernin toimintaa. Kaupunkikonsernin lisäksi keskeisiä kumppaneita strategian toteuttamisessa ovat yritykset, järjestöt ja yhteisöt sekä kuntalaiset. Merkittävistä investoinneista ja päätöksistä on tehtävä vaikutusten arviointi. Toimielinten päätösten perusteluista tulee käydä esille, miten esitetty asia vaikuttaa Kuopion strategian toteutumiseen.

Kuntalaki edellyttää, että jokaisessa kunnassa on oltava voimassa oleva kuntastrategia ja se on tarkistettava vähintään kerran valtuuston toimikaudessa. Tällä halutaan korostaa erityisesti valtuuston roolia kunnan strategisena johtajana sekä toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteiden määrittäjänä. Kuopion uutta, vuoteen 2035 ulottuvaa strategiaa on uudistettu vuoden 2025 aikana. Strategian laadinta on tehty mahdollisimman osallistavasti ja sen laadintaan ovat erivaiheissa osallistuneet mm. asukkaat, yritykset, järjestöt ja yhteisöt, sidosryhmät, luottamus- ja virkahenkilöt sekä henkilöstö. Strategian laadinta on vielä kesken ja tavoitteena on, että kaupunginvaltuusto hyväksyy Kuopion uuden strategian loppuvuodesta 2025.

Tähän strategiaosaan on koottu valtuustoon nähtävät, kaupunkistrategiaa vuonna 2026 toteuttavat tavoitteet. Ne ovat vielä vanhan, Kuopion kaupunginvaltuuston 16.5.2022, § 29 hyväksymän, vuoteen 2030 ulottuvan strategian mukaiset. Strategian tavoitteita on täsmennetty toimenpiteillä, jotka on esitetty talousarvion käyttötalousoosassa. Strategian toteutumisen seuranta toteutetaan osana talousarvion seurantaa kaksi kertaa vuodessa: kesäkuun osavuosiseurannassa ja tilinpäätöksessä.

Kuopion vuoteen 2030 ulottuva strategia löytyy kaupungin verkkosivuilta osoitteesta: <https://www.kuopio.fi/kuopion-kaupunki/strategia-ja-kehittaminen/strategia/>

Sitovat tavoitteet

HYVINVOIVA JA YHTEISÖLLINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Vastuutaho
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Kuopiolaisten tyytyväisyys asuin- ympäristöön säilyy korkeana ja asunnottomuus vähenee	Asukkaiden tyytyväisyys oman asuin- alueen rakennettuun ympäristöön Asunnottomuus	Kaupunkiympä- ristö
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia	Asukkaiden vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin	Kaikki
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Parannamme arjen turvallisuutta ja ympäristön esteettömyyttä	Asukkaiden tyytyväisyys oman asuin- alueen turvallisuuteen Häiriöindeksi Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä	Hyvinvoinnin edis- täminen, Kaupun- kiympäristö, Kuo- pion Tilapalvelut
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme aktiivisuutta ja yhteisölli- syyttä tukevia kohtaamispaikkoja ja luonnon saavutettavuutta	Virkistys- ja urheilualueiden määrä / 1000 asukasta Asukastoiminnan ja nuorisotilojen kä- vijämäärät	Hyvinvoinnin edis- täminen, Kasvu ja oppiminen, Kau- punkiympäristö, Kuopion Tilapalve- lut
1.2. Hyvinvointia edis- tävät elintavat ja sosi- aaliset verkostot	Arjen fyysinen aktiivisuus lisääntyy kai- kissa ikäryhmissä	Lasten ja nuorten liikkuminen Aikuisten liikkuminen Kotona asuvien 75-vuotta täyttänei- den osuus ikäluokasta	Hyvinvoinnin edis- täminen, Kasvu ja oppiminen
1.2. Hyvinvointia edis- tävät elintavat ja sosi- aaliset verkostot	Päihdemyönteisyys ja päihteiden käyttö vähenevät kaikissa ikäryhmissä	Nuorten päihdemyönteisyys ja päih- teiden käyttö Aikuisten päihteiden käyttö	Hyvinvoinnin edis- täminen, Kasvu ja oppiminen
1.2. Hyvinvointia edis- tävät elintavat ja sosi- aaliset verkostot	Asukkaiden, erityisesti nuorten, mielen hyvinvointi kohenee	Positiivista mielenterveyttä kokenei- den osuus	Hyvinvoinnin edis- täminen, Kasvu ja oppiminen
1.2. Hyvinvointia edis- tävät elintavat ja sosi- aaliset verkostot	Yksinäisyyden kokeminen vähenee	Lasten ja nuorten kokema yksinäisyys Aikuisten kokema yksinäisyys	Hyvinvoinnin edis- täminen, Kasvu ja oppiminen
1.3. Elinikäinen oppimi- nen, työ ja toimeentulo	Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttö- myys vähenevät	Pitkäaikaistyöttömien määrä Pitkäaikaistyöttömien osuus työttö- mistä Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä Alle 25-vuotiaiden osuus työttömistä	Elinvoima- ja kon- sernipalvelut

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Vastuutaho
1.3. Elinikäinen oppiminen, työ ja toimeentulo	Vahvistamme työikäisten työkykyä sekä työssä jaksamista	Työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus työikäisistä Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	Elinvoima- ja konsernipalvelut
1.4. Laadukas varhaiskasvatus ja yleissivistävä koulutus	Tarjoamme kaikille lapsille ja nuorille laadukkaan varhaiskasvatuksen ja koulupolun sekä siihen tarvittavan tuen	Perusopetus: opetuksen eurot / oppilas, vuosiviikkotunnit / oppilas, ryhmäkoko Kuopion koulutuspoliittisen ohjelman toteutuminen	Kasvu ja oppiminen, Hyvinvoinnin edistäminen
1.5. Vapaa-ajan mielekäs tekeminen ja kokeminen	Tarjoamme eri-ikäisille merkityksellistä tekemistä ja kokemista, muun muassa kulttuurista, harrastuksista ja vapaaehtoistoiminnasta yhdenvertaisesti	Kulttuuritilojen kävijämäärät Kansalaisopiston opiskelijamäärä ja opetustunnit Sisä- ja ulkoliikuntatilojen sekä kaupallisten tilaisuuksien käyntikerrat	Hyvinvoinnin edistäminen, Kasvu ja oppiminen

KASVAVA JA ELINVOIMAINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Vastuutaho
2.1. Kilpailukykyinen ja kannustava yrittäjyyssympäristö	Tuemme yhdessä eri toimijoiden kanssa yrittäjyyskasvatusta, uutta yritystoimintaa sekä olemassa olevien yritysten kasvua ja elinvoimaa	Liikevaihdon ja viennin kehitys Yrityskanta / 1000 as. Uudet yritykset / 1000 as. Yritysmuutosmittaukset	Elinvoima- ja konsernipalvelut, Kasvu ja oppiminen
2.1. Kilpailukykyinen ja kannustava yrittäjyyssympäristö	Tonttitarjontamme on riittävä ja monipuolinen	Yritystontit (sopivuus, määrä)	Kaupunkiympäristö, Elinvoima- ja konsernipalvelut
2.1. Kilpailukykyinen ja kannustava yrittäjyyssympäristö	Yritykset saavat osaavaa työvoimaa	Pk-yritysten osuus (%), joissa työvoiman saatavuus merkittävin työllistämisen este Työllisyysaste Avoimet työpaikat	Elinvoima- ja konsernipalvelut
2.2. Rohkea ja kestävä kaupunkikehitys	Mahdollistamme monipuolisen ja riittävän asuntotuotannon sekä monipaikkaisen elämän	Asuntotuotanto (lkm, tyyppi, hallintasuhte) Asuntotuotannon tonttireservi, vuotta	Kaupunkiympäristö
2.2. Rohkea ja kestävä kaupunkikehitys	Kaupunkikeskusta, lähiöt ja maaseutu ovat elinvoimaisia ja viihtyisiä	Maaseutuohjelman toteuttaminen	Kaupunkiympäristö, Elinvoima- ja konsernipalvelut

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Vastuutaho
2.2. Rohkea ja kestävä kaupunkikehitys	Kehitämme Savilahtea kärkihankkeena	Savilahden rakentamisen eteneminen	Kaupunkiympäristö, Elinvoima- ja konsernipalvelut
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymä ja laadukas koulutus	Kuopio on vetovoimainen opiskelukaupunki	Koulutuksen vetovoimaisuus, hakijamäärät; UEF, Savonia, Sakky Alueelle jäävien valmistuneiden osuus	Kasvu ja oppiminen, Elinvoima- ja konsernipalvelut
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymä ja laadukas koulutus	Koulutus vastaa ennakoivasti työelämän muuttuviin tarpeisiin		Kasvu ja oppiminen, Elinvoima- ja konsernipalvelut
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymä ja laadukas koulutus	Innovaatioekosysteemi edistää liiketoiminnan kasvua ja houkuttelee uusia toimijoita alueelle	Panostukset t&k toimintaan	Elinvoima- ja konsernipalvelut
2.4. Kasvava ja vastuullinen matkailu	Edistämme monimuotoista kaupunkikulttuuria, tapahtumia ja matkailua	Tapahtuma-avustukset Tapahtumakävijät	Elinvoima- ja konsernipalvelut, Hyvinvoinnin edistäminen
2.4. Kasvava ja vastuullinen matkailu	Kehitämme matkailun kärkihankkeena Tahkoa sekä Kuopion muita matkailualueita yhdessä toimijoiden kanssa	Matkailijoiden yöpymiset Hankkeiden eteneminen	Kaupunkiympäristö, Elinvoima- ja konsernipalvelut
2.5. Kuopion tunnettuus ja edunvalvonta	Aktiivinen, ennakoiva edunvalvonta ja vaikuttaminen tukee Kuopion tunnettuutta ja kehittymistä. Painopisteenä alueen saavuttavuuden (tie-, raide-, lento-, vesiliikenne ja ICT-yhteydet) parantaminen.	Imago- ja mainetutkimukset Onnistuminen edunvalvonnassa	Elinvoima- ja konsernipalvelut, Kaupunkiympäristö, Kaikki

ILMASTO- JA RESURSSIVIISAS KUPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Vastuutaho
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Edistämme puurakentamista mm. kaa-voituksen keinoin	Toteutuneet puurakennushankkeet	Kaupunkiympäristö, Tilapalvelut
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Kuopiossa on vahva kiertotalouden yritysverkosto ja sitä tukevaa koulutus- ja innovaatio toimintaa	Kiertotalousyritysten määrä Hankkeiden eteneminen	Elinvoima- ja konsernipalvelut, Kaupunkiympäristö
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Hankintamme ovat vastuullisia ja hiili-neutraaleja	Ympäristökriteerit sisältävät kilpailutukset (M€/v, kpl/v, %)	Kaikki
3.2. Viisas liikkuminen ja kestävä yhdyskuntarakenne	Suunnittelemme ja toteutamme kestävää ja vähähiilistä yhdyskuntarakennetta mm. edistämällä vaihtoehtoisen lataus- ja tankkausverkon rakentamista	Tieliikenteen CO ₂ -päästöt kt CO ₂ -ekv	Kaupunkiympäristö

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Vastuutaho
3.2. Viisas liikkuminen ja kestävä yhdyskuntarakenne	Edistämme kestävien liikkumismuotojen (joukkoliikenne, kävely, pyöräily, yhteiskäyttöautot) käyttöä ja toimintaedellytyksiä	Joukkoliikenteen matkustajamäärä / v Kestävien liikennemuotojen osuus matkoista	Kaupunkiympäristö
3.3. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja luontokadon torjunta	Otamme maankäytönsuunnittelussa sekä metsien ja viheralueiden hoidossa huomioon luonnon monimuotoisuuden	Luonnonsuojelualueiden määrä Vanhojen metsien osuus Lehtipuuston osuus	Kaupunkiympäristö
3.4. Huoltovarmuus ja kriisinsietokyky	Teemme aktiivisesti toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja ilmastorisien (mm. sään ääri-ilmiöt) pienentämiseksi	CO ₂ -päästöt / asukas (t CO ₂ -ekv / as)	Kaikki
3.4. Huoltovarmuus ja kriisinsietokyky	Tuemme paikallista maataloutta ja elintarviketuotantoa tarjoamalla lähellä tuotettua ja ilmastoviisasta ruokaa huoltovarmuuden parantamiseksi sekä vähennämme ruokahävikkiä	Lähiruuan osuus Kasviproteiinien osuus Ruokahävikin määrä (kg)	Kaikki, Servica
3.4. Huoltovarmuus ja kriisinsietokyky	Tehostamme energiankäyttöä 10 prosenttia ja lisäämme uusiutuvien energiamuotojen käyttöä	Sähkön ja lämmön ominaiskulutus kaupungin kiinteistöissä (kWh / r-m ³) Uusiutuvan energian osuus tuotetusta energiasta (%)	Kaikki

UUDISTUVA JA YHDESSÄ TEKEVÄ KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Vastuutaho
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Kehitämme palvelujamme (ml. digipalvelut) asiakaslähtöisesti ja ratkaisukeskeisesti organisaatorajat ylittäen ja teemme aktiivista verkostoyhteistyötä palvelujen kehittämiseksi	Palvelujen digitalisaatioaste Tyytyväisyys palveluihin	Kaikki
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lisäämme hallinnon ja päätöksenteon avoimuutta ja asukkaiden vaikuttamisen mahdollisuuksia	Kuntalais- ja asiakaspalautteet Kuntalaisaloitteet	Kaikki
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lapsivaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa	Tehtyjen lapsivaikutusarviointien ja tavanomaista tarkempien lapsivaikutusarviointien määrät	Kaikki
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Maaseutuvaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa	Tehtyjen maaseutuvaikutusarviointien ja tavanomaista tarkempien maaseutuvaikutusarviointien määrät	Kaikki
4.2. Uudistuva johtaminen	Vahvistamme Kuopion työnantajavetoa	Hakijoita / avoin työpaikka Työnantajan suositteluindeksi	Kaikki
4.2. Uudistuva johtaminen	Kehitämme laadukasta päätöksentekoa, johtamista sekä hyvää ilmapiiriä ja varmistamme toimivat rakenteet	Toimielinten itsearviointien kehitys	Kaupungin johto

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Vastuutaho
4.2. Uudistuva johtaminen	Tuemme esimiestyötä ja kehitämme esimiesten osaamista	Johtamisen arvioinnit	Elinvoima- ja konsernipalvelut, Kaikki
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Varmistamme henkilöstön osaamisen ja urakehityksen	Koulutuspäivät / htv Työkierto Sisäisesti täytetyt avoimet työpaikat	Kaikki
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Lisäämme henkilöstön koettua työhyvinvointia ja myönteistä työntekijäkokemusta	Työhyvinvointikysely Sairauspoissaolot	Kaikki
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kannustamme henkilöstöä oman työn ja työyhteisön kehittämiseen. Tuemme kokeilukulttuuria ja kehitämme osallisuuden rakenteita/foorumeita.	Henkilöstön kehittämisaloitteiden määrä Etätyötä tehneet henkilöt ja etätyöpäivät	Kaikki
4.4. Kestävä talous	Kehitämme toimintaa ja talouttamme siten, että tulorahoitus mahdollistaa toimivat palvelut ja tarvittavat investoinnit	Vuosikate % poistoista Investointien tulorahoitus % Lainamäärä € / asukas	Kaikki
4.4. Kestävä talous	Mitoitamme palveluverkostomme asiakastarpeen ja talouden kestäkyvyn mukaistesti ja pidämme palvelutuotannon tarvitsemat kiinteistöt kunnossa	Tilakustannukset % kokonaiskustannuksista	Kuopion Tilapalvelut, Kaikki
4.4. Kestävä talous	Uudistamme konsernin toimintaa kunnan roolin muutoksen mukaisesti ja olemme vastuullinen ja aktiivinen omistaja. Edellytämme omistamiemme yhteisöjen toimivan tehokkaasti ja tuloksellisesti strategian toteutumista tukien.	Konsernitulos Konsernilainojen määrä € / asukas	Elinvoima- ja konsernipalvelut

Talousarvion 2026 valtuustoon nähden sitovat mittarit tavoitearvoineen

Kaupungin palvelujen mittaamiseksi on lautakunnissa ja jaostoissa valmisteltu valtuuston käsittelyyn mittarit, joille on asetettu tavoitearvot.

Suorituskykymittarit liittyvät palveluihin, joissa on keskeistä, että toiminnan tehokkuus vastaa tavoitteitamme. Taloudellisuus on kaikissa kaupungin palveluissa keskeinen ajuri, tässä esille nostetut palvelut ovat merkittäviä volyymiltaan tai erityisessä fokuksessa, jotta palvelutuotannossa edetään tavoiteltuun suuntaan. Vaikuttavuusmittarit tukevat osaltaan edellä olevien strategisten tavoitteiden saavuttamisen seurantaa.

Kaupunginvaltuusto seuraa mittareiden kehitystä ja tavoitearvojen saavuttamista osavuosikatsauksissa.

Suorituskykymittarit

Mittari	TP 2023	TP 2024	30.6.2025	Tavoite 2025	Tavoite 2026
Joukkoliikenteen matkustajamäärä (matkustajaa vuodessa)	8 500 000	9 100 000	4 778 694	9 300 000	10 000 000
Teatterin ison salin täyttöaste (%)	78	63,5	63,8	85	85
Päiväkotien täyttöaste / haja-asutusalue (%)	96	95	97	96	96
Päiväkotien täyttöaste / taajama-alue (%)	99	96	97	99	99
Toimitilojen kokonaisneliömäärä (brm ²)	662 370	648 747	645 339	595 000	570 000
Ulkoa vuokrattujen tilojen kokonaisneliöt (m ²)	58 174	57 772	57 627	57 000	55 000

Taloudellisuusmittarit

Mittari	TP 2023	TP 2024	30.6.2025	Tavoite 2025	Tavoite 2026
Kunnan rahoitusosuus työttömyystuista (M€)			7,996	14,133	16,000
Kunnossapidon talvihoidon kustannukset (€/km)	7 266	7 393	-	7 000	7 200
Kansalaisopiston nettokustannus €/opetustunti (€)	78,9	80,6	64,7	82,3	85,23
Varhaiskasvatuksen toimintamenot 0–6-vuotiasta lasta kohden (€)	13 600	13 645	6 711	13 628	13 588
Perusopetuksen toimintamenot euroa per 7–15-vuotias lapsi (€)	10 958	11 169	5 708	11 603	12 311
Keskimääräinen tilakustannus (€/brm ² /kk)	11,55	11,89	10,94	12,50	12,72

Vaikuttavuusmittarit

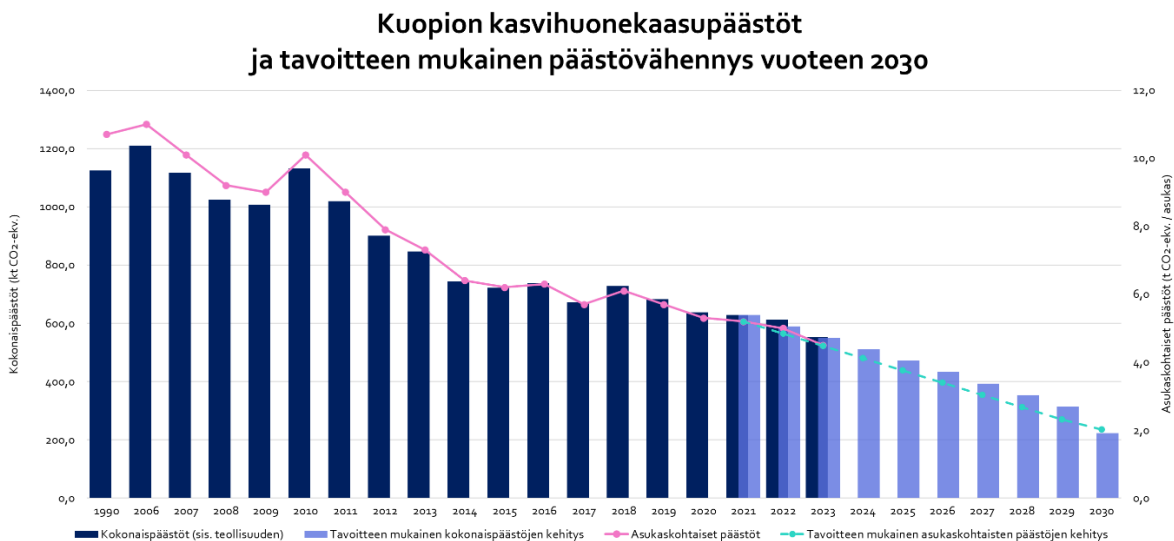
Mittari	TP 2023	TP 2024	30.6.2025	Tavoite 2025	Tavoite 2026
Kunnossapidon talvihoidon asiakastyytyväisyys (Asteikko 1–5)	3,65	3,72	-	3,75	3,80
Kirjastopalvelujen lainat/asukasmäärä (kpl)	16,6	18,1	9,5	17,6	17,9
Alle 20-vuotiaiden asiakaskäyntien määrä Kuntolaakson uimahallipalveluissa (kpl)	132 326	145 388	71 451	120 000	145 000
Varhaiskasvatukseen osallistuminen 0–6-vuotiaista (%)	79,3	78,2	79,8	82,0	82,0
Purettujen rakennusten kokonaisneliöt (brm ²)	8 537	17 153	0	13 000	10 000

Ilmastobudjetointi

Kuopion kaupungin tavoitteena on saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteena on vähentää alueen kasvihuonekaasupäästöjä vähintään 80 prosenttia vuoden 2007 lähtötasosta. Tavoitteen toteutusta ohjaa kaupungin ilmasto- ja resurssiviisausohjelma, Viksu Kuopio -ohjelma.

Kuopio ottaa ilmastobudjetoinnin käyttöön vuoden 2026 talousarviossa. Ilmastobudjetti yhdistää kaupungin ilmasto- ja resurssiviisautavoitteet talouden suunnitteluun, tukee toimialoja ilmastotoimenpiteiden tunnistamisessa sekä mitata niiden edistymistä ja taloudellisia vaikutuksia. Yhtenäistä mallia ei ole, eikä eri kaupunkien budjetteja voi suoraan verrata. Kuopion ilmastobudjetti sisältää päästöbudjetin ja taloussuunnitelman ilmastotoimille. Toteuma raportoidaan vuosittain tilinpäätöksessä.

Kuntaorganisaatio pystyy vaikuttamaan omilla toimillaan suoraan vain osaan kaupungin alueella muodostuvista kasvihuonekaasupäästöistä. Välillisesti kaupunki pystyy kuitenkin vaikuttamaan kaikkiin sektoreihin muun muassa kaupunkisuunnittelun, hankintojen, sääntelyn, esimerkin ja yhteistyön avulla.

Kuopion kasvihuonekaasupäästöt vuosilta 2006–2023 sisältäen teollisuuden päästöt sekä päästövähennystavoitteen mukainen päästövähennystarve vuoteen 2030 saakka. Lähde: [Kuopion CO₂-raportti 2025](#) / Sitowise.

Päästöbudjetti

Päästöbudjetti noudattaa CO₂-raportin päästöjakaamaa ja sisältää kunnan rajojen sisällä tapahtuvan kuluttajien sähkönkulutuksen, sähkölämmityksen ja maalämmön, teollisuuden sähkönkulutuksen, kaukolämmön, erillislämmityksen, teollisuuden ja työkalujen, tieliikenteen maatalouden ja jätehuollon aiheuttamat päästöt. Ruuan, materiaalien ja muun kulutuksen muualla aiheuttamat päästöt eivät sisälly päästöbudjettiin, mutta ilmastotoimet kohdistuvat myös niihin.

Päästöbudjetti määrittää Kuopion kaupungin vuosittaiset päästötavoitteet sektoreittain. Budjetin tarkoitus on asettaa tavoitteet maksimipäästö määrille, ei ennustaa päästöjen kehitystä. Sektorikohtainen päästöbudjetointi mahdollistaa sen arvioinnin, eteneekö päästöjen väheneminen riittävällä tasolla tavoitteiden saavuttamiseksi kullakin sektorilla.

Päästöbudjetissa esitetään vuoden 2023 toteutuneet päästöt, talousarvio- ja suunnitteluvuosien 2026–2028 sekä tavoitevuoden 2030 päästöbudjetit. Päästöjen on määrä laskea lineaarisesti lähtötasosta kohti -80 % vuoteen 2030 mennessä, lukuun ottamatta kuluttajien ja teollisuuden sähkönkulutuksia, joiden osalta tämä vähennystaso on jo saavutettu; näiden päästöjen oletetaan laskevan nollaan vuoteen 2035 mennessä energiateollisuus ry:n ilmastotiekartan mukaisesti. Lisäksi päästöbudjetti sisältää arvion siitä, saavutetaanko vuodelle 2030 asetettu päästövähennystavoite.

Päästöbudjetin toteutumista seurataan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä Sitowise Oy:n tuottaman CO₂-raportin avulla.

Päästösektori	Toteuma 2023	Muutos% vrt. 2007	Päästöbudjetti					Pääsee ta- voitteeseen 2030
			2026	2027	2028	2029	2030	
Kuluttajien säh- könkulutus	24,3	-81,5 %	18,2	16,2	14,2	12,2	10,1	●
Sähkölämmitys & maalämpö	11,2	-69,8 %	9,6	9,0	8,5	8,0	7,4	●
Teollisuuden säh- könkulutus	5,0	-88,9 %	3,8	3,3	2,9	2,5	2,1	●
Kaukolämpö	85,0	-73,7 %	76,2	73,3	70,4	67,5	64,5	●
Erillislämmitys	15,0	-61,5 %	11,9	10,9	9,9	8,8	7,8	●
Teollisuus ja työ- koneet	149,3	-23,2 %	102,0	86,2	70,4	54,7	38,9	●
Tieliikenne	149,8	-27,6 %	103,3	87,8	72,3	56,9	41,4	●
Maatalous	92,7	-13,0 %	62,1	51,9	41,7	31,5	21,3	●
Jätehuolto	19,6	-42,5 %	14,1	12,3	10,5	8,6	6,8	●
Yhteensä	551,9		401,2	351,0	300,8	250,5	200,3	
Päästövähennys vrt. vuoteen 2007	-51 %	-51 %	-64 %	-69 %	-73 %	-78 %	-82 %	

Päästöbudjetti vuosille 2026–2030 kilotonneina hiilidioksidiekvivalenttia (ktCO₂e), Kuopion toteutuneet kasvihuonekaasupäästöt vuodelta 2023 sekä muutos vuodesta 2007. Arvio tavoitteeseen pääsemisestä perustuu muutostarpeeseen, tavoitteen edistymiseen sekä tiedossa oleviin toimenpiteisiin. Päästöt noudattavat CO₂-raportin laskentaa, sillä erotuksella, että Sähkölämmitys ja Maalämpö on yhdistetty yhdeksi luvuksi.

Energiankulutuksen päästöt ovat vähentyneet ripeästi ja niiden osalta tavoite tullaan todennäköisimmin saavuttamaan. Maatalouden ja tieliikenteen päästöjen osalta tavoitteen saavuttaminen näyttää epätodennäköisimmältä. Tieliikenteen päästöjen vähentäminen vaatii irtautumista fossiilisista polttoaineista ja siirtymistä uusiutuviin käyttövoimiin, kuten uusiutuvaan sähköön ja biokaasuun, sekä joukkoliikenteen ja kävely- ja pyöräilyolosuhteiden parantamista. Maatalouden päästökehitykseen kaupunki voi vaikuttaa hankintojensa kautta, esimerkiksi asettamalla tilojen ilmastotyön huomioivia hankintakriteerejä ruokapalveluhankintoihin. Jätehuollon päästöt syntyvät pääasiassa suljetuilta kaatopaikoilta. Kaatopaikkakaasun keräyksen optimoinnilla ja hyödynnettävyyden parantamisella on mahdollista pienentää päästöjä, mutta tulevaa päästökehitystä on haastavaa arvioida. Teollisuuden ja työkonien päästöjen saavuttaminen riippuu pitkälti yritysten toimista ja teknologian kehityksestä. Kaupunki voi kuitenkin vaikuttaa työkonien päästöihin omien hankintojensa kautta. Tätä on jo tehty huomioimalla vähäpäästöiset polttoaineet kunnossapitourakoiden hankinnoissa.

Ilmastotoimien taloussuunnitelma

Ilmastotoimien taloussuunnitelma sisältää kaupunkiorganisaation ilmastomuutoksen hillintään, sopeutumiseen sekä resurssiviisauden edistämiseen liittyvien toimenpiteiden kulut, tulot ja säästöt sekä käyttötalouden että investointien osalta. Taloustiedot ilmoitetaan Viksu Kuopio -ohjelma teemojen mukaisesti jaoteltuna. Kaupunkikonserniin kuuluvat konserniyhteisöt eivät ole mukana vuoden 2026 ilmastobudjetissa, mutta tulevaisuudessa myös niiden taloustietoja tullaan sisällyttämään ilmastobudjettiin.

Kaupunkiorganisaation ilmastotoimien käyttötalouden kulut vuoden 2026 talousarviossa ovat 17,2 milj. euroa, tulot 10,9 milj. euroa ja säästöt 310 000 euroa. Kulut aiheutuvat pääosin puhtailla käyttövoimilla kulkevan joukkoliikenteen tilaamisesta sekä kävely- ja pyöräilyreittien kunnossapidosta. Lisäksi kuluja muodostuu kaupunkipyöräjärjestelmästä, eri toimialoilla ilmastotyötä tekevien henkilöiden palkkakuluista, energiamanageroinnista ja energiansäästötoimenpiteistä, vaihtoehtoisten materiaalien hyödyntämiskokeiluista liukkauden torjunnassa, vihreän kaukolämmön hyödynnettävyysselvityksestä sekä henkilöstön vastuullisuuskoulutuksesta ja ilmastoviestinnästä. Tuloja käyttötalouteen

saadaan metsiensuojelukorvauksista sekä ilmastohankkeiden ja kiertotalouspilottien hankerahoituksesta. Säästöjä syntyy vihreän rahoituksen kriteerien käytöstä talousarviolainojen kilpailutuksessa sekä kohteeseen sopivimpien puukauppamuotojen hyödyntämisestä hiilinielujen lisäämisen yhteydessä.

Investointien osalta vuonna 2026 kuluja aiheutuu 1,3 milj. euroa ja säästöjä syntyy 27 000 euroa. Kulut muodostuvat muun muassa kiertotalouden edistämisestä infrarakentamisessa, rakennushankkeiden hiilijalanjälkiselvityksistä, pyöräpysäköintipaikkojen ja sähköautojen latauspisteiden rakentamisesta rakennushankkeiden yhteydessä, ilmastomuutokseen sopeutumisen ja varautumisen toimista koulujen ja päiväkotien piharatkaisuihin, aurinkovoimaloiden rakentamisesta uudisrakennuskohteisiin sekä muista uusiutuvan energian investoinneista sekä katuvalaistuksen energiatehokkuussaneerauksista. Säästöjä syntyy aurinkovoimaloiden rakentamisista sekä katuvalaistuksen saneerauksista aiheutuvasta energiansäästöstä.

Ilmastotoimien taloussuunnitelma, euroa		TA 2026	
Käyttötalous	Menot	Tulot	Säästöt
Hiilineutraali ilmastoturvallinen kaupunki	253 000	140 000	10 000
Mutkatonta viisasta liikkumista koko Kuopiossa	16 312 000	9 980 000	-
Viksua elämää monimuotoisessa elinympäristössä	78 000	400 000	300 000
Kiertotaloudella luonnonvarojen kestävää käyttöä ja elinvoimaa	518 000	359 000	-
Puhdasta energiaa ja älykkäitä ratkaisuja	29 000	-	-
Yhteensä	17 190 000	10 879 000	310 000
Investoinnit	Menot	Tulot	Säästöt
Hiilineutraali ilmastoturvallinen kaupunki	65 000	-	-
Mutkatonta viisasta liikkumista koko Kuopiossa	110 000	-	-
Viksua elämää monimuotoisessa elinympäristössä	-	-	-
Kiertotaloudella luonnonvarojen kestävää käyttöä ja elinvoimaa	380 000	-	-
Puhdasta energiaa ja älykkäitä ratkaisuja	720 000	-	27 000
Yhteensä	1 275 000	-	27 000
Yhteensä	18 465 000	10 879 000	337 000

Konserniyhteisöt

Kuopio-konserni

Peruskaupungin palvelualueet ja taseyksiköt

Tytäryhteisöt

Energia ja infra

Kuopion Energia -
konserni
100 %

Kuopion Vesi Oy
86 %

Kuopion Pysäköinti Oy
100 %

Mestar Kuopio Oy
100 %

Koillis-Savon
Ympäristöhuolto Oy
64 %

Muut

Kuopio Innovation Oy
70 %

Palvelut

Järviseudun
Työterveys Oy
61 %

Servica Oy
48 %

Savonia-
ammattikorkeakoulu Oy
51 %

Asunnot

Niiralan Kulma Oy
100 %

Kuopion
Opiskelija-asunnot Oy
100 %

Kiinteistöt

Koy Kuopion Koulutilat
100 %

Koy Kuopion Palolaakso
100 %

Koy Kuopion Keskuskenttä
100 %

Koy Kuopion Luukas
87 %

Nilsin Teollisuuskylä Oy
99,7 %

Karttulan Virastokeskus Oy
76 %

Koy Juankosken Virastotalo
65 %

Koy Juankosken Pankkitalo
63 %

Osakkuusyhteisöt ja muut keskeiset yhteisöt

Jätekukko Oy
49,5 %

KYS Invest Oy
49 %

Pohjois-Savon Matkailu Oy
37 %

Asunto oy Pirtinketosa to
36 %

Kuopio-Tahko Markkinointi Oy
29 %

Kuopion Ravirata Oy
29 %

Savon Kuituverkko Oy
26 %

Koillis-Savon Vesi Oy
25 %

Sansia Oy
24 %

Koy Kuopion Studentia
23 %

Savon Energiaholding Oy
19 %

Istekki Oy
15 %

Monetra Oy
4 %

Monetra Pohjois-Savo Oy
11 %

Kallaveden Työterveys Oy
14 %

Savo-Karjalan
Ympäristötutkimus Oy, 10%

Tahkon Kehitys Oy
10 %

Sakupe Oy
6 %

Itärata Oy
4 %

North Savo Startup Fund Ky

Kuntayhtymät

Savon
Koulutuskuntayhtymä
44 %

Pohjois-Savon Liitto
52 %

Säätiöt

Riuttalan
talonpoikauskulttuurin
suojelusäätiö

Konsernin omistus pyöristettynä
täysin prosentteihin.

= in-house/sidosyksikkö

Olennaiset tulevat tapahtumat ja taloudelliset riskit

Talouden tasapainottamisohjelman toimeenpano jatkuu myös konserniyhtiöiden osalta. Markkinoilla toimivien tytäryhteisöjen tuloutustavoite on vuoden 2025 tason mukainen. Hankintojen tehostamisella ja volyymien alentamisella tavoitellaan kaupungille säästöjä, jotka palveluliiketoimintayhtiöiden kohdalla voivat näyttäytyä liikevaihdon alenemisenä.

Konserniyhteisöt toteuttavat investointiohjelmiansa mukaisesti rakennus- ja peruskorjausinvestointeja. Konsernin tytäryhteisöjen yhteenlaskettu investointitaso on noin 48,6 milj. euroa, mikä on noin 20 milj. euroa vuoden 2025 tasoa alempi. Investointitason alenemista selittää Kuopion Opiskelija-asunnot Oy:n Savilahden hankkeen valmistuminen. Konserniyhtiöistä merkittävimmät investoinnit vuonna 2026 ovat Niiralan Kulmalla (18,0 milj. euroa), Kuopion Vesi Oy:llä (14,4 milj. euroa) sekä Kuopion Energia -konsernilla (12,0 milj. euroa). Taloussuunnittelukauden aikana Kuopion Energia -konsernissa varaudutaan tuleviin voimalaitoksen korvausinvestointeihin.

Konsernirakenteessa tapahtuu muutoksia vuoden 2026 aikana. Kuopio Innovation Oy tullaan purkamaan ja Servica Oy:n osalta suunnitelmissa on muutos kaupungin tytäryhtiöstä osakkuusyhtiöksi, jolloin sitä ei lueta enää osaksi Kuopio-konsernia. Vuoden 2026 alussa toimintansa aloittaa kiinteistöyhtiö, johon siirretään sosiaali- ja pelastustoimen käytössä oleva kiinteistökokonaisuus. Keskuskentän stadionhankkeen edetessä nykyisen kiinteistöyhtiön arvioidaan purkautuvan, johon liittyen tehtäväksi tulee lainojen uudelleenjärjestely.

Konserniyhtiöiden omaan arviointiin perustuen kaupungin konserniyhteisöille antamiin takauksiin ei kohdistu vuonna 2026 takausvastuun realisoitumisriskiä. Valtion tukeman asuntorakentamisen rahoituksen vähentyessä saattaa olla tarve takausten myöntämiselle konsernin vuokra-asuntoyhtiöiden vapaarahoitteiseen asuntorakentamiseen.

Konserniyhteisöille asetetut tavoitteet 2026

Konserniyhtiöillä on merkittävä rooli kaupungin strategian toteuttamisessa ja kaikkien konserniyhteisöjen tulee omalla toiminnallaan tukea kaupungin strategian toteuttamista.

Kaikkia konserniyhtiöitä koskevat seuraavat yhteiset tavoitteet:

- Kuopion kaupungin työllisyyden parantaminen
- Osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen mm. harjoittelupaikkoja tarjoamalla
- Resurssiviisauden ja kiertotalouden toimintaperiaatteiden toteuttaminen investoinneissa, hankinnoissa ja palvelutuotannossa.

Omistajapolitiikalla viestitään omistajan tahtotilasta ja omistamiseen liittyvistä odotuksista. Tytäryhtiöille on laadittu lisäksi yhtiökohtaiset omistajastrategiat, joissa on määritetty yhtiökohtaisesti odotukset omistajuudelle sekä tavoitteet ja mittarit, joiden toteutumisesta tytäryhteisöt raportoivat osana kaupungin talousraportointia.

Merkittävimpien konserniyhteisöjen talousarvioiden tunnusluvut vuonna 2026

Yhteisön nimi (M €)	Omistus- osuus %	Liike- vaihto	Liikevaih- don muu- tos	Investoin- nit	Kaupun- gilta saa- dut lainat	Takaukset kaupun- gilta	Tilikau- den tulos	Henki- löstö
Kuopion Energia Oy konserni	100	112,3	-12,7	12,0	95,0	23,0	2,0	138
Kuopion Pysäköinti Oy	100	4,3	0,1	0,1	0,0	2,9	0,2	6
Kuopion Opiskelija- asunnot Oy	100	13,0	0,7	2,0	0,0	0,5	0,0	13
Niiralan Kulma Oy	100	57,7	-0,1	24,0	0,5	24,0	0,0	134
Kuopion Vesi Oy	86	37,5	1,5	14,4	114,9	-	0,5	92
Savonia-ammattikor- keakoulu Oy	51	65,7	3,7	2,0	-	-	0,5	630
Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilat	100	1,4	0,4	0,0	-	52,0	0,0	-
Kiinteistö Oy Kuopion Keskuskenttä	100	0,4	0,0	-	-	1,0	0,1	-
Kiinteistö Oy Kuopion Luukas	87,29	0,3	0,1	-	-	-	0,0	-
Servica Oy	47,41	152,2	1,9	1,6	-	-	2,3	1 705
Mestar Kuopio Oy	99,94	34,0	0,5	-	4,6	-	0,4	187
Järviseudun Työter- veys Oy	60,2	15,1	0,4	0,1	-	-	0,1	100

Omistusosuus: kaupungin suora ja välillinen omistusosuus

Kuopio-konsernin strategiset yhtiöt

Kuopion Energia Oy konserni

Tehtävä: Tukkusähkön ja kaukolämmön myynti, sähkön ja lämmön tuotanto sekä sähkön siirto.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2023	Toteuma 2024	Mittarin tavoite- taso 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto	M€	124,9	123,1	125,0	114,0	112,3
Tuloutus omistajalle	M€	9,0	9,0	10,5	10,5	10,5
Käyttökate-%	%	36,3	28,8	20,0	24,4	19,0
Omavaraisuusaste	%	35,5	33,1	35,0	37,3	32,0
Tuotannon kasvihuonepäästöt	tonnia CO ²	145 608	84 908	105 000	47 000	30 500

Tunnusluvut	TP2023	TP2024	Tavoite 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto M€	124,9	123,1	125,0	114,0	112,3
Investoinnit M€	28,6	27,4	13,1	13,1	12,0
Myynti kaupungille M€	6,4	6,1	8,0	8,0	8,5
Takaukset kaupungilta M€	39,5	33,7	36,5	28,0	23,0
Kaupungilta saadut lainat M€	111,0	103,0	103,0	103,0	95,0
Tilikauden tulos M€	15,9	6,6	3,0	1,5	2,0
Osingot ja korot kaupungille M€*	9,0	9,0	10,5	10,5	10,5
Henkilöstölukumäärä 31.12. (sis. määräaikaiset)	139	140	137	137	138

*Oletus: maksetut osingot tarkastelukautena edellisen vuoden tuloksesta

Sisältää myös pääomapalautuksen 1,6 M€ ja takausprovisiot

Kuopion Pysäköinti Oy

Tehtävä: Harjoittaa pysäköintiliiketoimintaa ja liiketilojen vuokrausta.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2023	Toteuma 2024	Mittarin tavoite- taso 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto	M€	4,1	4,3	4,2	4,2	4,3
Tuloutus omistajalle	M€	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
Tilikauden tulos	M€	-0,3	0,0	0,1	0,1	0,2
Omavaraisuusaste	%	91,0	92,0	92,0	93,0	93,5

Tunnusluvut	TP2023	TP2024	Tavoite 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto M€	4,1	4,3	4,2	4,2	4,3
Investoinnit M€	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Takaukset kaupungilta M€	4,5	4,0	3,4	3,4	2,9
Kaupungilta saadut lainat M€	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilikauden tulos M€	-0,3	0,0	0,1	0,1	0,2
Henkilöstölukumäärä 31.12.	6	6	6	6	6

Kuopion Opiskelija-asunnot Oy

Tehtävä: Asuntotuotannon harjoittaminen Kuopion alueella sekä omistamiensa kiinteistöjen hallinta, ylläpito ja vuokraaminen.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2023	Toteuma 2024	Mittarin tavoite-taso 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto	M€	11,6	11,9	12,3	12,3	13,0
Tilikauden tulos	M€	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Käyttöaste	%	94,0	96,4	96,0	96,0	95,5
Asuinneliövelka	€/asm ²	633	737	800 (max.)	800	695
CO ² -päästöt	kgCO ² e/as/v			<150	<270	<250
NPS (asukastyytyväisyys)	-100 - 100			>40	>40	>45
NPS (asiakaspalvelu)	-100 - 100			>60	>60	>60

Tunnusluvut	TP2023	TP2024	Tavoite 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto M€	11,6	11,9	12,3	12,3	13,0
Investoinnit M€	2,9	12,2	15,0	15,0	2,0
Takaukset kaupungilta M€	2,7	2,0	1,3	1,3	0,5
Kaupungilta saadut lainat M€	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilikauden tulos M€	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Osingot ja korot kaupungille M€ (maksetut takausprovisiot lainoista)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Henkilöstölukumäärä 31.12.	13	13	13	13	13

Niiralan Kulma Oy

Tehtävä: Asuntotuotannon harjoittaminen Kuopion alueella sekä omistamiensa kiinteistöjen hallinta, ylläpito ja vuokraaminen.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2023	Toteuma 2024	Mittarin tavoite-taso 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Tilikauden tulos ennen tilinpäätös-siirtoja ja veroja	M€	4,3	7,5	1,2	1,8	1,6
Tuloutus omistajalle	M€	0,2	0,2	0,7	0,7	0,85
Käyttöaste	%	97,3	96,8	97,0	97,0	97,0
Asuinneliövelka	€/asm ² max	536	563	<600	552	<600
Yhtiön hiilijalanjäljen pienentäminen vuosittain 50 tn (CO ²) (ei sis. uudisrakentamista)	tn	5 836	5 749	< 5 736	< 5 736	< 5 686
NPS (asiakaspalvelu)	-100–100	78	74	>50	>50	>50

Koti Kuntoon -remontit kirjattu suoraan tulokseen, tulosvaikutus

2,3 M€

1,6 M€

1,3 M€

1,3 M€

2,3 M€

Tunnusluvut	TP2023	TP2024	Tavoite 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto M€	56,0	57,0	57,8	56,6	57,7
Investoinnit M€	15,7	16,1	23,4	21,4	18,0
Myynti kaupungille M€	1,2	0,8	0,6	0,4	0,4
Takaukset kaupungilta M€	39,0	32,2	30,8	29,8	24,0
Kaupungilta saadut lainat M€	1,0	0,6	0,6	0,6	0,5
Tilikauden tulos M€	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Osingot ja korot kaupungille M€	0,2	0,2	0,7	0,7	0,85
Henkilöstölukumäärä 31.12.	140	140	138	138	134

Kuopion Vesi Oy

Tehtävä: Toimittaa asiakkailleen hyvää talousvettä ja huolehtii viemäriverisien poisjohtamisesta ja käsittelystä.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2023	Toteuma 2024	Mittarin tavoite- taso 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto	M€	32,3	34,4	36,0	36,8	37,5
Tuloutus omistajalle, korot	M€	4,3	4,2	4,7	4,9	4,8
Käyttökate-%	%	48,5		50,0	54,0	50,0
Omavaraisuusaste	%	16,7	16,9	17,0	17,0	17,0
Henkilöstön työhyvinvointi, sairaspoissaolot	pv/htv	10,0	10,6	10,0	10,6	10,0
Tilikauden tulos ennen tilinpäätös-siirtoja ja veroja	M€	-1,05	1,1	0,9	1,7	1,0

Tunnusluvut	TP2023	TP2024	Tavoite 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto M€	32,3	34,4	36,0	36,8	37,5
Investoinnit M€	12,5	11,5	11,5	12,5	14,4
Myynti kaupungille M€	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2
Kaupungilta saadut lainat M€	120,2	118,4	116,6	116,6	114,9
Tilikauden tulos M€*	-1,0	0,4	0,0	0,5	0,5
Osingot ja korot kaupungille M€	4,3	4,2	4,7	4,9	4,8
Henkilöstölukumäärä 31.12.	95	97	95	95	92

*verosuunnittelutarve, evl-poistot

Tehtävä: Ammattikorkeakoululaissa määriteltyjen tehtävien hoitaminen.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2023	Toteuma 2024	Mittarin tavoite- taso 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto	M€	61,1	62,3	62,0	64,2	65,7
Suoritetut tutkinnot	kpl	1 432	1 616	1 550	1 400	1 460

Tunnusluvut	TP2023	TP2024	Tavoite 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto M€	61,1	62,3	62,0	64,2	65,7
Investoinnit M€	2,1	2,2	3,5	2,1	2,0
Myynti kaupungille M€*	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Tilikauden tulos M€	4,9	3,5	0,5	0,5	0,5
Henkilöstölukumäärä 31.12.	596	626	615	634	630

* Ilman hankerahoituksia

Kaupungin palvelutuotannon tilojen hallintaan keskittyvät yhtiöt

Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilat

Tehtävä: Ylläpitää omistamiaan koulu- ja päiväkotirakennuksia.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2023	Toteuma 2024	Mittarin tavoite- taso 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto	M€	1,1	1,4	1,0	1,3	1,4
Tilikauden tulos	M€	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tunnusluvut	TP2023	TP2024	Tavoite 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto M€	1,1	1,4	1,0	1,3	1,4
Investoinnit M€	2,5	0,3	0,0	0,0	0,0
Takaukset kaupungilta M€	61,0	57,0	54,0	54,0	52,0

Kiinteistö Oy Kuopion Keskuskenttä

Tehtävä: Ylläpitää kiinteistöä.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2023	Toteuma 2024	Mittarin tavoite- taso 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto	M€	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Tilikauden tulos ennen veroja	M€	0,0	0,4	0,1	0,1	0,1

Tunnusluvut	TP2023	TP2024	Tavoite 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto M€	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Myynti kaupungille M€	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Takaukset kaupungilta M€	1,5	1,2	1,1	1,1	1,0
Tilikauden tulos M€	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1

Kiinteistö Oy Kuopion Luukas

Tehtävä: Ylläpitää omistamiaan päiväkotirakennuksia

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2023	Toteuma 2024	Mittarin tavoite- taso 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Tilikauden tulos	M€	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0

Tunnusluvut	TP2023	TP2024	Tavoite 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto M€	0,2	0,4	0,2	0,3	0,3
Takaukset kaupungilta M€	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0
Tilikauden tulos M€	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0

Palveluliiketoiminnan yhtiöt, joiden kohdalla toimitaan in-house-periaatteella

Service Oy

Tehtävä: Tukipalveluiden tuottaminen omistajille

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2023	Toteuma 2024	Mittarin tavoite-taso 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Asiakaskokemus	0–5	3,76	3,84	3,87	TBA	3,90
Henkilöstön sairaus- ja tapaturma-poissaolot vähenevät edellisestä vuodesta 1 pv/hlö	Kalenteripäivää / henkilö	17,5	18,2	17,0	18,1	18,0
Henkilöstön työhyvinvointi (työhyvinvointikyselyn kokonaistulos)	0–5	3,88	3,96	3,95	TBA	3,97
Vakavaraisuus	Tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja (%)	0,67	1,86	2,0	2,3	1,5
Kannattavuus	Euromääräisen myyntikatteen muutos %			3,95	3,90	4,00

Tunnusluvut	TP2023	TP2024	Tavoite 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto M€	148,9	148,1	150,3	150,5	152,2
Investoinnit M€	2,7	2,6	1,3	2,2	1,6
Myynti kaupungille M€	29,1	29,3	28,5	27,5	26,3
Tilikauden tulos M€*	0,7	2,2	3,3	3,3	2,3
Henkilöstölukumäärä 31.12.	1 882	1 825	1 729	1 729	1 705

* Ostohyvitysten jälkeen

Mestar Kuopio Oy

Tehtävä: Kaupunkiympäristön rakentamisen ja kunnossapidon palvelujen tuottaminen Kuopio konsernille. Tavoitteena laadukkaan ja kustannustehokkaan palvelutuotannon lisäksi vastata osaltaan Kuopion kaupungin kokonaiselinvoiman lisäämisestä voimassa olevan strategian painopisteiden mukaisesti.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2023	Toteuma 2024	Mittarin tavoite-taso 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto	M€	35,7	36,3	33,5	33,5	34,0
Tilikauden tulos	M€	0,6	1,5	0,4	0,4	0,4
Hiilijalanjälki	CO ² -e (t)	7 029	7 161	6 050	6 050	6 200

Tunnusluvut	TP2023	TP2024	Tavoite 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto M€	35,7	36,3	33,5	33,5	34,0
Myynti kaupungille M€	35,2	35,9	32,5	32,5	33,5
Kaupungilta saadut lainat M€	5,5	5,2	4,9	4,9	4,6
Tilikauden tulos M€	0,6	1,5	0,4	0,4	0,4
Osingot ja korot kaupungille M€	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Henkilöstölukumäärä 31.12. *	184	185	188	188	187

* Vakituiset ja määräaikaiset henkilöt palveluksessa 31.12. Ei työllistettyjä tms.

Järvisseudun Työterveys Oy

Tehtävä: Tuottaa laadukkaita työterveyshuoltopalveluita omistajilleen ja järjestämisvastuun mukaisesti alueen yrityksille.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2023	Toteuma 2024	Mittarin tavoite- taso 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto	M€	13,2	15,4	14,7	14,5	15,1
Tilikauden tulos	M€	0,2	0,6	0,2	-0,2	0,1
Omavaraisuusaste	%	66,8	64,9	66,0	65,0	65,0
NPS (organisaatioasiakkaat			14	25	36	36,0

Tunnusluvut	TP2023	TP2024	Tavoite 2025	Ennuste 2025	Tavoite 2026
Liikevaihto M€	13,2	15,4	14,7	14,5	15,1
Investoinnit M€	0	0,02	0,0	0,06	0,1
Myynti kaupungille M€	2,6	2,9	2,6	2,6	2,6
Tilikauden tulos M€	0,2	0,6	0,2	-0,2	0,1
Henkilöstölukumäärä 31.12.	95	92	94	95	100
Sairauspoissaolo-% (henkiöstö)			4,4	4,8	4,4
NPS (organisaatioasiakkaat			25	36	36

Talousarvion perustelut

Talousarvio

Tuloslaskelma kaupunki ja taseyksiköt yhteensä

	TP	Alkuperäinen	Ennuste	Kaupunginjohtajan	Muutos
		talous-	KH 22.9.2025	talousarvioesitys	KJesitys2026/
	2024	2025	2025	2026	TPE 2025
	M€	M€	M€	M€	M€
Elinvoima- ja konsernipalvelut	-26,1	-44,0	-43,5	-46,6	-3,0
Kaupunkiympäristö	0,0	-1,2	-3,6	0,5	4,1
Hyvinvoinnin edistäminen	-51,3	-50,9	-51,2	-52,2	-1,0
Kasvu ja oppiminen	-248,2	-247,1	-248,3	-254,5	-6,1
- josta varhaiskasvatus	-96,8	-96,5	-96,8	-97,7	-0,9
- josta perusopetus	122,6	-122,8	-123,7	-127,3	-3,6
Vaalit	-0,5	-0,7	-0,6	0,0	0,6
Tarkastustoimi	-0,2	-0,3	-0,3	-0,3	0,0
Yleishallinto	-11,6	-16,6	-14,5	-15,2	-0,7
Tilapalvelut	42,8	42,8	47,3	39,0	-8,3
Työllisyysalve		0,0	0,0	0,0	0,0
TOIMINTAKATE					
KOKO KAUPUNKI	-295,1	-318,0	-314,9	-329,4	-14,5
Verotulot	302,6	311,6	303,3	318,0	14,8
Valtionosuudet	34,0	42,3	46,8	52,8	6,0
Rahoituserät, netto	9,3	9,6	10,7	9,9	5,6
VUOSIKATE	50,7	45,6	45,8	51,4	5,6
Poistot	-57,7	-58,1	-57,7	-53,4	
Satunnaiset erät	0,0	0,0	0,0		
TULOS	-6,9	-12,5	-12,0	-2,1	
Poistoero	0,0	0,0	0,0	0,0	
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-6,9	-12,5	-12,0	-2,1	

*ennuste elokuun kuukausiraportin mukainen

Kaupungin alijäämän arvioidaan vuoden 2025 tilinpäätöksessä olevan -12,0 milj. euroa. Alkuperäiseen talousarvioon verrattuna alijäämä on pienemässä 0,5 milj. euroa. Keskeisimmät muutokset vuoden 2025 talouden toteumassa syntyvät tilapalveluihin rakennusten myyntien lykkääntyessä tulevaan vuoteen sekä säästöistä kiinteistökuluissa, erityisesti sähkön ja lämmön osalta. Koko kaupungin tasolla suurimmat muutokset talousarvioon verrattuna ovat verotulojen jääminen selkeästi talousarviota alemmalle tasolle ja vastaavasti valtionosuuksien nouseminen korkeammalle. Valtionosuuslisäys kompensoi noin puolet verotulojen pudotuksesta.

Kaupungin palvelujen rakenteeseen vaikuttaa 1.1.2026 toimintansa aloittava sote-kiinteistöyhtiö, johon lakisääteisesti siirretään hyvinvointialueelle vuokrattavat kiinteistöt. Yhtiö tulee olemaan kaupungin 100 %:sti omistama tytäryhtiö. Yhtiöittämisen vaikutus näkyy tuloslaskelmassa Tilapalvelujen toimintakatteessa kaupungin saamien vuokratulojen vähenemisenä, mutta vastaavasti kiinteistönhoidon menojen, kuten siivouksen, lämmön, sähkön ja veden kustannusten pienemisenä sekä poistojen vähenemisenä.

Vuoteen 2027 ulottuvan talouden tasapainotusohjelman toteutus jatkuu eri toimenpitein. Vuoden 2026 talousarvioon sisältyviä tasapainotustoimia on selostettu tarkemmin jäljempänä.

Verotulojen ja valtionosuuksien muutoksia on selostettu tarkemmin omissa kohdissaan.

Kaupungin rahoituserissä osinko- ja korkotuottojen arviota on nostettu konserniyhteisöjen tuloutustavoitteen mukaisesti. Korkomenojen kasvuun vaikuttaa sekä noussut korkotaso että lainanoton lisäykset. Poistoihin vaikuttavat valmistuneet investoinnit.

Kaupungin talouden alijäämäisyyttä on saatu merkittävästi hillittyä. Vuoden 2026 talousarvio on -2,1 milj. euroa alijäämäinen.

Talouden tasapainotustavoitteet

Kaupunginvaltuusto päätti kokouksessaan 20.5.2024 talouden tasapainotuslinjauksista ja yhteensä 29,0 milj. euron pysyvistä tasapainotustoimista vuosille 2025–2027. Tavoitteeksi asetettu 35 milj. euron säästötavoite arvioidaan saavutettavan yhdessä kertaluonteisten erien kanssa.

Tasapainotusohjelman toteutus vuonna 2025 on edennyt lähes suunnitellulla tasolla. Vuoden 2025 talousarvioon sisältyi 21,4 milj. euron tasapainotustavoitteet, joista arvioidaan toteutuvan yli 19 milj. euroa. Tavoitteisiin ei päästä palveluverkostolle asetettujen säästötavoitteiden eikä verotulojen kasvun osalta.

Vuoden 2026 talousarvioon on sisällytetty alla eriteltyt euromääräiset tavoitteet yhteensä 9,9 milj. euroa. Merkittävä osa tasapainotustavoitteista kohdistuu henkilöstösäästöihin, joita toteutetaan muun muassa työssäolopäivien lisäämisellä ja henkilöstösuunnittelua tehostamalla. Tasapainotustoimet palvelujen tason ja palvelujen järjestämisen sekä hallinnon ja organisoinnin osalta sisältävät henkilöstötoimia. Syksyllä 2024 saadun yt-neuvottelutuloksen toimenpiteet ovat edelleen kesken ja niiden toteuttamista jatketaan vuonna 2026.

Operatiivisen johtamisjärjestelmän muutoksella tavoitellaan tehokasta nykyaikaista hallintoa, jota tuetaan jatkuvalla palveluprosessien kehittämisellä ja automatisoinnilla. Myös hankintatoimen kehittämiselle ja hankinnoille on asetettu merkittävät tuottavuustavoitteet, joiden toteuttamiseen osallistuvat kaupunkiorganisaation lisäksi myös in house -yhtiöt.

Työttömyyden kasvu näkyy työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvuna, jonka pienentämiseksi suunniteltuja toimenpiteitä jatketaan. Heikko työllisyystilanne heijastuu myös verotulojen kasvuun ja riski sille, että kasvutavoitetta ei saavuteta vuonna 2026, on suuri.

Palveluverkostolla on keskeinen rooli talouden tasapainotusohjelmassa ja palveluverkostopäätöksen puuttuminen vaikeuttaa säästötavoitteiden saavuttamista olennaisesti. Tilatehokkuuden ja tilankäytön kehittämisen toimenpiteitä jatketaan, ja tässä työssä palveluverkoston muutosten ennakointi on keskeisessä roolissa.

Investointisuunnitelma sivuilla 119–123 on tasapainotusohjelman linjausten mukainen.

Tasapainotustavoitteiden toteutumista seurataan osavuosikatsauksissa valtuustoon nähden sitovina tavoitteina.

Talouden tasapainotusohjelman määrätietoista ja tavoitteellista toteuttamista jatketaan myös vuonna 2027, jolloin talous on suunnitelman mukaan tasapainossa ja tulos ylijäämäinen. Tämä edellyttää suunniteltujen toimenpiteiden toteutumista ja sitä, että menojen ja tulojen kasvu on tasapainossa tulevaisuudessakin. Tärkeässä osassa on investointisuunnitelman mitoittaminen jatkossa siten, että se tukee alueen elinvoiman kasvua, mutta velkaantumisen kasvu saadaan taitettua.

Tasapainotustavoitteet vuodelle 2026

Tasapainotustoimet, koko kaupunki yhteensä M€	Yhteensä toimintatulot M€	Yhteensä toimintamenot M€
9,90	2,50	7,40
Palveluverkko yhteensä		2,07
Palveluverkkomuutokset varhaiskasvatus		0,72
Palveluverkkomuutokset perusopetus		1,35
Palvelut, palveluprosessit ja hallinto yhteensä	0,00	2,82
Avustukset		0,20
Palvelutaso		0,10
Palvelujen järjestäminen ja hankinnat		0,20
Työmarkkinatuen kuntaosuuden pienentäminen		0,50
Hallinto ja organisointi		1,82
Omaisuus ja konsernirakenne yhteensä	1,50	1,21
Omaisuuksien myynti mm. kiinteistökehitys		0,88
Konsernituloutus	1,50	
InHouse-yhtiöiden tuottavuustavoite		0,33
Yhtenäiset henkilöstölinjaukset		0,80
Kertaluonteiset henkilöstömenosäästöt		0,50
Verotulot	1,00	

Verotulot

Verotulot 2025

Verotulojen kertymään vaikuttaa palkkasumman heikentynyt kehitys, joka on seurausta työttömyyden kasvusta. Vaikka ansiotason kehitys on kohtalaista, ennakonpidätysten kasvu ei enää heijastele sitä, syyskuuhun mennessä kasvu on ollut 2,5 % verrattuna viime vuoden vastaavaan ajankohtaan. Yhteisöveron varsin heikko kehitys on jatkunut ja sitä tulee edelleen painamaan vuoden 2024 valmistuva verotus. Loppuvuoteen ei ennakoida piristymisen merkkejä. Rakentamisen käytännössä pysähtynyt tilanne näkyy kiinteistöveron tuotossa. Oletettu veropohjan kasvu ei ole toteutunut ja tuloarvio sakkaa pahiten kiinteistöveron osalta, vaikka esimerkiksi toimitilarakentaminen on jatkunut jonkin verran suotuisammin kuin asuntorakentaminen.

Verotulot 2026

Verotulot ovat edelleen kuntien merkittävin tulonlähde. Hallitus päätti kevään 2025 puoliväliriihessä veroperustemuutoksia erityisesti ansiotulon ja eläketulon verotukseen. Kaikki hallituksen veroperustemuutosten aiheuttamat vaikutukset kuntien verotuottoon kompensoidaan hallitusohjelman mukaan nettomääräisesti. Nämä ja jo aiemmin päätettyjen muutosten nettovaikutukset ovat kunnallisveron osalta yhteensä noin -30 miljoonaa euroa vuodelle 2026. Kompensointi tapahtuu kuntien valtionosuusmaksatuksissa.

Ensi vuodesta alkaen työttömyysvakuutusmaksua on esitetty korotettavaksi heikentyneen työllisyystilanteen seurauksena. Korotuksen vaikutus kunnallisveron tuottoon on yli -50 miljoonaa euroa per vuosi. Hallituksen esitys maksun nostamisesta on annettu eduskunnalle.

Yhteisöveron kuluvaan vuoden heikko kehitys heijastuu siten, että odotuksissa oleva suhdannetilanteen lievä käänne nostaa kasvuprosenttia merkittävästi, vaikka sinällään vuodelle 2026 tuottoarvio on aikaisemmista ennusteista pienentynyt.

Verotuloarvio pohjautuu Kuntaliiton ja valtiovarainministeriön tuottaman kuntakohtaisen veroennustekehikon tietoihin.

Talousarvioehdotus perustuu nykyisiin veroprosentteihin, jolloin ne ovat vuodelle 2026:

- tuloveroprosentti 8,10 %
- yleinen kiinteistöveroprosentti, maapohja 1,30 %
- yleinen kiinteistöveroprosentti, rakennukset 1,30 %
- vakituisten asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti 0,62 %
- muiden kuin vakituisten asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti 1,35 %
- voimalaitosrakennus 2,50 %
- rakentamattomien rakennuspaikkojen kiinteistöveroprosentti 3,0 %
- yleishyödylliset yhteisöt 0,00 %

Verotulot vuosina 2022–2026

Verotulot M€	TP 2022	TP 2023	TP 2024	TA+M 2025	Enn 2025	TA 2026	Muutos M€	Muutos % 2024-2025
Kunnallisvero	457,5	227,8	226,4	230,5	227,2	241,9	14,7	6,5 %
Yhteisövero	44,3	29,8	24,8	24,1	22,7	23,9	1,2	5,3 %
Kiinteistövero	47,7	50,4	51,4	57,0	52,2	52,2	0,0	0,0 %
Verotulot yhteensä	549,6	308,1	302,6	311,6	302,1	318,0	15,9	5,3 %

Valtionosuudet

Valtionosuudet 2025

Tilinpäätösennusteessa valtionosuuksien määräksi arvioidaan 46,8 milj. euroa, mikä on 4,4 milj. euroa enemmän kuin alkuperäisessä talousarviossa. Eroa selittävää pääasiassa annetun perusopetuksen valmistavan opetuksen määrän lisäys ja siihen aikaisempien vuosien tietojen pohjalta tehty korjaus, lukio-opetuksen oppilasmäärän kasvu ja yksikköhintoihin tehdyt korotukset. Osin laskentatekijät ovat kuluvalle vuodelle pienentyneet, kuten teatterin ja orkesterin henkilötyövuodet sekä mm. aamu- ja iltapäivätoiminnan tunnit.

Valtionosuudet 2026

Valtion eduskunnalle 22.9.2025 antaman budjettiesityksen perusteella kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti on 25,73 prosenttia vuonna 2026. Kunnan peruspalvelujen hintaindeksin arvioidaan olevan 3,5 prosenttia vuodelle 2026, mikä lisää valtionosuutta noin 111 milj. euroa. Hallitusohjelman mukainen yhtä prosenttiyksikköä vastaava indeksijarru pienentää kuitenkin kuntien valtionosuutta noin 32 milj. euroa. Alustavat laskelmat sisältävät myös arvion valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta, joka lisää valtionosuutta noin 127 milj. euroa vuodelle 2026. Ennakollinen laskelma sisältää myös arvion pääministeri Orpon hallituksen puoliväliriihessä linjaamasta 75 milj. euron valtiontalouden säästöstä kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen. Summauksena voidaan todeta, että kyseinen leikkaus syö pois ne valtionosuuslisäykset, jotka kunnille uusien tehtävien myötä tulevat, kuten esimerkiksi oppimisen tuen uudistuksen. Näin ollen tehtävät jäävät käytännössä kuntien verotuloilla rahoitettavaksi.

Valtionosuudet sisältävät hyvinvointialueiden rahoitukseen liittyvät nk. sote-erät, jotka vähentävät Kuopion kaupungille maksettavia valtionosuuksia -19,1 milj. euroa vuonna 2026.

Nuorempien ikäluokkien eli 0–15-vuotiaiden perusteella määräytyy suurin osa valtionosuuksista. Valtionosuus ei kata täysimääräisesti kaikkia kustannuksia. Riippuen kunnan ikärakenteesta ja muista laskennallisista tekijöistä, kunta-kohtainen valtionosuusprosentti vaihtelee. Kuopion kaupungin laskentatekijöillä se on 17,06 % vuonna 2026. Kunnalle itselleen jää suurin osa kustannuksista katettavaksi omilla verotuloillaan. Kunta ei voi omalla toiminnallaan, esimerkiksi kustannuksia lisäämällä, vaikuttaa saamansa valtionosuuden määrään. Kunta hyötyy, mikäli se järjestää palvelut valtionosuuden perusteena käytettävää laskennallista kustannusta edullisemmin. Vieraskielisyys, saaristaisuus, asukastiheys, koulutustausta vaikuttavat laskennallisiin kustannuksiin. Samoin syrjäisyys, työpaikkaomavaraisuus, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (HYTE) ja väestön kasvu tuovat lisäosia peruspalvelujen valtionosuuteen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuudet kokonaisuutena on arvioitu varovaisesti. Suurimman muutoksen aiheuttaa perusopetuksen valmistavassa opetuksessa olleiden opiskelijoiden ja opetustuntien määrä. Hallituksen eduskunnalle antaman valtion talousarvioesityksen yksikköhinnoissa oli kulttuurin (museot, orkesterit, teatterit) osalta hienoista laskua aikaisempiin arvioihin verrattuna. Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuuksista ei ole ennakkotietoja käytettävissä ja päätökset vuodelle 2026 saadaan perinteisesti hyvin myöhään kuluvan vuoden lopussa.

Peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää ollaan uudistamassa hallitusohjelman linjausten mukaisesti, samalla lisäten järjestelmän ymmärrettävyyttä ja läpinäkyvyyttä. Valtionosuusjärjestelmän perustarkoitus on taata kaikille kunnille tasavertaiset mahdollisuudet järjestää kuntalaisille lakisääteiset peruspalvelut kohtuullisella vero- ja maksurasitteella. Valtionosuusjärjestelmän kautta rahoitetaan vain niitä tehtäviä, jotka luetaan valtionosuusperusteisiksi. Näistä suurimpia ovat varhaiskasvatus ja esi- ja perusopetus, mutta myös kirjastot ja tietyt kulttuuripalvelut sekä vuoden 2025 alusta alkaen myös TE-palvelut kuuluvat nk. valtionosuuspohjaan. Kunnilla on myös muita lakisääteisiä ja vapaaehtoisia tehtäviä, mutta kaikki eivät kuulu valtionosuusrahoituksen piiriin. Valtionosuusjärjestelmä tasaa kuntien kustannuksissa ja tuloissa olevia eroja. Kustannuksiin vaikuttavista tekijöistä laskennassa otetaan huomioon sekä kuntaan että kuntalaisiin liittyviä olosuhdetekijöitä, kuten saavutettavuutta ja kielisuhteita. Kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia peruspalvelujen järjestämisessä. Uuden järjestelmän valmistelu ei ole edennyt suunnitellusti, edelleen kuitenkin lienee tavoitteena antaa hallituksen esitys lausunnolle kuluvan syksyn aikana ja lakimuutokset eduskunnan käsiteltäväksi keväällä 2026, jolloin kuntien olisi mahdollista sisällyttää vaikutukset vuoden 2027 talousarvioihin, jolloin uudistus tulee voimaan.

Valtionosuudet ja valtionosuuksien rakenne vuosina 2022–2026

Valtionosuudet M€	TP 2022	TP 2023	TP 2024	TA+M 2025	Ennuste 2025	TA 2026
Peruspalvelujen valtionosuus omarahoitusosuuden jälkeen, johon sisältyy TE-uudistuksen rahoitus 2025 ->	147,5	20,9	20,4	34,5	34,5	42,2
Kuntien välinen verotulojen tasaus	36,6	25,8	25,4	24,5	24,3	25,0
Verotulomenetysten kompensatiot	62,2	19,2	19,2	12,5	12,2	12,1
Sote-uudistuksen siirtymätasaus		-4,9	-4,2	-2,7	-2,7	-1,1
Sote-uudistuksen muutosrajoin		-11,8	-12,7	-12,7	-12,7	-12,7
Lopullisten HVA-siirtolaskelmien aiheuttama leikkaus			-6,8	-5,1	-5,1	-5,2
Muut valtionosuuden lisäykset ja vähennykset		-7,7	-7,3	-8,0	-7,6	-8,2
Muut opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	-1,7	-1,4	0,1	0,3	3,8	0,7
Valtionosuudet yhteensä	244,7	40,1	34,0	43,3	46,8	52,8

Henkilöstö

Yleistä

Kaupungin strategisena tavoitteena on vahvistaa työnantajavetovoimaa sekä kehittää henkilöstön koettua työhyvinvointia ja myönteistä työntekijäkokemusta. Painopisteinä ovat uudistuva johtaminen, osaava ja hyvinvoiva henkilöstö sekä henkilöstön työssäolopäivien lisääminen. Näitä tavoitteita tuetaan monipaikkaisella työympäristöllä, hyvällä työyhteisöviestinnällä ja henkilöstön monitaitoisuuden lisäämisellä. Vuorovaikutustaidot, tiedonkulku ja osaamisen kasvattaminen organisaation strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi korostuvat. Näiden taitojen ylläpitäminen ja hyödyntäminen edellyttävät työssä jaksamiseen panostamista mm. koulutuksen ja työhyvinvoinnin osalta.

Talouden tasapainottamisohjelman mukaisesti organisaatiossamme toteutetaan henkilöstövähennyksiä luonnollisen poistuman kautta jättämällä täyttämättä avoimeksi tulevia virkoja ja tehtäviä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi työtehtävien uudelleen järjestelyjä. Työprosesseja tarkastellaan ja tehostetaan, jotta ne vaatisivat jatkossa vähemmän resursseja. Uusia teknologioita ja työkaluja suositellaan otettavaksi käyttöön työn sujuvoittamiseksi ja automatisoimiseksi. Lisäksi suositetaan palkattomia vapaita, lomarahojen vapaaksi vaihtoa ja vuosilomien etupainotteista pitämistä. Vapaaehtoiset lomarahavapaiden ja palkattomien vapaiden säästöarvio 0,5 milj. euroa on budjetoitu yleishallintoon.

Palkkausjärjestelmien uudistamiseksi toteutettiin valtakunnallisen tasopalkkajärjestelmän käyttöönotto KVTESin ja OVTES osio G:n osalta 1.10.2025 alkaen. Tasopalkkajärjestelmän käyttöönotto on ollut monivaiheinen ja vaativa tehtävä. Tasopalkkajärjestelmän seurantaa ja kehittämistyötä jatketaan vuonna 2026, joka tulee vaatimaan resursseja.

Vuoden 2026 talousarviossa henkilöstömenot ovat noin 211,1 milj. euroa (3571,3 henkilötyövuotta). Kunta-alan uudet virka- ja työehtosopimukset ovat voimassa 1.5.2025-29.2.2028. Vuoden 2026 sopimuskorotuksista on tiedossa 1.8.2026 maksettavat yleiskorotukset 2,27 %, jotka on varattu toimialojen talousarvioon. 1.10.2026 maksettavat paikallinen järjestelyerä 0,20 % ja paikallinen kehittämisohjelmaerä 0,40 % on varattu yleishallintoon. Korotusprosentit vaihtelevat sopimusaloittain.

Hyvinvointialueelle tapahtuneesta henkilöstön liikkeen luovutuksesta aiheutuneita jälkitöitä mahdollisesti tehdään Henkilöstöpalvelussa vielä vuoden 2026 aikana. Pelastuslaitoksen palkkariidat tulee vaatimaan Henkilöstöpalvelun henkilöstöresurssia edelleen. Lisäksi mm. hyvinvointialueelle siirtyneen henkilöstön työtodistuspyynnöt ja muut ennen hyvinvointialueuudistusta palvelussuhteisiin liittyvä selvitys-/jälkityö jatkunee edelleen vuonna 2026.

Henkilöstötyöryhmän valitsemilla talouden tasapainottamisen toimenpiteillä pyritään vaikuttamaan henkilöstömenoihin. Toimenpiteitä on tehty mm. uudistamalla työterveyshuollon toimintasuunnitelma työterveyden kustannusten vähentämiseksi sekä henkilöstöohjeita tarkastelemalla. Henkilöstön kehittämisen toimintamalli sekä paikallisten sopimusten ja henkilöstöetuuksien tarkastelu ovat vireillä Henkilöstöpalvelussa.

Kuopion kaupunki on toteuttanut hallinnon uudistuksen sekä uusinut johtamisjärjestelmänsä. Johtamisjärjestelmä-uudistus koskee sekä luottamushenkilöorganisaatiota että virkajohtoa, joka tarkoittaa mm. siirtymistä apulaiskaupunginjohtajamallista toimialajohtajamalliin. Uudistustyöllä tavoitellaan yhtenäistä, kokonaisvaltaista ja vaikuttavaa johtamista.

Ennakoiva henkilöstösuunnittelu

Henkilöstösuunnittelun tavoitteena on varmistaa, että Kuopion kaupungin henkilöstörakenne on optimaalinen ja palveluja tuottaa riittävä määrä osaavaa henkilöstöä. Henkilöstösuunnittelu kytkeytyy kiinteästi kaupungin palvelutoiminnan suunnitteluun. Henkilöstösuunnittelu edellyttää jatkuvaa työvoiman tarpeen ja saatavuuden arviointia, ennakoivaa, työntekijöiden osaamisen ja suorituskyvyn kehittämistä sekä seuraajasuunnittelun hallintaa kaupungin pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamiseksi. Hyvä henkilöstösuunnittelu sisältää myös kehittymismahdollisuuksien luomista sekä houkuttelevan työympäristön ylläpitämistä. Henkilöstösuunnittelun tärkeä elementti on työurajohtaminen, mikä huomioi työyhteisössä esiintyvät työuran vaiheet edesauttaen strategisten tavoitteiden toteutumista. Henkilöstöresurssien lisäksi tarvitaan jatkuvasti myös asiantuntijapalveluita ostopalveluna. Kuopion kaupunki tarjoaa harjoittelupaikkoja alan opiskelijoille edistääkseen tulevaisuuden työvoiman saatavuutta.

Vastuualueilta edellytetään kokonaisvaltaista henkilöstösuunnittelua talouden tasapainoon saattamiseksi. Täyttölupamenettelyä on tarkennettu siten, että aikaisempaa useampi ammattiryhmä on otettu täyttölupamenettelyn piiriin.

HENKILÖSTÖSUUNNITELMA 2026	TP	KS	TA	Muutos	Eläköity-	Suunnitelma	Suunnitelma	Suunnitelma
	2024 htv	2025 htv	2026 htv	yhteensä 2026/2025 htv	misarvio 2026 lkm			
TARKASTUSTOIMI	1,6	2,0	2,0	0,0	0	2,0	2,0	2,0
YLEISHALLINTO	3,0	11,9	11,9	0,0	1	11,9	11,9	11,9
ELINVOIMA- JA KONSERNIPALVELUT	181,0	152,3	187,3	35,0	7	186,0	186,0	186,0
Yrityspalvelu	9,2	10,3	12,7	2,4	0	12,7	12,7	12,7
Työllisyyspalvelu	71,1	36,5	32,5	-4,0	0	32,5	32,5	32,5
Strategia ja kehittäminen	10,6	10,0	9,0	-1,0	0	9,0	9,0	9,0
Markkinointi ja viestintä	18,1	16,0	16,3	0,3	0	16,0	16,0	16,0
Hallintopalvelu	26,0	27,4	57,8	30,4	5	57,8	57,8	57,8
Henkilöstöpalvelu	15,5	16,1	19,0	2,9	1	18,0	18,0	18,0
Talous- ja omistajaohjaus	12,7	17,0	20,0	3,0	1	20,0	20,0	20,0
Tietohallinto	17,8	19,0	20,0	1,0	0	20,0	20,0	20,0
KAUPUNKIYMPÄRISTÖ	219,1	221,5	195,5	-26,0	2	197,0	197,0	197,0
Kaupunkisuunnittelupalvelut	39,4	42,0	42,0	0,0	0	42,0	42,0	42,0
Kaupunkitekniikan palvelut	61,7	60,0	61,0	1,0	2	61,0	61,0	61,0
Maaomaisuuden hallintopalvelut	31,0	32,0	32,0	0,0	0	32,0	32,0	32,0
Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut	52,0	53,5	53,5	0,0	0	55,0	55,0	55,0
Johdon tukipalvelut	35,0	34,0	7,0	-27,0	0	7,0	7,0	7,0
HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN	395,9	412,1	412,1	0,0	12	412,1	412,1	412,1
Omatoimisen hyvinvoinnin palvelut	177,4	186,4	186,9	0,5	9	186,9	186,9	186,9
Ohjatun hyvinvoinnin palvelut	85,6	89,5	89,5	0,0	2	89,5	89,5	89,5
Taidepalvelut	121,5	126,2	126,2	0,0	1	126,2	126,2	126,2
Johdon tukipalvelut	11,4	10,0	9,5	-0,5	0	9,5	9,5	9,5
KASVU JA OPPIMINEN	2 649,4	2 580,9	2 565,5	-15,4	41	2 565,5	2 565,5	2 565,5
Varhaiskasvatuspalvelut	1 250,7	1 211,0	1 190,0	-21,0	19	1 190,0	1 190,0	1 190,0
Perusopetus- ja nuorisopalvelut	1 197,4	1 187,0	1 193,5	6,5	18	1 193,5	1 193,5	1 193,5
Lukiopalvelut ja toisen asteen yhteistyö	193,7	178,0	181,0	3,0	4	181,0	181,0	181,0
Johdon tukipalvelut	7,6	4,9	1,0	-3,9	0	1,0	1,0	1,0
KUOPION TILAPALVELUT	39,4	41,0	41,0	0,0	1	41,0	41,0	41,0
KUOPION TYÖLLISYYSALUE	0,0	156,0	156,0	-9,0	2	156,0	156,0	156,0
KAUPUNKI YHTEENSÄ	3 489,4	3 586,7	3 571,3	-15,4	66	3 571,5	3 571,5	3 571,5

Eläköitymisarvio on tehty 65,3 vuotta täyttävien perusteella.

Lukuihin ei sisälly keskitetystä määrärahasta työllistämisvaroin ja oppisopimuksella palkattu henkilöstö ja kesätyöntekijät.

Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö

Yhteistyötoimikunnassa käsiteltävään yhteistoimintalain (449/2007) mukaiseen henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan tunnistetaan ja priorisoidaan toimialojen osaamisen kehittämisen ja työkyvyn tukemisen tarpeet. Tämä suunnitelma tehdään vuosittain ja vuodelle 2026 se valmistuu joulukuussa 2025. Osaamisvaatimuksia ja tehtäväkuvia tulee päivittää edelleen huomioiden tasopalkkajärjestelmän tasokuvaukset. Nykyistä henkilöstöä valmennetaan ja koulutetaan sekä rekrytoidaan uutta osaamista.

Tietyillä ammattialoilla on valtakunnallisesti ja alueellisesti havaittavissa työvoimapulaa, joka tarkoittaa kiristyvää kilpailua osaavasta työvoimasta. Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö vahvistavat positiivista työnantajakuva. Sekä sisäisen että ulkoisen työnantajakuvan kehittymistä seurataan säännöllisesti mm. henkilöstön hyvinvointi-, hakija-, rekrytointi- ja lähtökyselyin. Tavoitteena on vuoden 2026 hakijakyselyyn parantaa työnantajan suositteluindeksiä (nyt 6.8 tavoite 7) esimerkiksi esihenkilöiden rekrytointiosaamista ja viestintää kehittämällä.

Kaupungin tavoitteena on edistää henkilöstön työhyvinvointia, lisätä työssäolopäiviä, vähentää sairauspoissaoloja sekä alentaa työkyvyttömyyseläkevakuutusmaksuja. Vuoteen 2027 mennessä tavoitteena on päästä sairauspoissaoloissa tasolle 12 pv/htv. Henkilöstön työssä jaksamista ja työkykyä tuetaan työkyvyn tuen toimintamallin mukaisesti. Vuonna 2026 erityistä huomiota kiinnitetään ikääntyviin ja työuransa loppuvaiheessa oleviin työntekijöihin. Työkykyjohtamisen tukena käytetään Aino-järjestelmää, joka mahdollistaa esihenkilöille hälytysrajoihin perustuvan tuen sekä dokumentoidun yhteistyön työterveyshuollon kanssa. Ainoon kehitetään myös uudet

kehityskeskustelulomakkeet esihenkilöiden ja ryhmäkehityskeskustelujen tarpeisiin. Lisäksi tavoitteiden saavuttamiseksi käynnistetään esihenkilöiden osaamista tukeva työkykyjohtamisen koulutuskokonaisuus.

Työhyvinvoinnin ja työkyvyn tueksi on saatavilla myös kyselyihin ja tutkimuksiin perustuvaa tietoa. Kevan esihenkilökysely toteutettiin syksyllä 2025. Tulosten käsittelyä ja jalkautusta jatketaan vuonna 2026. Kevan koko henkilöstölle suunnattu työhyvinvointikysely toteutetaan syksyllä 2026. ToRek-työnohjausrekisterin käyttöä sekä puitesopimuksen jatkoa arvioidaan sopimuskauden taitteessa syksyllä 2026.

Henkilöstöpalvelu on mukana kaupungin Tekoäly tukiälyksi -hankkeessa tukemassa erityisesti henkilöstön osaamisen kehittämisen työpaketin toteutumista. Tavoitteena on edistää tekoälyn kaupunkitasoista hallittua, mahdollisuudet tunnistavaa ja hyödyntävää, mutta turvallista ja riskit huomioon ottavaa käyttöönottoa. Vuonna 2026 työpaketin painopisteenä on monialaisen tekoälymentoritoiminnan kehittäminen. Lisäksi Henkilöstöpalvelu osallistuu hankkeen kehityspilotteihin, kuten Kuha-avustajan testaukseen ja pilotointiin, sekä tekoälyn liittyvien tietosuojavaikutusten arviointiin henkilöstöjärjestelmien osalta.

Henkilöstön osaamista ylläpidetään ja uudistetaan osana työtehtävää henkilön oman aikataulun mukaisesti pääsääntöisesti sähköisessä oppimisympäristö-Priimassa. Keskitetyn henkilöstön osaamisen kehittämisen tehtävänä on tarjota sellaisia työnantajatasoisia oppimissisältöjä, joita Kuopion kaupungin työntekijät tarvitsevat menestyäkseen perustehtävässään. Tavoitteena on edistää jatkuvaa oppimista sekä työuran aikaista osaamisen kehittämistä. Viitekehystenä organisaation osaamisen kehittämisessä on 70–20–10 malli, jossa 70 % oppimisesta tapahtuu työnkautta kuten verkostoissa ja hankkeissa, 20 % on työnantajan järjestämää koulutusta ja perehdytystä ja 10 % tutkinto- tai osatutkintokoulutusta. Vuoden 2026 aikana Priimaan kehitetään toimialakohtaisia sisältöjä, erityisesti opetuksen ja varhaiskasvatuksen aiheisiin painottuen. Priiman rinnalla edistetään IsteKin tarjoaman Eduhouse-oppimisympäristön kaupunkitasoista hyödyntämistä digitaitojen ja tekoälyn osalta.

Esihenkilöiden työn merkitys korostuu, koska työntekeminen on muuttunut enemmän itseohjautuvaksi. Esihenkilötyötä kehitetään mm. valmentavan johtamisen, yhteisohjautuvuuden, muutosjohtamisen, mentoroinnin ja coachingin avulla. Hyvän esihenkilötyön tueksi kehitetään työkaluja ja perehdytystä, myös tukipalveluja järjestetään. Tavoitteena vuodelle 2026 on, että saamme Intraan Chatbotin usein kysytyille kysymyksille hyödyntäen digitalisatiota ja generatiivista tekoälyä.

Työsuojelu ja työturvallisuus

Työnantajan vastuulla on, että työntekijöillä on terveellinen ja turvallinen työympäristö. Uusi työsuojelukausi käynnistyy tammikuussa ja työsuojelutoimijat järjestäytyvät uuteen työsuojelukautteen vuosille 2026–2029. Työsuojelutyötä ja työturvallisuusjohtamista kehitetään edelleen järjestelmällisesti työsuojelun toimintaohjelman mukaisesti. Työsuojeluvaltuutetuille järjestetään työsuojelu ja -turvallisuuskoulutuksia aina peruskoulutuksista kertauskoulutuksiin.

Työsuojelutoimikunnat järjestäytyvät uudelle työsuojelutoimikaudelle 2026–2029. Kaupunkitasoisena työsuojelutoimikuntana toimii kaupungin yhteistyötoimikunta. Työsuojelutoimikuntien määrää, jäseniä ja roolitusta selkeytetään entisestään työsuojelukauden alussa. Työsuojelutoimikunnat toimivat toimialueellaan aktiivisesti ja kokoontuvat vähintään neljä kertaa vuodessa. Vuoden aikana työsuojelutoimikuntien toimintaa, tiedottamista ja raportointia kehitetään ja yhdenmukaistetaan. Työsuojeluvaltuutettujen ja työsuojelutoimikuntien koulutustarve selvitetään työsuojeluvaltuutetun vaalien tuloksen valmistuttua, viimeistään vuoden alussa.

Työtapaturmien ehkäisyssä panostetaan mm. turvallisuusteemojen säännölliseen tiedottamiseen, vakavien tapaturmien järjestelmälliseen tutkintaan sekä poikkeamailmoitusten aktiiviseen seurantaan. Psykososiaalisen kuormituksen vähentämisen keinoja kehitetään yhdessä työterveyshuollon ja työyhteisöjen kanssa. Väkivallanuhkan torjumiseen määritellään kaupunkitasoista ohjeistusta ja ohjeiden perehdytystä henkilöstölle tehdään vuoden aikana.

Henkilöstölle järjestetään työsuojeluun ja -turvallisuuteen liittyvää koulutusta työyhteisöissä ja työpaikkojen riskien arvioinnit päivitetään tarvittaessa. Työpaikkaselvitysten järjestelmällistä tekemistä ja raportointia jatketaan kaikissa kaupungin yksiköissä.

Vaikutusten arviointi

Vaikutukset lapsiin ja nuoriin

Lain mukaan viranomaisen eli kunnan on seurattava väestönsä hyvinvointia väestöryhmittäin ja myös arvioitava, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin. Lapsivaikutusten arviointi on osa kunnan johtamisen kokonaisuutta. Lapsivaikutusten arviointi perustuu erityisesti YK:n lapsen oikeuksien yleisperiaatteeseen lapsen edun ensisijaisuudesta (Lasten oikeuksien sopimus 3.1 artikla). Muita ohjaavia periaatteita ovat syrjimättömyys (2 artikla), lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen (6 artikla), oikeus tulla kuuluksi ja hänen näkemystensä kunnioittaminen (12 artikla). Jokaisella lapsella on oikeus tasa-arvoon, turvallisuuteen, terveyteen ja koulutukseen.

Talousarvioesityksen lapsivaikutusten arvioinneissa tarkastellaan lapsen oikeuksien toteutumista määritettyjen toiminnan painopisteiden ja suunniteltujen toimenpiteiden osalta. Lisäksi tarkastellaan toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten vaikutuksia. Kaupungin eri palveluissa tehtävillä toimilla ja päätöksenteolla on joko suoraan tai välillisesti vaikutuksia lapsiin, nuoriin tai heidän perheisiinsä.

Kuopio haluaa olla hyvän elämän pääkaupunki vuonna 2030. Myös Kuopion hyvinvoinnin edistämistyötä ohjaavassa hyvinvointisuunnitelmassa nostetaan esiin tavoitteita lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Suunnitelmaan kirjattuja tavoitteita ja toimenpiteitä niiden toteutumiseksi huomioidaan Kuopion talouden ja toiminnan suunnittelussa. Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä konkretisoidaan muun muassa osana Liikkuva Kuopio ja Kulttuuri Kuopio -ohjelmia, kasvatusta ja koulutuspoliittista ohjelmaa sekä Lapsiystävällinen kunta -mallin edistämistä. Toteutuakseen toimenpiteet vaativat yhteistyötä ja aktiivisia toimia kaikissa kaupungin palveluissa.

Viimeisimmän kouluterveyskyselyn (2025) mukaan suurin osa kuopiolaisista lapsista ja nuorista voi hyvin ja kokee tyytyväisyyttä elämäänsä. Kysely nostaa kuitenkin esiin myös haasteita muun muassa mielenhyvinvoinnissa, sosiaalisissa suhteissa ja elintavoissa, vaikkakin vuoden 2025 kysely tuo esiin positiivista käännettä. Lasten ja nuorten hyvinvointia kuvaaviin mittareihin voi perehtyä tarkemmin hyvinvointikertomusten vuosiraporteista (Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma - Kuopio) sekä tuoreimpiin syyskuussa 2025 julkaistuihin kouluterveyskyselyn tuloksiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivuilta.

Monet tämänhetkiset yhteiskunnalliset ilmiöt lisäävät uhkaa lasten ja nuorten hyvinvoinnille, terveydelle ja turvallisuudelle. Erityisesti elinkustannusten nousu, hankala kansallinen työttömyystilanne ja lapsiperheiden sosiaaliturvaetuuksien leikkaukset näkyvät perheiden arjessa vaikuttaen lasten ja nuorten arkeen ja hyvinvointiin. Lapsiperheköyhyys on kasvamassa kansallisella tasolla tarkastellen, mikä lisää polarisaatiota ja syrjäytymisriskiä.

Kuopion kouluverkko uudistus koskettaa monia lapsia ja perheitä. Uudistuksessa on tehty laajasti lapsiin kohdistuvien vaikutusten ennakkoarviointia. Lapsilla on oikeus sivistykseen. Turvaamalla opetuksen laatu, oppimisen tuki ja esimerkiksi oppilashuollon palveluiden saatavuus, vahvistetaan myös lasten hyvinvointia. Lasten etu ja lasten oikeuksien toteutumista edistetään Kuopiossa myös UNICEFin lapsiystävällinen kunta -toimintamallin tuella. Osana toimintamallia on kehitetty muun muassa Kuopion lapsivaikutusten arvioinnin prosessia. Tavoitteena on, että lapsivaikutusten arviointia toteutetaan Kuopiossa jatkossa aiempaa systemaattisemmin ja laadukkaammin.

Lapsen oikeuksien toteutumista varmistetaan jatkossa myös vahvistamalla henkilöstön ja päättäjien osaamista lapsenoikeuksista ja hyvistä käytänteistä. Myös syksyllä 2025 valmistuva Kuopion osallisuusmalli tuo avaimia lasten osallisuuden edistämiseksi. Palveluita tulee kehittää jatkossakin laajasti lapsia, nuoria ja perheitä osallistaen yhteistyössä eri koko kaupungin organisaation ja keskeisten sidosryhmien kanssa. Lapsiystävällisyyden vahvistaminen edellyttää kaupungilta aktiivisia kehittämistoimia myös muun muassa lasten ja nuorten hyvinvointia kuvaavan tietopohjan osalta.

Ympäristövaikutukset

Ilmastonmuutos synnyttää uusia ja kasvavia haasteita kaupunkisuunnittelulle. Maankäytön ja liikkumisen suunnittelussa on valittava kestäviä, päästöjä vähentäviä ratkaisuja sekä varauduttava ilmaston lämpenemiseen ja sään ääri-ilmiöihin. Tähän liittyen tulvariskialueet ja hulevesien hallinta otetaan toiminnassa entistä paremmin huomioon. Ilmastokestäviä ja luontopohjaisia ratkaisuja tulisi toteuttaa laajasti koko kaupungissa, Savilahden lisäksi, sillä kaupunkirakenteessa ja infrassa tehtävät ratkaisut ovat pysyviä pitkälle tulevaisuuteen.

Kuopion väestön vanheneminen ja ikääntyneiden määrän kasvu vaatii entistä parempaa varautumista ilmastonmuutoksen tuomiin vaihteleviin sääilmiöihin. Kesäisin ikääntyvää väestöä koettelevat pidentyvät hellejaksot ja talvisin vaihtelevat lämpötilat lisäävät entistä enemmän tarvetta liukkaudentorjuntaan. Asukkaille suunnatun liukkauden varoittamispalvelun jatkaminen on yksi keino parantaa varautumista ja turvallisuutta.

Kaupungin metsien hoidossa ja käytössä korostuvat metsien kestävä talouskäyttö, virkistyskäyttö, luonnon monimuotoisuus ja hiilinieluista huolehtiminen. Lisääntyvien luonnonsuojelualueiden ja metsien monimuotoisuuden positiivisen kehityksen parantamiseksi on tärkeää pitää hakkuusuunnite kestävällä tasolla. Kaupungin metsissä vuositason hakkuumäärä on pienempi kuin vuosittainen puuston kasvu. Kestävällä hakkuusuunnitteella turvataan myös metsien hiilinielut ja -varastot pitkällä aikavälillä.

Maankäytön suunnitteluun ja kaavoitukseen kohdistuu vaikeasti yhteensovittavia tarpeita, kuten luonnon monimuotoisuuden, kaupungin kasvun ja yritystonttien sijoittelun yhteensovittaminen. On tärkeää, ettei rakentamista osoiteta alueille, joilla on arvokkaita luontoarvoja, vaan nämä alueet säilyvät turvaamassa luonnon monimuotoisuutta ja ihmisten hyvinvointia. Uusien alueiden käyttöönotto lisää kasvihuonekaasupäästöjä ja samalla voidaan menettää arvokkaita luontoalueita. Elinvoima- ja konsernipalveluiden tavoitteena on monipuolinen yritystonttitarjonta, jota edistetään asemakaavaohjelman ja yritystonttituotanto -ohjelman kautta. Myös yritystonttien osalta olisi hyvä tarkastella tehokkaammin täydennysrakentamispotentiaalia.

Rakentamisen painopiste keskittyy täydennysrakentamiseen ja tiiviiseen palvelurakenteeseen, joka on ilmastokestävä ratkaisu. Samalla on kuitenkin tärkeää huolehtia riittävästä viheralueista, kaupunkivihreästä, lähiluonnosta ja tonttien viheralueista, mikä palvelee ilmastonmuutokseen sopeutumista, ihmisten hyvinvointia sekä luonnon monimuotoisuuden ja hiilinielujen turvaamista. Tätä työtä tukee kaavoituksen viherkerroin -työkalu, jota olisi suotavaa hyödyntää laajasti kaikissa asemakaavoissa.

Tieliikenteen päästöt ovat yksi merkittävimmistä päästöistä (27 %) Kuopiossa ja niiden vähentämisessä kaupungilla on keskeinen rooli. Joukkoliikenteen toimintaedellytysten parantaminen sekä kävelyn ja pyöräilyn edistäminen on ollut tuloksellista. Joukkoliikennepalvelujen suosion jatkuva kasvu on osoittanut, että luodessaan houkuttelevia mahdollisuuksia liikkua viisaasti kaupunki tarjoaa mahdollisuuden kuntalaisille toimia ilmastoviisaasti. Lisäksi täydennysrakentamisen kohdistaminen erityisesti joukkoliikenteen runkolinjojen varrelle lisää joukkoliikenteen saavutettavuutta ja houkuttelevuutta. Yksityisautoilun osalta riittää kuitenkin vielä paljon potentiaalia, jotta yhä useampi siirtyy viisaampien ja kestävien kulkumuotojen käyttäjäksi. Joukkoliikenteen käyttövoimissa luovutaan kokonaan fossiilisista polttoaineista vuoden 2026 aikana.

Rakentamislaki velvoittaa rakennuksien hiilijalanjälkilaskentaan vuoden 2026 alusta alkaen. Tämä ohjaa yleisesti rakentamista entistä vähähiilisempään suuntaan. Tilapalvelut selvittävät toimitilahankkeidensa ja hankintojensa hiilijalanjäljen ja pyrkivät sen pienentämiseen. Lisäksi ilmastomuutoksen vaikutukset huomioidaan toimitilojen suunnitteluoheiston päivityksessä sekä kiinteistöjen ylläpidossa. Puun käyttöä rakennushankkeissa pyritään edistämään.

Tilapalvelut ottaa huomioon rakentamisessa ja ylläpidossa kaupungin Viksu Kuopio -ohjelman tavoitteet. Lisäksi kaupungin tekemän Kiertotalouden green deal -sitoumuksen mukaisesti Tilapalvelut noudattaa resurssitehokkuutta rakentamisessa, eli palvelutuotannon käytössä olevien rakennusten elinkaarta pyritään pidentämään oikea-aikaisilla korjauksilla. Olemassa olevan rakennuskannan säilyttämistä tarkastellaan aina ensisijaisena vaihtoehtona purkamisen ja uudisrakentamisen sijaan. Tilojen suunnitteluratkaisuissa korostuvat esteettömyys, monikäyttöisyys ja muuntojoustavuus ja uusia toimitiloja rakennettaessa tavoitteena on tehdä rakennuksista monikäyttöisiä ja muokattavia. Talouden tasapainotusohjelman toimenpiteet kohdentuvat mm. tilankäytön tehokkuuteen: Tilapalvelut edistävät tilojen yhteiskäyttöä suunnitteluratkaisuilla ja taloteknisillä järjestelmillä ja parantavat tilojen saavutettavuutta edistämällä

Yritysvaikutukset

Talousarvion yritysvaikutusten arvioinnin näkökulmana ovat laajemmat vaikutukset elinkeinoelämän ja yritystoiminnan kehittymisedellytyksiin Kuopiossa. Elinkeinoelämän kehittymisen edistäminen on ollut Kuopion kaupungin strategiassa painopisteenä pitkään. Kuopio 2030 -strategian painopisteitä ovat edelleen kestävä kasvu, kilpailukykyinen yrittäjyyssympäristö, kaupunkikehitys ja osaajavetovoima. Yritysvaikutuksia sisältyy myös strategisina painotuksina oleviin matkailun ja tapahtumien sekä työn ja toimeentulon edistämiseen. Lisäksi Kuopiosta, erityisesti Savilahdesta pyritään tekemään yrityselämän tarpeita tukeva, vetovoimainen innovaatio-, tutkimus-, osaamis- ja koulutuskeskittymä.

Vuoden 2026 talousarviossa nämä strategiset painotukset näkyvät seuraavasti:

- Kaupungin investointitaso pysyy maltillisena kymmenen vuoden keskiarvoon verrattuna. Rakennushankkeissa korostuvat vähähiilisyiden edistäminen, energian käytön vähentäminen, uusiutuvan energian käyttömahdollisuudet sekä puun käytön edistäminen rakentamisessa.
- Erityisenä painopisteenä on yritystonttitarjonnan kehittäminen. Toteutetaan ennakoivaa strategista maanhankintaa. Kaupunki panostaa yritystonttien määrän ja laadun parantamiseen, erityisesti teollisuustontteihin. Monipuolisia yritystontteja kaavoitetaan mm. Pieneen Neulamäkeen, Rasinmäkeen, Sorsasalo- ja Hepomäkeen.
- Esirakentamista tehdään Matkusen ja Hiltulanlahden alueilla, mikä helpottaa yritysten sijoittumista.
- Kaupunki toteuttaa laajoja infrarakentamisen ja kunnossapidon urakoita, mm. katuverkosto, sillat, vesihuolto, liikuntapaikat. Urakoiden toteutusmuotoja monipuolistetaan, mikä avaa kilpailutusmahdollisuuksia paikallisille yrityksille.
- Matkailun investointihankkeita edistetään kaavoituksen, riittävien tonttiresurssien ja infrarakentamisen avulla mm. Nilsia-Tahko-alueella. Kansainvälisen matkailun toimintaedellytysten parantaminen ja matkailun verkosto- ja kehittämistyö jatkuvat.
- Tapahtuma-, kokous- ja kongressitoiminnan kehittäminen voi tuoda lisää asiakkaita hotelleille, ravintoloille ja tapahtumatekniikan yrityksille.
- Talouden tasapainottamistoimenpiteinä vähennetään tapahtuma-avustuksia, vieraanvaraisuuden ja kansainvälisen toiminnan määrärahoja juhluvoden korkeammasta tasosta yhteensä noin 250 tuhatta euroa. Kaupungin rahankäytön väheneminen vaikuttaa suoraan paikallisten ravintola-, majoitus-, ja tapahtumalan toimintaan, kannattavuuteen ja kysyntään. Talouden tasapainotustoimia toteutetaan myös inhouse-yhtiöiden ostoista, henkilöstöeduista ja vapaaehtoisista vapaista yhteensä 1,63 milj. euroa. Näillä säästöillä on epäsuora vaikutus yksityisen ostovoiman kautta paikallisten palveluiden kysyntään.
- Yrityspalvelun KYVYKÄS-hankkeessa kehitetään yritysneuvontaa ja asiakaspalveluprosesseja digitaalisin työkaluin. Lisäksi Kiertotaloushankkeiden valmistelu ja käynnistyminen alkuvuodesta 2026 tukevat vihreän siirtymän yritystoimintaa ja luovat pohjaa vihreän siirtymän yritysten sijoittumiselle.
- Itä-Suomen yliopiston teknillisen fysiikan sulautetut järjestelmät -lahjoitusprofessorin rahoittamista jatketaan osana DI-koulutuksen toteuttamista.
- Työllisyyspalvelut kehittävät osaamisperusteista rekrytointia, kv-rekrytointia ja kotoutumispalveluja. Talent Hub Eastern Finland -hanketta jatketaan opiskelijoiden alueelle kiinnittymisen tukemiseksi. Tämä voi helpottaa yritysten rekrytointia ja työvoiman saatavuutta, erityisesti osaajapulasta kärsivillä aloilla.
- Innovaatioekosysteemisopimuksen toimenpiteitä toteutetaan mm. terveys- ja hyvinvointiteknologian, vesiklusterin ja kokonaisturvallisuuden osalta. Kokonaisturvallisuuden osaamiskeskus perustetaan yhteistyössä Savonian kanssa. Tämä luo yhteistyömahdollisuuksia tutkimuslaitosten ja innovatiivisten yritysten välillä sekä tukee uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämistä.
- Kesäkuusta 2026 alkaen käyttöön tulee 30 uutta sähköbussia, ja koko kaupunkiliikenne siirtyy puhtaisiin käyttövoimiin. Liikennepalveluiden, sähköajoneuvojen ja latausinfraan yrityksille avautuu uusia liiketoimintamahdollisuuksia.
- Joukkoliikenteen runkolinjastoa kehitetään, mikä lisää matkustajamääriä ja parantaa saavutettavuutta. Joukkoliikenteen asiakasmäärään tavoitellaan kasvua. Toimiva joukkoliikenne mahdollistaa työvoiman liikkumisen, edistää yritysten toimintaedellytyksiä niin työvoiman saatavuuden kuin asiakkaiden liikkumisen mahdollistajana

Vuoden 2026 talousarviossa korostuvat erityisesti palvelujen digitalisointi, älykkäiden järjestelmien ja datan tehokkaampi hyödyntäminen (mm. tietomallinnus, tekoälyn hyödyntäminen ja järjestelmäintegraatiot) sekä ilmasto- ja

resurssiviisaat ratkaisut (mm. päästöjen ja energian käytön vähentäminen, uusiutuvat energiamuodot, kestävyyskriteerit hankinnoissa).

Yksittäisten hankkeiden ja toimenpiteiden yritysvaikutukset arvioidaan erikseen käytössä olevan ohjeistuksen mukaisesti asian valmistelun yhteydessä.

Maaseutuvaikutukset

Talousarvion maaseutuvaikutusten arvioinnissa on koottu yhteen talousarviota laadittaessa tiedossa olevat, vuoden 2026 aikana suunnittelu- tai toteutusvaiheeseen tulevat keskeisimmät toimenpiteet, joissa on tunnistettu vaikutuksia maaseudun asukkaisiin, yhteisöihin, yrityksiin tai elinkeinoihin. Vuoden 2026 aikana päätettäväksi tulevien suunnitelmien ja hankkeiden maaseutuvaikutukset arvioidaan erikseen käytössä olevan ohjeistuksen mukaisesti asian valmistelun yhteydessä. Vuoden 2026 talousarviossa maaseutuvaikutuksia on seuraavissa toimenpiteissä:

- Varhaiskasvatusta ja opetusta koskevan palveluverkkosuunnitelman perusteella valmistellaan esitykset lakkautettavista, peruskorjattavista ja uusista rakennettavista päiväkodeista ja kouluista päätöksentekoon.
- Maaseutualueiden ja -taajamien rakentamisen ohjausta kehitetään. Käynnistetään koko Kuopion aluetta koskevan strategisen yleiskaavan valmistelu.
- Maaseututaajamien ja kylien tonttitarjontaa lisätään valmisteilla olevilla osayleis- ja asemakaavoilla sekä vahvistetaan tonttimarkkinointia.
- Hiltulanlahdessa Kinnulanmäen alueen infran rakentaminen jatkuu ja viimeiset omakotitalotontit tulevat haettavaksi v. 2026. Uuden Peukaloisen päiväkodin rakentaminen käynnistyy. Lapinmäentien eritasoliittymää (logistiikka-alue) kehitetään.
- Nilsissä Tahkon keskusta-alueen ympäristön infran rakentaminen ja retkeilypalveluiden kehittäminen jatkuvat.
- Nilsien keskustassa rakennetaan toinen osuus Koulupolusta, uusitaan Kalevantien silta ja saneerataan ulkovaloverkkoa.
- Vehmersalmella toteutetaan Vehmersalmenkadun ja Linnatien katu-, tie- ja vesihuoltoinfran perusparannus yhteistyössä Kuopion Vesi Oy:n ja Pohjois-Savon ELY-keskuksen kanssa.
- Nilsien ja Vehmersalmen kunnossapidon alueurakat tulevat kilpailutukseen v. 2026.
- Ulko- ja liikuntapaikkarakentamista ja -korjausta toteutetaan mm. rakentamalla Hiltulanlahteen Matkusrinteen korttelileikkipaikka ja Heinjoen alueelle toiminnallisen ammunnan rata. Juankoskella peruskorjataan Mäntytien leikkipuisto.
- Maaseutualueiden elinvoimaa edistetään mm. tukemalla EU:n osarahoittamaa ja Kehittämisyhdistys Kalakukko ry:n hallinnoimaa Leader-toimintaa ja Nilsien ja Juankosken kaupunkikeskustojen kehittämissyösteiden toimintaa.
- Paikallista maataloutta ja elintarviketuotantoa tuetaan tarjoamalla kaupungin ruokapalveluissa lähellä tuotettua ja ilmastoviisasta ruokaa ja edistämään osaltaan huoltovarmuutta.
- Tuulivoimakaavoja edistetään Lounas-, Länsi- ja Luoteis-Kuopion maaseutualueilla luotoarvot huomioiden.
- Osallisuusmallien ja lähidemokratian kehittämisessä siirrytään kaupunkitasoisen Meidän Kuopio -osallisuusmallin mukaiseen kehittämiseen. Maaseuturatatien (ent. pitäjätien) toiminnan kehittämistä jatketaan ja toimintaa laajennetaan eteläiselle, läntiselle ja itäiselle maaseutualueelle. Dialogia maaseutualueiden kanssa lisätään käynnistämällä maaseutufoorumin toiminta.
- Maaseutuohjelman päivitys toteutetaan osallistaen asukkaita ja toimijoita ohjelman päivitykseen.

Talousarvion ja -suunnitelman rakenne, sitovuus ja seuranta

Talousarvion rakenne

Talousarviossa on strategia-, käyttötalous-, investointi-, tuloslaskelma- ja rahoitusosa. Strategiaosassa esitetään kaupunginvaltuustoon nähteen kaupunkistrategiaa vuonna 2026 toteuttavat sitovat tavoitteet.

Talousarvion sitovuus

Talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätetään sitovuustasosta. Sitovuustaso määritellään talousarvion käyttötalous-, investointi-, tuloslaskelma- ja rahoitusosalle sekä taseyksiköille erikseen osoittamalla, mitkä erät ovat valtuustoon nähteen sitovia. Vuoden 2026 talousarvion sitovat erät ovat taulukkoon merkityn mukaiset.

	TP 2024 1 000 €	TA+M 2025 1 000 €	TA 2026 1 000 €
Käyttötalous (toimintakate)			
Elinvoima- ja konsernipalvelut	-26 075	-43 927	-46 557
Kaupunkiympäristö	-46	-1 192	500
Hyvinvoinnin edistäminen	-51 252	-50 819	-52 221
Kasvu ja oppiminen	-248 229	-247 534	-254 467
Keskusvaalilautakunta	-455	-646	-35
Tarkastustoimi	-238	-330	-344
Yleishallinto	-11 590	-16 468	-15 205
Tuloslaskelma			
Verotulot	302 567	311 600	318 000
Valtionosuudet	33 969	42 345	52 777
Rahoitustulot ja -menot, netto	9 276	9 598	9 938
Rahoituslaskelma			
Antolainasaamisten lisäykset	-136		
Antolainasaamisten vähennykset	7 443	6 500	6 500
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	100 000	110 000	90 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-60 638	-87 848	-76 850

	TP 2024 1 000 €	TA+M 2025 1 000 €	TA 2026 1 000 €
Investointiosa			
ICT-hankinnat, tietokone- ja viestintälaitteet *			
Kaupunginhallitus, menot *	-376	-200	
Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta, menot *	-54	-194	
Sivistyslautakunta, menot *	-279	-660	
Maa- ja vesialueet, tulot	582	500	500
Maa- ja vesialueet, menot	-1 624	-3 000	-3 000
Lähiliikuntapaikat, tulot	200		
Lähiliikuntapaikat, menot	-310		
Satamat, tulot	92		
Satamat, menot	-292		
Kunnallistekniikka, tulot	1 774		
Kunnallistekniikka, menot	-27 415		
Yleiset alueet, puistot ja virkistysalueet, menot	-2 337		
Elinkeinoalueet, tulot		500	
Elinkeinoalueet, menot		-5 720	-3 500
Uudet alueet, tulot		500	600
Uudet alueet, menot		-9 940	-8 480
Uudet väyläinvestoinnit, menot		-100	-600
Katu- ja tieverkon sekä siltojen saneeraus, menot		-8 880	-10 410
Yleisten alueiden saneeraus, tulot		100	
Yleisten alueiden saneeraus, menot		-2 170	-1 780
Liikuntapaikat, tulot	492		390
Liikuntapaikat, menot	-3 079	-2 000	-4 900
Muu yhdyskuntarakentaminen, tulot		100	300
Muu yhdyskuntarakentaminen, menot		-1 320	-1 320
Tietoliikenneverkot			-150
Koneet ja kalusto			
Kaupunginhallitus, menot			-20
Kaupunkirakennelautakunta, menot	-111	-55	-85
Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta, menot	-1 366	-483	-1 077
Sivistyslautakunta, menot	-878	-1 095	-4 560
Muut aineelliset hyödykkeet, menot	-79	-60	-80
Osakkeet ja osuudet, tulot	2 169	1 610	916
Osakkeet ja osuudet, menot	-527	-1 857	-1 687

Taseyksiköt

Kuopion Tilapalvelut

Tuloslaskelma

Korvaus peruspääomasta	-14 550	-17 700	-17 300
Tilikauden yli-/alijäämä	3 113	0	0

Investoinnit

Investointitulot ja -menot investointiosassa esitetyllä hanketasolla			
--	--	--	--

Kuopion työllisyysalue

Tuloslaskelma

Tilikauden yli-/alijäämä		0	0
--------------------------	--	---	---

* Esitystavan muutos v. 2026 alkaen

Käyttötalousoassa toimintakate sitoo palveluita, jotka lueteltu taulukossa sivulla 111. Kyseisissä palveluissa toimielimillä on oikeus tehdä tuloarvioiden ja määrärahojen muutoksia, kun ne eivät muuta toimintakatetta. Toimintakatteeseen vaikuttavat ja toimielinten väliset muutokset on valtuuston hyväksyttävä.

Tuloslaskelmaosassa sitovia eriä ovat verotulot ja valtionosuudet, rahoitustulojen ja -menojen yhteismäärä.

Rahoitusosassa sitovia eriä ovat antolainasaamisten lisäykset ja vähennykset, pitkäaikaisten lainojen lisäys ja vähennys sekä lyhytaikaisten lainojen muutos.

Investointiosassa ydinkaupungin ja taseyksikön investointimenot ja -tulot ovat valtuustoon nähden sitovia hanketsolla. Hankkeet voivat olla yksilöityjä tai suurempia kokonaisuuksia.

Talousarvion liitteet sisältävät informaatiota väestökehityksestä. Liitteet eivät ole talousarvion sitova osa.

Lautakunnilla on oikeus tehdä omien investointihankkeidensa välisiä määrärahasiirtoja. Määrärahaa ei kuitenkaan voi siirtää sellaiselle hankkeelle tai kohteelle, johon talousarviovuodelle ei ole varattu määrärahaa. Kaikki talousarvion investointihankkeet, joiden kustannusarviot tai lopullisiksi kokonaiskustannuksiksi tarkoitetut rahoitusvaraukset nousevat enemmän kuin alle 2,5 milj. euron hankkeissa 20 % ja muissa 0,5 milj. euroa, on käsiteltävä uudelleen kaupunginhallituksessa.

Talousarvio ja taloussuunnitelma sisältävät investointisuunnitelman vuosille 2026–2029. Valtuustoon nähden sitovia ovat investointimäärärahat vuodelle 2026.

Sitovuustason puitteissa tehty talousarviomuutokset tuodaan valtuustolle tiedoksi. Tekniset talousarviomuutokset voidaan toteuttaa toimielimen sisällä lautakunnan tai jaoston päätöksellä. Kaikki talousarviomuutokset on käsiteltävä talousarviovuoden aikana.

Talousarviossa annettavat toimintavaltuudet

Investoinnit

Talousarviossa on varattava toteutettavia investointeja varten määräraha. Investointihankkeisiin saatava valtionosuus tai muu ulkopuolinen rahoitusosuus tulee huomioida hankkeen tuloarviona. Mikäli talousarviossa ei ole määrärahausta tulee tehdä talousarviomuutos ennen investoinnin toteuttamis- tai rakentamispäätöstä. Omaisuuden myynteistä budjetoidaan tuloksi kohteen tasearvo.

Kaupunginhallitus vastaa talonrakennushankkeiden toteuttamisesta ja rahoituksen varaamisesta talousarvioon. Palvelutoiminnan näkemys sitä varten tehtävän tilahankkeen sisällöstä välittyy hankesuunnitelman kautta.

Kaupunginvaltuusto antaa talousarviossa valtuutuksen jatkaa jo aloitetut, mutta useammalle vuodelle jakautuvat, keskenäiset investointihankkeet vuodelle 2026 varatun kohdekohtaisen määrärahan puitteissa tai sisältyen nk. hankkeiden päättämiseen varattuun määrärahaan.

Kaupunginvaltuusto antaa kaupunginhallitukselle valtuuden käynnistää uusien yritystilojen ja -alueiden rakentamis- ja ostohankkeita sekä kaupungin kehityksen kannalta olennaisia investointeina käsiteltäviä kumppanuus- ja kehityshankkeita kokonaiskustannusarvioltaan enintään 5 milj. euron rajaan saakka. Mahdolliset hankkeet tuodaan kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi talousarviomuutoksina. Mikäli yritystilojen osalta toteutustapa on sitova lunastussopimus, siirtyy hankkeen investointikustannus lainasaamiseksi sopimusosapuolelta ja lunastushinta käsitellään investointitulona kaupungin kirjanpidossa.

Pitkäaikaisten lainojen ottaminen

Kaupunginvaltuusto oikeuttaa talousjohtajan ottamaan uutta pitkäaikaista lainaa talousarvion rahoitusosan sitovien erien osoittamissa rajoissa. Lisäksi kaupunginvaltuusto oikeuttaa kaupunginhallituksen ylittämään lainojen

nettomuutoksen sillä määrällä, millä talousarvioon sisällytettömiä investointihankkeita toteutetaan edellä mainitun 5 milj. euron käynnistämismäärän puitteissa talousarviovuoden aikana.

Tilapäisluoton ottaminen

Kaupunginvaltuusto oikeuttaa talousjohtajan nostamaan tilapäisluottoa enintään 50 milj. euroa maksuvalmiuden turvaamiseksi.

Talousarvioon sisältyvät riskit

Kuopion kaupungin riskienhallinta on olennainen osa strategista ja operatiivista johtamista. Sen tavoitteena on tukea kaupungin toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamista, varmistaa palvelujen jatkuvuus sekä edistää vastuullista ja läpinäkyvää päätöksentekoa. Riskienhallinta perustuu kaupunginvaltuuston hyväksymään riskienhallintapolitiikkaan sekä kaupunginhallituksen hyväksymään sisäisen valvonnan ohjeistukseen. Ohjeistukset päivitetään vuodelle 2026 vastaamaan muuttunutta organisaatorakennetta sekä johtamisjärjestelmää.

Riskienhallintaa koordinoi kaupunginhallituksen asettama riskienhallintatyöryhmä, jonka tehtävänä on muun muassa ohjeistusten laatiminen ja päivittäminen, koulutusten suunnittelu, arviointimallien kehittäminen sekä kaupunkitasoisten riskien ja epävarmuustekijöiden arviointi. Riskienhallinnan painopisteet vuosille 2025 ja 2026 on linjattu kaupunginjohtajan johtoryhmässä, ja ne sisältävät talouden tasapainottamisohjelman toimeenpanon ja seurannan, kriittisiin prosesseihin liittyvien jatkuvuussuunnitelmien laadinnan sekä henkilöstön hyvinvoinnin huomioimisen muutostilanteissa.

Talousarvioon sisältyy useita riskejä ja epävarmuustekijöitä, jotka on tunnistettu kaupungin strategisen, taloudellisen ja operatiivisen toiminnan näkökulmasta. Strategisiksi riskeiksi on arvioitu muun muassa palvelutarpeen kasvun ylittämisen käytettävissä olevien resurssien näkökulmasta, erityisesti työllisyyspalveluissa. Toisaalta riskin muodostaa käytettävissä olevien resurssien riittämättömyys suhteessa palvelutarpeeseen. Lisäksi hyvinvointialueen palveluverkko-päätösten vaikutukset kaupungin palveluihin ja tilankäyttöön voivat aiheuttaa merkittäviä muutoksia sekä sisäisiä vuokria. Ilmastomuutokseen sopeutumisen epäonnistuminen, kuten sään ääri-ilmiöiden ja hulevesiriskien hallinnan puutteet, muodostavat myös strategisen riskin. Strategisena riskinä voidaan myös pitää muutostalouden puutetta, esimerkiksi väistämättömästi tapahtuvaan digitalisaatioon ja tekoälyn ja muiden uusien teknologioiden hyödyntämiseen palvelutuotannossa. Samoin laajemmin toimintaympäristöön vaikuttavat muutosajurit, kuten väestörakenteen muutos, kaupungistuminen ja vihreä siirtyminen muodostuvat riskeiksi, jos tarvittavia rakenteellisia uudistuksia ei pystytä tekemään.

Valtiovarainministeriön tekemän kuntatalouden kehitysarvion (Syksyn 2025 Kuntatalousohjelma) pohjalla olevaan kokonaistaloudelliseen ennusteeseen liittyy paljon riskejä. Suhdanteiden vaikutus välittyy verotulojen ja työttömyyskehityksen kautta kuntatalouteen. Kuntatalouden menot voivat jäädä arvioitua pienemmiksi, jos kunnat onnistuvat sopeuttamaan sekä palveluverkkoaan että toimintaansa vastaamaan pienenevää palvelutarvetta ja rahoitusta. Sopeutustoimien epäonnistuminen tai muut menolisäykset, esimerkiksi arvioitua suuremmat sote-kiinteistöjen vuokramenot, voivat vastaavasti heikentää tilannetta.

Taloudellisia riskejä aiheuttavat korkotason vaihtelut, kaupungin velkaantuminen, sote-kiinteistöyhtiön muodostaminen sekä tulo- ja rahoituksen riittämättömyys investointien kattamiseen. Konserniyhtiöiden taloudellinen tilanne, kuten jätteilyhtiöiden mahdolliset fuusiot ja sidosyhtiöiden rakenteelliset muutokset, voivat vaikuttaa kaupungin talouteen ja palvelujen järjestämiseen. Sään ääri-ilmiöt aiheuttavat tulevaisuudessa yhä enemmän häiriötilanteita kaupungin toimivuudelle ja lisäävät tähän liittyvää kustannusriskiä.

Operatiivisella tasolla riskejä liittyy uuden johtamisjärjestelmän toimeenpanoon ja johtamisresurssien epätasapainelliseen jakautumiseen, avainhenkilöiden saatavuuteen, esihenkilöiden ja henkilöstön jaksamiseen ja rekrytointihaasteisiin ja työtaistelu-uhkiin. Riskinä näyttäytyy asiantuntijoiden ja johtajien työajan kohdentuminen jatkuviin tietopyyntöihin sekä selvityksiin, viranhaltijoiden osaamisen kyseenalaistaminen sekä osaajien siirtyminen kilpaileville työnantajille. ICT- ja kyberriskit, kuten tietoturva- ja tietosuojapojikkeamat, osaamiseen liittyvät puutteet sekä järjestelmien häiriöt, voivat vaarantaa palvelujen jatkuvuuden. Oman palveluverkoston toimitilajärjestelmien viivästykset ja suhdanteesta johtuva yleinen investointihalukkuuden puute voivat vaikuttaa kaupungin elinvoimaan ja palvelutasoon.

Vahinkoriskeihin kuuluvat fyysiset vahingot, kuten tulipalot, ilkivalta ja luonnonilmiöt, sekä henkilöstöön kohdistuvat uhkatilanteet erityisesti asiakastyössä. Näiden riskien hallinta edellyttää tarkoituksenmukaista vakuuttamista, toiminta- ja pelastussuunnitelmien ajantasaisuutta sekä henkilöstön koulutusta ja uhkatilanteissa toimimisen harjoittelua. Rakennuksiin ja katuja sekä teiden kunnossapitoon sekä muuhun omaisuuteen kohdistuu ilmastoriskejä, jotka aiheutuvat sadannan lisääntymisestä, myrskyistä, muuttuvien talviolosuhteiden ja lämpötilojen nopeiden muutoksista. Väestön ikääntyminen ja liukkauden lisääntyminen talvella lisäävät tapaturmariskiä.

Toimintaympäristön epävarmuus, kuten lainsäädännön muutokset, digitalisaation vaikutukset ja ilmastonmuutoksen aiheuttamat haasteet, lisäävät riskejä kaupungin palvelutuotannossa. Erityisesti kyberturvallisuus ja hybridivaikuttaminen ovat nousseet keskeisiksi riskitekijöiksi, joihin kaupunki varautuu kehittämällä tietoturvaa, poikkeamien hallintaa ja henkilöstön osaamista. Ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit, kuten sään ääri-ilmiöt ja vaihtelevat sääolosuhteet sekä lisääntyvät viistosateet aiheuttavat jatkossa enemmän riskejä kaupungin toimitilojen ja infran kestävyydelle ja ihmisten turvallisuudelle.

Kuopion kaupunki jatkaa riskienhallinnan kehittämistä osana päivittäistä johtamista. Vuonna 2026 painotetaan riskienhallinnan integrointia talouden ja toiminnan suunnitteluun, riskienhallinnan koulutusta esihenkilöille ja henkilöstölle, tietojärjestelmien ja dokumentoinnin kehittämistä sekä riskien ja vaikutusten arviointia päätöksenteon tukena. Riskienhallinnan järjestämisessä painotetaan ennakkoivaa otetta, yhteistä vastuuta ja jatkuvaa kehittämistä. Riskit tunnistetaan ja arvioidaan osana talousarvioprosessia, ja niihin varaudutaan toimenpitein. Riskienhallinta kuuluu kaikille toimielimille ja yksiköille, ja se sisältyy osaksi johtamisjärjestelmää. Riskienhallinnan käytäntöjä kehitetään vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksia, ja kaupungin riskienhallinnan koordinointi tukee tätä työtä. Toimielinten esiin nostamat riskit osoittavat tarpeen vahvistaa ennakointia, varautumista ja yhteistyötä. Riskienhallinnan järjestelmällinen toteutus tukee kaupungin strategisia tavoitteita ja varmistaa palvelujen jatkuvuuden kaikissa olosuhteissa.

Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden seuranta

Kaupunginhallitus seuraa talousarvion toteutumista erikseen sovittavan aikataulun puitteissa. Ensimmäinen toteutumaraportti tehdään maaliskuun lopun tilanteesta. Kuukausiraportissa selvitetään sekä talouden toteumaa että koko vuoden ennustetta. Kuukausiraporttiin sisältyvät arviot koko vuoden talouden toteutumiseen liittyvistä riskeistä.

Kaupunginvaltuustolle raportoidaan neljä kertaa vuodessa, maaliskuu-, kesä-, syys- ja joulukuun toteumatilanteen tietojen pohjalta. Puolivuotiskatsaus sisältää strategian ja tavoitteiden toteutumisen seurannan. Kaikki osavuosisatsekaukukset sisältävät talouden ja henkilöstön toteumatiedot ja talousennusteen sekä tietoja kaupunkikonsernista. Neljäs eli viimeinen raportti on tilinpäätös ja se kattaa koko vuoden seurannan.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Kunnanvaltuusto vastaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja kunnanhallitus puolestaan vastaa näiden järjestämisestä (Kuntalaki 410/2015). Riskien arviointi ja organisaation toimintaympäristön seuraaminen ovat varautumisen perusta. Sisäinen valvonta varmistaa organisaation tavoitteiden saavuttamisen ja toiminnan laillisuuden, kun taas riskienhallinta tunnistaa ja hallitsee tavoitteita uhkaavia tekijöitä. Kuopion kaupungin riskienhallinnan perustana ovat kaupungin strategia ja siitä johdetut valtuustokauden sekä vuositason toiminnan ja talouden tavoitteet. Suunnitelmallisen riskienhallinnan tavoitteena on edistää yksikön toiminnan häiriöttömyyttä ja tuloksellisuutta sekä siten asetettujen tavoitteiden saavuttamista hyödyntämällä suunnitelmallisesti mahdollisuudet ja hallitsemalla uhkia. Tuloksellinen riskienhallinta on olennainen osa läpinäkyvää, laadukasta ja vastuullista päätöksentekoa, jolloin se pitää sisällään riittävät vaikutusten ja riskien arvioinnit sekä perustuu tosiseikkoihin.

Kuopion kaupungissa toimii kaupunginhallituksen 17.6.2016 asettama riskienhallintatyöryhmä, jonka ydintehtävinä on:

- laatia ja päivittää riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan ohjeet,
- suunnitella koulutussisältöä esihenkilöille ja henkilöstölle,
- laatia ja päivittää riskienhallintatyön toiminta- ja arviointimalli,

- koostaa talousarvioon sisältyvät kaupunkistrategian tavoitteisiin liittyvät riskit ja määritellä kaupunkitasoiset sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan painopisteet, sekä
- arvioida kaupunkitasoisesti merkittävimpien riskien ja epävarmuustekijöiden toteutumista.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukainen ja tuloksellinen järjestäminen koskee kaikkia Kuopion kaupungin ja kaupunkikonserniin kuuluvia toimielimiä ja tilivelvollista johtoa sekä esihenkilöitä. Myös henkilöstön velvollisuutena on toimia lainsäädännön sekä kaupungin määräysten, ohjeiden ja tavoitteiden mukaisesti. Kuopion kaupungin sisäinen valvonta ja riskienhallinta perustuvat järjestelmälliseen ja dokumentoituun toimintatapaan, jotka on kuvattu kaupunginvaltuuston 13.12.2021 hyväksymässä Kuopion kaupunkikonsernin riskienhallintapolitiikka ja kaupunginhallituksen 23.5.2022 hyväksymässä Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Kuopion kaupungissa -asiakirjoissa.

Kaupunginjohtajan johtoryhmä linjasi 19.6.2024 kaupunkiorganisaation sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan painopisteiksi vuosille 2025 ja 2026 talouden tasapainottamisohjelman toimeenpanon ja seurannan, kriittisiin prosesseihin liittyvien jatkuvuussuunnitelmien laadinnan sekä henkilöstön hyvinvoinnin huomioimisen talouden tasapainotusohjelmaa toteuttaessa.

Tilivelvolliset viranhaltijat

Kuntalain 125 §:n mukaan tilivelvollisia ovat toimielinten jäsenet ja asianomaisen toimielimen tehtäväalueen johtavat viranhaltijat. Valtuutetut eivät ole tilivelvollisia, mutta kunnan muiden toimielinten jäsenet ovat. Tilivelvollisella on henkilökohtainen vastuu johtamastaan toiminnasta ja sen valvonnasta

Tilivelvollisuus merkitsee sitä, että toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi, viranhaltijaan voidaan kohdistaa muistutus tilintarkastajan antamassa tilintarkastuskertomuksessa ja viranhaltijalle voidaan myöntää tai olla myöntämättä vastuuvapaus. Tilivelvollinen vastaa toiminnan ja talouden osalta sekä omasta että alaistensa tekemisestä ja siitä mitä jää hoitamatta. Tilivelvollisella on vastuu sisäisen valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja jatkuvasta ylläpidosta johtamansa toiminnan osalta. Sisäinen valvonta tarkoittaa toimintatapoja, joilla varmistetaan toiminnan lainmukaisuus, resurssien optimaalinen käyttö sekä johtamiseen käytettävän tiedon riittävyys. Kuntalain 125 §:n mukaan tilintarkastajan on tilintarkastuskertomuksessaan sisällytettävä lausunto mm. sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä esitys vastuuvapauden myöntämisestä ja mahdollisesta muistutuksesta, joka voidaan kohdistaa tilivelvolliseen. Muistutuksen edellytyksenä on, että tilivelvollinen on toiminut vastoin lakia tai valtuuston päätöksiä eikä virhe tai aiheutunut vahinko ole vähäinen. Tilivelvollisuuden puuttuminen ei vapauta esimiestä valvontavastuusta. Kuntalain mukaan tilivelvollisia ovat kunnan toimielimen jäsenet sekä asianomaisen toimielimen tehtäväalueen johtavat viranhaltijat. Valtuutetut eivät ole tilivelvollisia, mutta kunnan muiden toimielinten jäsenet ovat. Tilivelvollisella on henkilökohtainen vastuu johtamastaan toiminnasta ja sen valvonnasta.

Kuopion kaupungin tilivelvollisia viranhaltijoita ovat

- kaupunginjohtaja
- apulaiskaupunginjohtajat
- asiakkuusjohtajat
 - Elinvoima- ja konsernipalvelujen toimiala: elinkeinojohtaja, työllisyyspalvelujohtaja, strategiajohtaja, markkinointijohtaja, hallintojohtaja, henkilöstöjohtaja, talousjohtaja ja tietohallintojohtaja
 - Kaupunkiympäristön toimiala: kaupunkisuunnittelujohtaja, kaupungininsinööri, kiinteistöjohtaja ja ympäristöjohtaja.
 - Sivistyksen toimiala: opetusjohtaja, kasvatusjohtaja ja hyvinvoinnin edistämisen johtaja
- Savo-Pielisen jätelautakunnan esittelijä
- Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunnan esittelijä
- Tilapalvelujen toimitilajohtaja
- Työllisyysjohtaja Kuopion työllisyysaluelautakunnan esittelijänä

Alijäämän kattamisvelvollisuus

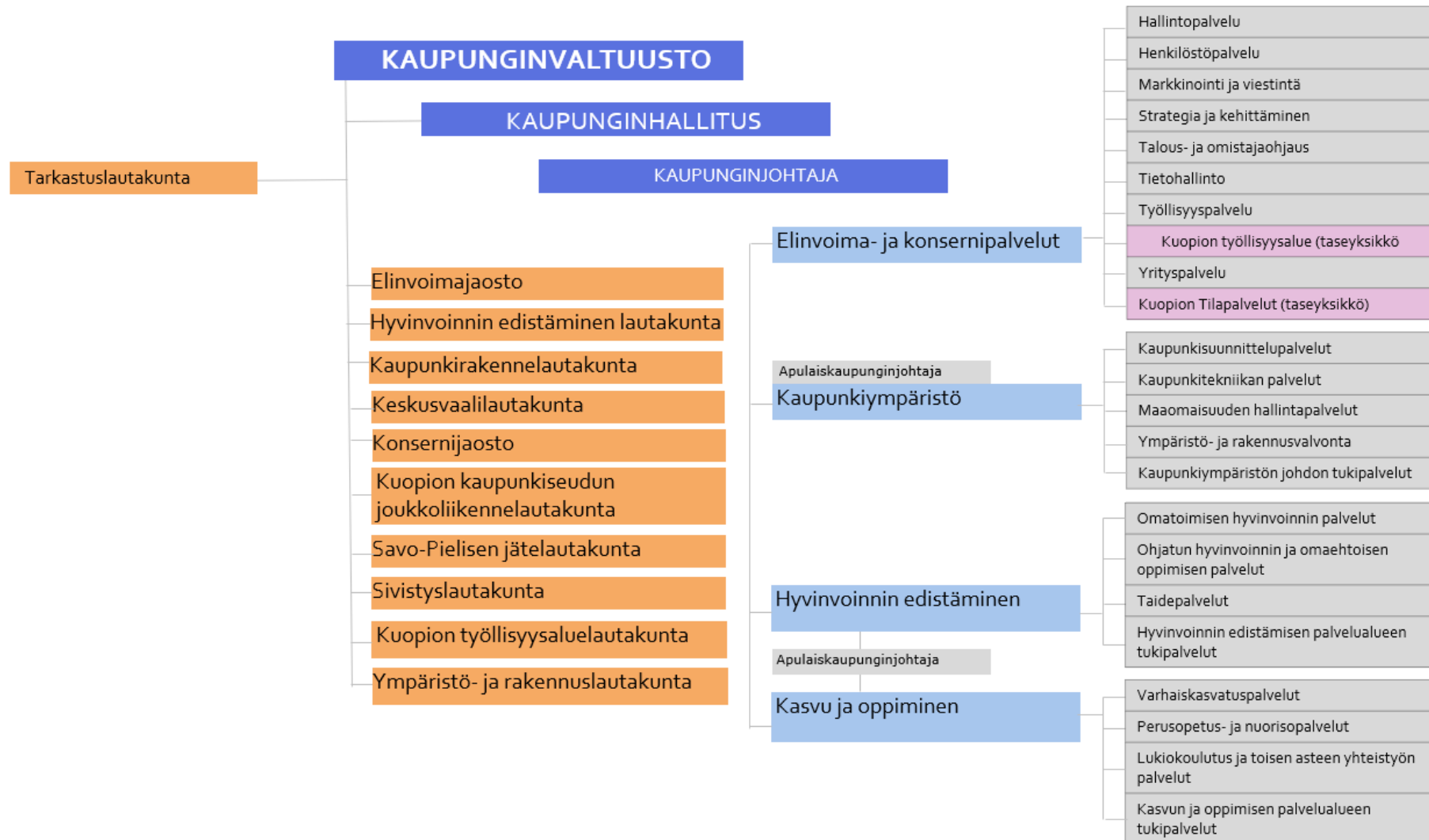
Kuntalain 110 §:n 3 momentin mukaan kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kaupungilla ei ole vuonna 2025 kuntalain mukaista taloussuunnitelmassa katettavaa alijäämää.

Tilinpäätöksessä 2024 kumulatiivinen ylijäämä on 179,8 milj. euroa. Tilinpäätöksen vuodelta 2025 ennakoitaan syyskuussa tehdyn ennusteen mukaan olevan -12,0 milj. euroa alijäämäinen. Vuoden 2026 talousarvion tuloslaskelma näyttää -2,1 milj. euron alijäämää. Kumulatiivisen ylijäämän arvioidaan näillä tekijöillä olevan vuoden 2026 lopussa 165,8 milj. euroa.

Kaupungin talous on taseessa olevasta ylijäämästä huolimatta rakenteellisesti alijäämäinen, jonka korjaaminen vaatii pysyviä ratkaisuja. Talousarviovalmistelussa on edelleen verorahoituksen ja toimintamenojen epäsuhta, eikä tulorahoituksen taso ole riittävä investoinneille. Suhdanteen tuomat riskit kaupungin talouteen on tunnistettu ja niiden realisoitumista seurataan. Toukokuussa 2024 kaupunginvaltuuston hyväksymän talouden tasapainotusohjelman mukaiset toimenpiteet jatkuvat. Tavoitteena on tasapainoinen talous vuonna 2027.

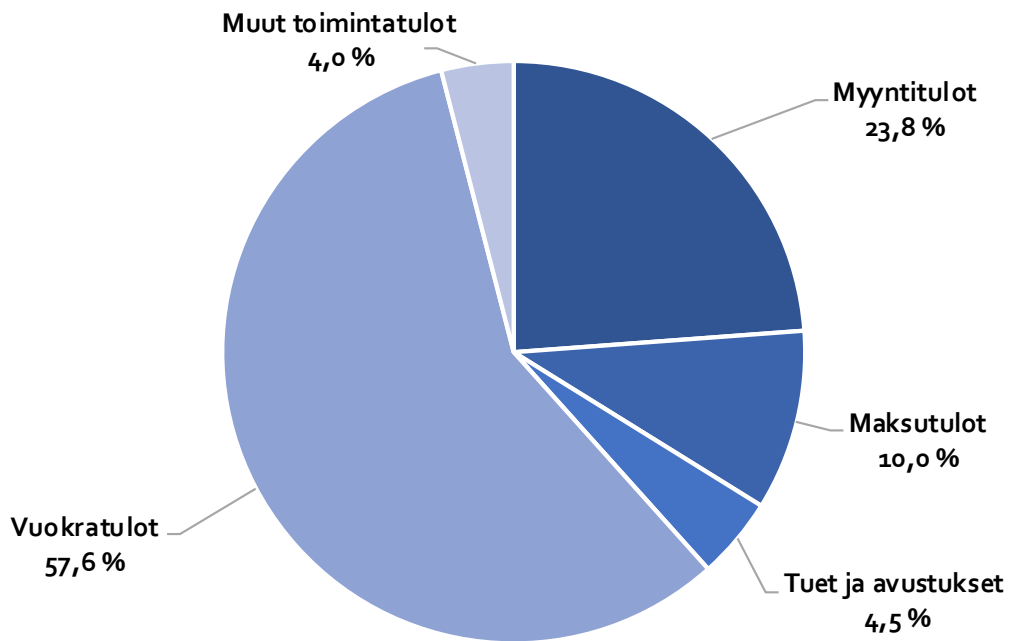
Käyttötalousosa

Kuopion kaupungin organisaatio

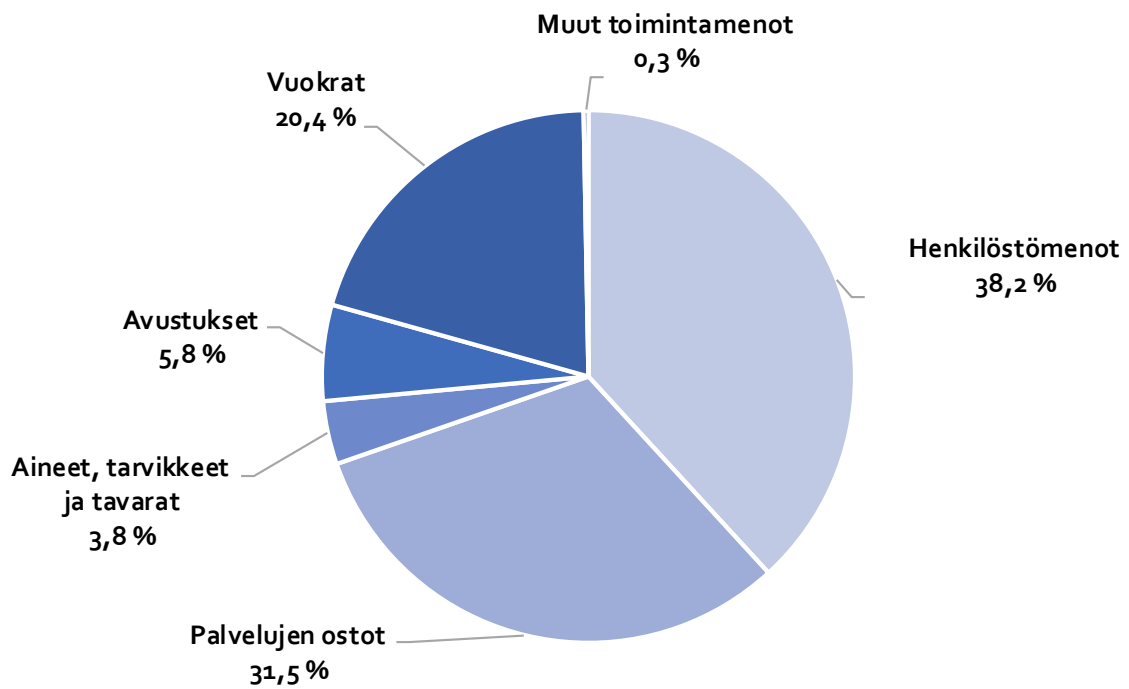

Toimintatulojen ja -menojen jakautuminen

Koko kaupungin toimintatulojen 223,4 milj. € jakautuminen

Koko kaupungin toimintamenojen 552,7 milj. € jakautuminen

Elinvoima- ja konsernipalvelut

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Kuopion kaupungin tavoitteena on saavuttaa kuntalain edellyttämä talouden tasapaino vuoteen 2027 mennessä. Kaupunki on sitoutunut kehittämään toimintaa ja taloutta siten, että tulo-rahoitus mahdollistaa palvelut ja tarvittavat investoinnit. Tavoitteen saavuttamiseksi kaupunginvaltuuston toukokuussa 2024 hyväksymän talouden tasapainotusohjelman mukaisten toimenpiteiden suunnitelmallista toteuttamista jatketaan.

Vuoden 2025 alusta toimialan toimintaympäristöä muutti lakisääteisten työvoimapalvelujen siirtyminen kuntien tehtäväksi ja työttömyystukien rahoitusvastuun laajentuminen. Muutos tapahtui samaan aikaan työttömyyden kasvun kanssa, mikä haastaa kuntataloutta palvelutarpeen ja työttömyystukien rahoitusvastuun kasvamisen takia. Työvoimapalvelujen siirtymisen vaikutukset näkyvät selkeämmin vuonna 2026, kun toiminta on vakiinnutettu osaksi kaupungin peruspalveluja ja toiminnan kehittäminen jatkuu.

Kaupungin poliittinen johtamisjärjestelmä muuttui uudelle valtuustokaudelle 1.6.2025 alkaen ja operatiivisen johtamisjärjestelmän uudistamista edistetään siten, että malliin siirryttäisiin 1.1.2026. Uudistuksella vastataan toimintaympäristön muutoksiin ja tavoitellaan entistä vahvemmin Kuopion elinkeinojen ja työllisyyden kehittämistä sekä kaupungin veto-, pito- ja elinvoiman lisäämistä.

Ennusteiden mukaan Suomen talous jatkaa elpymistään vuonna 2026, mutta kasvu on edelleen vaimeaa ja altista kansainvälisille epävarmuustekijöille. Vaikka yksityinen kulutus osoittaa elpymisen merkkejä, kuluttajien luottamus talouteen on heikkoa ja hidastaa kotimaisen kysynnän kasvua. Kansainväliset kauppapoliittiset jännitteet, erityisesti Yhdysvaltojen ja Euroopan unionin välillä, voivat puolestaan heikentää Suomen vientinäkymiä. Inflaation odotetaan kuitenkin pysyvän maltillisena, mikä osaltaan vakauttaa talouden kehitystä.

Suomen liittyminen Natoon on lisännyt Suomen kansainvälistä kiinnostavuutta sekä mahdollistaa yrityksille ja alueille uudenlaisia turvallisuuteen liittyviä projekteja ja työpaikkoja. Ilmavoimien ja pelastusopiston sijoittuminen Kuopion alueelle mahdollistaa alueelle myös turvallisuustoimialan kehittämisen edelleen.

Kaupunkien veto- ja pitovoimatutkimuksen (T-Media 2025) mukaan Kuopion asema on säilynyt edelleen Tampereen jälkeen toiseksi vetovoimaisempana kaupunkina. Kilpailu kaupunkien ja alueiden välillä on kuitenkin kovaa ja Kuopion tulee löytää uudessa strategiassaan kilpailuetekijät, joiden varassa kaupunki tulevaisuudessa rakentaa kilpailukykyään ja erottuvuuttaan. Muutosvoimaisen strategian toteuttaminen on keskeinen osa alkanutta valtuustokautta. Kuopion vetovoiman ylläpitäminen on tärkeää alueen elinkeinoelämälle ja koko maakunnalle. Houkutteleva ja vetovoimainen alue parantaa yritysten ja organisaatioiden mahdollisuuksia rekrytoida osaavaa työvoimaa alueelle. Osaajaveto- ja pitovoima onkin yksi tulevan suunnittelukauden keskeisistä ylläpidettävistä ja kehitettävistä kärjistä. Kumppanuuk-sien syventäminen ja laajentaminen oppilaitosten, kuntien ja elinkeinoelämän yhteistyömuodoilla tarjoaa mahdollisuuden viedä aluetta samaan suuntaan.

Päättynyt Kuopio 250 -juhlavuosisiprojekti tarjosi mahdollisuuden luoda yhtenäistä identiteettiä, pito- ja vetovoimaa sekä kehittyvää tapahtumakaupunkia. Juhlavuoden aikana mallinnettiin uusia yhteistyömuotoja toimijoiden kesken ja sen tuottama hyöty ulosmitataan tulevina vuosina kehittyvänä tapahtumakaupunkina. Lisäksi matkailun kehittymisen uudet edellytykset ja investoinnit Kuopioon ja Tahkolle mahdollistavat alueen kehittymisen myös kansainvälisen matkailun osalta.

Omistajaohjauksessa merkittävin muutos toimintaympäristössä on hankintalain uudistus, joka toteutuessaan muuttaa merkittävästi sidosyksiköiden käyttöä ja aiheuttaa tarpeen sidosyksiköitä koskeviin yritysjärjestelyihin. Aktiivisella omistajuudella tuetaan myös talouden tasapainottamiseen liittyviä tavoitteita.

Turvallisuustilanteen muuttuessa kyberturvallisuus on noussut keskeiseksi osaksi kuntien kokonaisturvallisuutta. Uusi kansallinen kyberturvallisuusstrategia ja EU:n sääntely tuovat kunnille uusia velvoitteita tietoturvan hallintaan, poikkeamien käsittelyyn ja henkilöstön osaamisen kehittämiseen. Digitalisaation ja tekoälyn yleistyessä kaupungin palveluiden suojaaminen kyberuhilta on entistä tärkeämpää. Lisäksi kyberuhat ja hybridi-vaikuttaminen asettavat haasteita ajantasaiselle kuntalaisviestinnälle.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Kaupungille on laadittu uusi Kasvava ja elinvoimainen Kuopio -ohjelma ja valittuja painopisteitä toteutetaan huomioiden elinkeinoelämän kehittämisen tarpeet: esim. yritysalueiden kaavoitus ja tonttitarjonnan monipuolistaminen, myyntiprosessin ja -rekistereiden kehittäminen. Yritysten ja investointien houkuttelua Kuopioon voimistetaan. Työllisyyspalveluiden ja yrityspalveluiden toimintamalleja sekä yhteistyötä tiivistään työllisyyden kohentamiseksi.

Vihreään siirtymään varautuminen ja potentiaalin täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää tiedonhankintaa ja vihreän siirtymän yrityshankkeiden valmistelua sekä potentiaalisten toimijoiden kartoittamista. Yrityspalvelu on valmistellut kiertotalouteen liittyvää hankekokonaisuutta ja hanke alkaa todennäköisesti jo alkuvuodesta 2026.

Käynnissä olevassa KYVYKÄS-kehittämishankkeessa (2025–2027) kehitetään yrityspalveluprosesseja yhdessä työllisyysalueen ja muiden sidosryhmien kanssa. Hankkeessa pilotoidaan ja otetaan käyttöön mm. digitaalisia työkaluja toiminnan tehostamiseksi ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Seudullista yhteistyötä kehitetään paitsi hankkeessa, mutta myös normaalina yhteistyönä esim. yhteisen tontti- ja toimitila-alustan muodossa.

Toimialan toiminnan painopisteenä on myös kaupungin etujen ajaminen ja vaikuttaminen sekä vaikuttamisviestintä. Jatketaan aktiivista yhteistyötä edunvalvonnassa päättäjien, sidosryhmien ja kaupunkiverkostojen kanssa, tehostetaan viestintää ja lisätään vaikuttamisen osaamista. Uutta kaupunkiyhteisön strategiaa toteutetaan erillisin toteuttamisohjelmin ja strategisella viestinnällä tukien.

Talouden tasapainotuksen toimenpiteenä jatketaan kehittämishankkeiden arviointi- ja päätösprosessien yhtenäistämistä. Aktivoidaan toimialoja hyödyntämään ulkopuolista hankerahoitusta strategiaan ja ydintehtäviä uudistaviin tarpeisiin.

Jatketaan kokonaisturvallisuuden osaamiskeskushankkeen toteuttamista yhdessä Savonian kanssa. Tavoitteena on valtakunnallisen ja kansainvälisesti toimivan osaamiskeskuksen perustaminen Kuopioon. Jatketaan sopimuksellista kaupunkipolitiikkaa valtion kanssa. Edistetään kaupunkiseudun palveluverkko- ja elinkeino-yhteistyötä sekä uuden MAL-sopimuskauden (2024–2027) toimenpiteitä. Innovaatioekosysteemisopimuksessa keskitytään vuonna 2025 päivitetyn sopimuksen toimenpiteisiin loppukaudelle 2025–2027. Resurssien puitteissa avataan rahoitushakuja sekä osallistutaan kansallisiin vetovastuuhankkeisiin.

Hallinto- ja tukipalvelujen henkilöstöhallinnollista kokoamista tavoitelleen Haltuun-projektin päättämisen jälkeen keskitettyjen hallinto- ja tukipalvelujen kehittäminen on jatkossa osa normaalia toiminnan kehittämistä yhteistyössä toimialojen kanssa. Hallinnon kehittämisessä tarkastellaan vielä rakenteellisia muutoksia, mutta jo toteutettujen muutosten myötä pääpaino on eri hallintopalvelujen osa-alueiden kehittämisessä ja muutosten vakiinnuttamisessa. Lisäksi tuetaan johtamisjärjestelmäuudistuksen toimeenpanoa.

Henkilöstöhallinnon painopisteinä ovat johtamisjärjestelmäuudistuksen ja talouden tasapainotusohjelman toimenpiteet sekä henkilöstön osallistaminen ja yhteistoiminta. Lisäksi työnantajaviestintään ja henkilöstösuunnitteluun kiinnitetään huomiota ja työsuojelutoimintaa yhtenäistetään. Esihenkilötyön tueksi ja henkilöstön työssäolopäivien lisäämiseksi käynnistetään velvoittava työkykyjohtamisen koulutuskokonaisuus, jonka tavoitteena on edistää mm. työkyvyn tuen toimintamallin mukaista ennakointia, työkykyjärjestelmän käyttöä sekä työntekijän ja työyhteisön osallistamista työkyvyn tukemisessa.

Talous- ja omistajaohjauksessa jatketaan tasapainotusohjelman toimeenpanon ohjausta ja seurannan koordinoitua, koska tasapainotusohjelman toimenpiteet kohdistuvat laajasti kaupunkiorganisaatioon. Painopisteenä on myös talouden ja hankintojen prosessien sekä hankintasopimusten sopimushallinnan kehittäminen. Lisäksi pyritään varautumaan hankintalain muutoksen edellyttämiin sidosyksiköitä koskeviin yritysjärjestelyihin.

Tekoäly on tulossa laajasti eri palveluihin ja vakiinnuttaa asemaansa osana kaupungin toimintaympäristöä. Meneillään olevassa tietohallinnon koordinoimassa Tekoäly tukiälyksi -hankkeessa pyritään tunnistamaan kohteita, joissa tekoälyä voidaan jatkossa hyödyntää hallitusti ja sitä kautta uudistaa ja tehostaa kaupungin eri toimintaprosesseja. Lisäksi vastualueen painopisteenä on tietoturvan ja -suojan kehittäminen.

Henkilöstösuunnittelu

Elinvoima- ja konsernipalvelujen toimialan henkilötövuosimäärä nousee vuodesta 2025 vuoteen 2026. Henkilötövuosimäärän nousun taustalla on hallinto- ja tukipalvelujen kokoaminen suuremmiksi kokonaisuuksiksi Haltuun-projektin loppuun saattamisen kautta, kun muilta toimialoilta siirtyy noin 37 henkilötövuotta.

Muut toimialan henkilötövuosissa tapahtuvat muutokset liittyvät uusiin tehtäviin, hankkeiden muutoksiin tai työtehtävien uudelleen organisointiin, kun luonnollisen poistuman kautta jätetään täyttämättä avoimeksi tulevia työtehtäviä.

Määrärahat vastualueittain

Yrityspalvelu	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025-2026	2025-2026
TOIMINTATULOT	3	157	293	136	86,6 %
TOIMINTAMENOT	-1 568	-1 897	-2 076	-180	9,5 %
TOIMINTAKATE	-1 564	-1 740	-1 784	-44	2,5 %

Työllisyyspalvelu	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025-2026	2025-2026
TOIMINTATULOT	3 719	1 721	3 081	1 360	79,0 %
TOIMINTAMENOT	-19 288	-33 923	-35 524	-1 600	4,7 %
TOIMINTAKATE	-15 568	-32 202	-32 443	-240	0,7 %

Strategia- ja kehittäminen	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025-2026	2025-2026
TOIMINTATULOT	34	52	55	3	5,8 %
TOIMINTAMENOT	-838	-972	-856	115	-11,9 %
TOIMINTAKATE	-803	-920	-801	118	-12,9 %

Markkinointi ja viestintä	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025-2026	2025-2026
TOIMINTATULOT	14	4	64	60	1500,0 %
TOIMINTAMENOT	-2 226	-2 493	-2 152	342	-13,7 %
TOIMINTAKATE	-2 213	-2 489	-2 088	402	-16,1 %

Hallintopalvelu	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025-2026	2025-2026
TOIMINTATULOT	347	355	369	14	3,9 %
TOIMINTAMENOT	-2 202	-2 335	-4 514	-2 178	93,3 %
TOIMINTAKATE	-1 854	-1 980	-4 145	-2 164	109,3 %

Henkilöstöpalvelu	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025-2026	2025-2026
TOIMINTATULOT	2	4	4	0	0,0 %
TOIMINTAMENOT	-1 220	-1 442	-1 736	-295	20,4 %
TOIMINTAKATE	-1 218	-1 438	-1 732	-295	20,5 %

Talous- ja omistajaohjaus	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025-2026	2025-2026
TOIMINTATULOT	35	3	113	110	3666,7 %
TOIMINTAMENOT	-1 267	-1 563	-1 925	-362	23,1 %
TOIMINTAKATE	-1 232	-1 560	-1 812	-252	16,1 %

Tietohallinto	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025-2026	2025-2026
TOIMINTATULOT	53	65	55	-10	-15,4 %
TOIMINTAMENOT	-1 676	-1 663	-1 808	-145	8,7 %
TOIMINTAKATE	-1 623	-1 598	-1 753	-155	9,7 %

HYVINVOIVA JA YHTEISÖLLINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia	Asukkaiden vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin	Strategiaa toteuttavat ohjelmat ja strateginen viestintä.
1.3. Elinikäinen oppiminen, työ ja toimeentulo	Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys vähenevät	Pitkäaikaistyöttömien määrä Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä Alle 25-vuotiaiden osuus työttömistä	Kehitetään vaikuttavampia työvoima- ja työllisyyspalveluja painopisteinä digitaaliset työllisyyspalvelut, osaamisperusteinen rekrytointi ja kotoutumispalvelut.
1.3. Elinikäinen oppiminen, työ ja toimeentulo	Vahvistamme työikäisten työkykyä sekä työssä jaksamista	Työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus työikäisistä Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	Haetaan uusia ratkaisuja ja palvelumalleja työttömien työkyvyn tukemiseksi ekosysteemi yhteistyössä.

KASVAVA JA ELINVOIMAINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
2.1. Kilpailukykyinen ja kannustava yrittäjyysympäristö	Tuemme yhdessä eri toimijoiden kanssa yrittäjyyskasvatusta, uutta yritystoimintaa sekä olemassa olevien yritysten kasvua ja elinvoimaa	Liikevaihdon ja viennin kehitys Yrityskanta / 1000 as. Uudet yritykset / 1000 as. Yrityksmyönteisyysmittaukset	Laadukkaiden ja vaikuttavien yrityspalveluiden kehittäminen ja ylläpito yhdessä kumppaneiden kanssa. Asiakaspalveluprosessin aktiivinen kehittäminen KYVY-KÄS-hankkeessa.
2.1. Kilpailukykyinen ja kannustava yrittäjyysympäristö	Tonttitarjontamme on riittävä ja monipuolinen	Yritystontit (sopivuus, määrä)	Uusien yritysalueiden kaavoitus (asemakaavaohjelma, yritystonttitoimitusohjelma) tavoitteena monipuolinen yritystonttitarjonta (kauppa, logistiikka, teollisuus ja toimitilat)
2.1. Kilpailukykyinen ja kannustava yrittäjyysympäristö	Yritykset saavat osaavaa työvoimaa	Pk-yritysten osuus (%), joissa työvoiman saatavuus merkittävin työllistämisen este Työllisyysaste Avoimet työpaikat	Yritysten kontaktoinnin ja rekrytointeja tukevien palveluiden kehittäminen, KV-rekrytointin palvelut, osaamisperusteinen rekrytointi -hanke ja osaajavetoisuus-hankkeen jälkeinen toimintamalli osaajavetoisuuden tueksi.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova ta- voite	Mittari	Toimenpiteet
2.2. Rohkea ja kes- tävä kaupunkikehi- tys	Kaupunkikeskusta, lähiöt ja maa- seutu ovat elinvoimaisia ja viih- tyisiä	Asuntotuotanto (lkm, tyyppi, hal- lintasuhde) Asuntotuotannon tonttireservi, vuotta Maaseutuohjelman toteuttami- nen	Edistetään ja seurataan kaupunki- seudun MAL-sopimuksen toteutu- mista. Toteutetaan maaseutuohjelman seuranta ja edistetään ohjelman toimenpiteitä yhdessä maaseutu- toimijoiden kanssa. Kaupunginosatarinoita nostetaan esille kaupungin viestinnässä.
2.2. Rohkea ja kes- tävä kaupunkikehi- tys	Kehitämme Savilahtea kärki- hankkeena	Savilahden rakentamisen etene- minen	Savilahden toimijoiden yhteistyön edistäminen ja uudet yhteistyön muodot, UEF - kumppanuussopi- muksen toteutus Savilahden markkinointi ja yhteis- työ toimijoiden kanssa jatkuu. Kyt- keytyy laajempaan keskeisen kau- punkialueen kehittämiseen.
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutki- mus- ja osaamis- keskittymä ja laa- dukas koulutus	Kuopio on vetovoimainen opis- kelukaupunki	Koulutuksen vetovoimaisuus, ha- kijamäärät; UEF, Savonia, Sakky Alueelle jäävien valmistuneiden osuus Kaupungin harjoittelupaikkojen määrä	Tuetaan oppilaitosten vetämän Talent Hub Eastern Finland hank- keen toimintaa ja kehitystyötä, jolla opiskelijat saadaan kiinnitty- mään alueelle paremmin. Tarjotaan harjoittelupaikkoja Kuo- piossa opiskeleville.
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutki- mus- ja osaamis- keskittymä ja laa- dukas koulutus	Koulutus vastaa ennakoivasti työelämän muuttuviin tarpeisiin		Elinkeinoelämän tulevaisuuden työvoimatarpeiden ennakointi / tiedolla johtaminen Korkeakoulujen ja oppilaitosten toimintaedellytysten edunval- vonta
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutki- mus- ja osaamis- keskittymä ja laa- dukas koulutus	Innovaatioekosysteemi edistää liiketoiminnan kasvua ja houkut- telee uusia toimijoita alueelle	Panostukset t&k toimintaan	Innovaatioekosysteemisopimuk- sen toteutus ja kehittämishankkei- den generointi ja rahoitus. Kehi- tämisrahoitusta suunnataan pää- osin kaupungin omiin hankkeisiin.
2.4. Kasvava ja vas- tuullinen matkailu	Edistämme monimuotoista kau- punkikulttuuria, tapahtumia ja matkailua	Tapahtuma-avustukset Tapahtumakävijät	Tapahtumien hyödyntämistä Kuo- pion markkinoinnissa ja tapahtu- mien kanssa vahvistetaan. Kehite- tään kaupunkitasoisesti Kuopiota tapahtumakaupunkina yhdessä toimialojen kanssa. Tuetaan ta- pahtumien sijoittumista Kuopioon.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
2.4. Kasvava ja vastuullinen matkailu	Kehitämme matkailun kärkihankkeena Tahkoa sekä Kuopion muita matkailualueita yhdessä toimijoiden kanssa	Matkailijoiden yöpymiset Hankkeiden eteneminen	Edistetään matkailun investointihankkeita ja varmistetaan niiden toteutuminen kaavoituksen ja riittävien tonttiresurssien avulla. Kansainvälisen matkailun toimintaedellytysten parantaminen ja matkailun verkosto- ja kehittämistyö.
2.5. Kuopion tunnettuus ja edunvalvonta	Aktiivinen, ennakoiva edunvalvonta ja vaikuttaminen tukee Kuopion tunnettuutta ja kehittymistä. Painopisteenä alueen saavuttavuuden (tie-, raide-, lento-, vesiliikenne ja ICT-yhteydet) parantaminen.	Onnistuminen edunvalvonnassa Imago- ja mainetutkimukset	Jäsennetään edunvalvontaa ja vaikuttaminen toimintona ja tiivistetään toimijoiden yhteistyötä. Päivitetään edunvalvontasuunnitelma (painopisteet ja välineet). Kuopion tunnettuuden ja mielikuvan parantaminen. Kaupunkimarkkinointi ja vaikuttaminen. Vaikutusviestinnän toimenpiteet.

ILMASTO- JA RESURSSIVIISAS KUPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Kuopiossa on vahva kiertotalouden yritysverkosto ja sitä tukevaa koulutus- ja innovaatiotoimintaa	Kiertotalousyritysten määrä Hankkeiden eteneminen	Mahdollistetaan ja edistetään kiertotaloutta ja vihreään siirtymään liittyviä yritys- ja kehittämishankkeita. Hepomäen ja Sorsasalonsuunnitelman kehittäminen ja toimenpiteet yritysten sijoittumisen edistämiseksi.
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Hankintamme ovat vastuullisia ja hiilineutraaleja	Ympäristökriteerit sisältävät kilpailutukset (M€/v, kpl/v, %)	Huomioidaan ympäristöystävällisyys ja vastuullisuus hankintojen suunnittelussa ja kilpailutuksissa hankintaohjelman tavoitteiden mukaisesti. Kehitetään kaupungin strategista hankintaosaamista. Jatketaan Sisu-hankkeen koulutuksia hankintoja tekeville toimialoille.

UUDISTUVA JA YHDESSÄ TEKEVÄ KUPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Kehitämme palvelujamme (ml. digipalvelut) asiakaslähtöisesti ja ratkaisukeskeisesti organisaatorajat ylittäen ja teemme aktiivista verkostoyhteistyötä palvelujen kehittämiseksi	Palvelujen digitalisaatioaste Tyytyväisyys palveluihin	Edistetään kaupunkitasoisesti digitalisaatiota, jotta palvelujen digitalisaatioastetta saadaan kasvatettua. Ylläpidetään digitiekarttaa ja hyödynnetään sitä kehittämisen koordinaatiotyössä. Edistetään tekoälyn hallittua hyödyntämistä Tekoäly tukiälyksi -hankkeen avulla.
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lisäämme hallinnon ja päätöksenteon avoimuutta ja asukkaiden vaikuttamisen mahdollisuuksia	Kuntalais- ja asiakaspalautteet Kuntalaisaloitteet Avointen tilaisuuksien määrä	Järjestetään avoimia, monikanavaisia kuntalaistilaisuuksia kuntalaisia kiinnostavista ajankohtaisista teemoista.
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lapsivaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa.	Tehtyjen lapsivaikutusarviointien ja tavanomaista tarkempien lapsivaikutusarviointien määrät	Lapsivaikutusten arviointiohjeet ja -lomakkeet on otettu käyttöön. Seurataan, että valmistelijat hyödyntävät ohjeita ja lomakkeita toimielinten päätösten valmistelussa.
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Maaseutuvaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa	Tehtyjen maaseutuvaikutusarviointien ja tavanomaista tarkempien maaseutuvaikutusarviointien määrät	Maaseutuvaikutusten arviointiohjeet ja -lomakkeet on otettu käyttöön. Seurataan, että valmistelijat hyödyntävät ohjeita ja lomakkeita toimielinten päätösten valmistelussa.
4.2. Uudistuva johtaminen	Vahvistamme Kuopion työnantajavoimaa	Hakijoita / avoin työpaikka Työnantajan suositteluindeksi Yhteistyökumppaneiden määrä Harjoittelijoiden ja työssä oppijoiden määrä Opinnäytetöiden määrä	Vahvistetaan positiivista työnantajamielikuvaa Tiivistetään oppilaitosyhteistyötä Kohdennetaan harjoittelijamarkkinointia niille aloille, joissa rekrytointihaasteita Kannustetaan yksiköitä hyödyntämään opiskelijoita erilaisissa työelämän tarpeissa.
4.2. Uudistuva johtaminen	Kehitämme laadukasta päätöksentekoa, johtamista sekä hyvää ilmapiiriä ja varmistamme toimivat rakenteet	Toimielinten itsearviointien kehitys	Luodaan kaupungin päätöksenteon ja toimielimien toiminnan tueksi pelisäännöt ja seurataan toimielinten toiminnan onnistumista itsearviointikyselyn avulla. Parannetaan päätöksentekoon valmisteltavien esitysten sisältöä ja laatua.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
4.2. Uudistuva johtaminen	Tuemme esimiestyötä ja kehittämme esimiesten osaamista	Johtamisen arvioinnit Esihenkilötyöhön liittyvät koulutuspäivät/esihenkilö Henkilöstökyselyt esihenkilöiden toiminnasta	Käynnistetään kaikkia esihenkilöitä koskevat esihenkilöiden valmennukset. Järjestetään kaikkia esihenkilöitä velvoittavia seminaareja 3 krt/v. Laaditaan henkilöstökyselyjen tulosten pohjalta kehittämissuunnitelmat. Tuetaan esihenkilöiden osaamista työkykyjohtamisen koulutuksella ja perehdytyksen tukena toimivilla materiaaleilla.
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Varmistamme henkilöstön osaamisen ja urakehityksen	Koulutuspäivät / htv Työkierto Priiman käyttäjien määrä Sisäisesti täytetyt avoimet työpaikat Kehityskeskustelut ja varhaisen välittämisen keskustelut	Kannustetaan ja mahdollistetaan henkilöstölle työhön liittyvän osaamisen kehittäminen Kannustetaan henkilöstöä jatkuvaan oppimiseen Priima-oppimisympäristössä ja tuetaan eri substanssialueille suuntautuvia sisältöjen kehittämistä. Käydään säännölliset kehityskeskustelut ja tarvittaessa työkyvyn tuen keskustelut Aino-työkykyjohtamis-järjestelmällä. Kehitetään kehityskeskustelulomakkeita eri tarpeisiin. Kannustetaan henkilöstöä työkiertoon

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Lisäämme henkilöstön koettua työhyvinvointia ja myönteistä työnteekijäkokemusta	Työhyvinvointikysely Sairauspoissaolot Työhyvinvointikyselyn tulokset Kehityskeskustelut ja varhaisen välittämisen keskustelut Perehdytysten määrä/tilanne Tehdyt vaarojen ja haittojen arvioinnit Henkilöstöpalvelun kyselyn tulokset	Henkilöstön osallistaminen ja yhteistoiminta Suunnitellaan ja toteutetaan syksyn 2024 tyhy-kyselyn pohjalta työhyvinvointia edistäviä toimenpiteitä Käydään säännölliset kehityskeskustelut ja tarvittaessa työkyvyn tuen keskustelut Aino-työkykyjohtamis-järjestelmällä. Kehitetään kehityskeskustelulomakkeita eri tarpeisiin. Hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti työkyvyn eri tukimuotoja (mm. korvaava työ ja osa-aikaratkaisut). Perehdytykset dokumentoidaan Introon WPro-työturvallisuusjärjestelmän käyttö ja seuranta. Työpaikkaselvityksessä suositeltujen toimenpiteiden seuranta.
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kannustamme henkilöstöä oman työn ja työyhteisön kehittämiseen. Tuemme kokeilukulttuuria ja kehitämme osallisuuden rakenteita/foorumeita	Henkilöstön kehittämisaloitteiden määrä Etätöytä tehneet henkilöt ja etätyöpäivät	Aktivoidaan henkilöstöä mm. Ideapulputtamon kautta osallistumaan kaupungin toimintojen kehittämiseen.
4.4. Kestävä talous	Kehitämme toimintaa ja talouttamme siten, että tulorahoitus mahdollistaa toimivat palvelut ja tarvittavat investoinnit	Vuosikate % poistoista Investointien tulorahoitus % Lainamäärä € / asukas	Toimeenpannaan talouden tasapainotusohjelma. Kehitetään tukipalveluprosesseja. Hyödynnetään tehokkaasti ulkoista (mm. EU) kehittämisrahoitusta.
4.4. Kestävä talous	Mitoitamme palveluverkostomme asiakastarpeen ja talouden kestokyvyn mukaistesti ja pidämme palvelutuotannon tarvitsemat kiinteistöt kunnossa	Tilakustannukset % kokonaiskustannuksista	Osana kaupungin talouden tasapainotusohjelmaa osallistutaan aktiivisesti palveluverkoston tehokkuutta ja taloudellisuutta edistävien ratkaisujen rakentamiseen.
4.4. Kestävä talous	Uudistamme konsernin toimintaa kunnan roolin muutoksen mukaisesti ja olemme vastuullinen ja aktiivinen omistaja. Edellytämme omistamiemme yhteisöjen toimivan tehokkaasti ja tuloksellisesti strategian toteuttamista tukien.	Konsernilainojen määrä € / asukas	Uudistetaan konsernin toimintaa ja rakennetta kaupungin strategiaa tukevalla omistajapolitiikalla. Vastataan hankintalain uudistamisen aiheuttamiin muutostarpeisiin omistettujen sidosyksiköiden osalta.

Kaupunkiympäristö

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Kaupunkiympäristön toimialan toiminta toteuttaa merkittävältä osin kaupungin kasvu- ja kilpailukykystrategian tavoitteita infrastruktuurin, tonttitarjonnan, liikennejärjestelmän sekä kaupunkiympäristön toimivuuden ja laadun osalta. Toiminta vaikuttaa merkittävästi kaupungin vetovoimaisuuteen ja asiakastytyvyyteen. Kaupunkistrategian tavoitteiden toteutuminen edellyttää riittävää ja monipuolista asuin- ja yritystonttivarantoa. Kaupungin tavoite täydennysrakentamisen lisäämisestä nykyistä kaupunkirakennetta tiivistämällä edellyttää onnistuakseen hyvää avointa vuorovaikutusta ja osallistamista.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskeva laki on tullut voimaan 1.1.2024. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä (Ryhti) kokoaa kuntien ja valtion viranomaisten tietojärjestelmissä olevat alueidenkäytön ja rakentamisen tiedot yhteen. Kuntien tulee toimittaa kaavatiedot kansallisessa kaavatietomallimuodossa rakennetun ympäristön tietojärjestelmään viimeistään 1.1.2029 alkaen.

Korjattu rakentamislaki tuli voimaan 1.1.2025. Rakentamisluvan käsittelyaikatakuu, rakennuksen hiilijalanjälkilaskenta sekä tietomallimuotoinen rakentamislupa tulevat voimaan 1.1.2026 alkaen.

Alueidenkäytön lainsäädännön uudistus etenee kahdessa vaiheessa. Uusi alueidenkäyttölaki sisältää valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita ja kaavoitusjärjestelmää koskevat säännökset. Tavoitteena on, että hallitus voi antaa lakiesityksen eduskunnalle syysistuntokaudella 2025.

Kaavojen toteuttamisen ja katuja kunnossapidon säädösten uudistus sisältää maankäyttö- ja rakennuslain kuntien maapolitiikkaa, tonttijakoa, katuja ja muita yleisiä alueita, kunnalle yhdyskuntarakentamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamista, maan luovuttamista ja lunastamista, hulevesiä, yleiskaavan ja asemakaavan toteuttamisesta johtuvaa korvausta sekä kehittämisalueita koskevat säännökset. Tavoitteena on, että hallitus voi antaa lakiesityksen eduskunnalle keväistuntokaudella 2026.

Ympäristöalan lainsäädännön, strategioiden ja ohjelmien jatkuvat muutokset sekä uusi tutkimustieto vaikuttavat ympäristönsuojelupalvelujen toimintaan.

Kuopion sisällä on kasvavia ja kehittyviä alueita ja keskuksia sekä taantuvia alueita. Kuopion keskeisen kaupunkialueen ja maaseutualueiden väestökehitys on kulkenut eri suuntiin aikavälillä 2010–2023. Kaupunkialueen väkiluku on kasvanut aikavälillä yli 14 000 asukkaalla, mikä tarkoittaa noin 17,5 % kasvua. Maaseutualueiden väestömäärä on laskenut yli 3000 asukkaalla, mikä tarkoittaa noin 10,6 % vähentymistä. Kuopion väestörakenne noudattaa valtakunnallista trendiä, eli väestö vanhenee ja ikääntyneiden määrä kasvaa. Tämä vaikuttaa taloudelliseen huoltosuhteeseen ja palveluiden suunnitteluun.

Taloudellinen matalasuhdanne, valtion rahoituksen väheneminen sekä kaupungin talouden tasapainotusohjelma vaikuttavat kaupunkiympäristön toimialan toimintaympäristöön. Matalasuhdanne on pudottanut asuntotuotannon edeltävien vuosien 1200 asunnon tasolta noin 300 asuntoon. Taloudellisen epävarmuuden myötä asuntotuotannon määrän ennustaminen tulevalle viisivuotiskaudelle on erittäin vaikeaa. Rakentamisen matalasuhdanne vaikuttaa myös rakennusvalvonnan ja maaomaisuuden hallintapalvelujen toimintaan.

Kuopion tavoitteena on jo pitkään ollut vahva asuntotuotanto ja hyvät tonttireservit. Kerrostalotonttien varanto on valmistuneissa ja valmistelussa olevien kaavojen kautta hyvällä tasolla. Kysynnän ennustetaan jatkuvan maltillisena myös vuonna 2026. Viimeiset omakotitontit Hiltulanlahdesta tulee haettavaksi vuonna 2026. Tämän jälkeen pientalojen painopiste siirtyy täydennysrakentamiseen kaavoitettaville alueille.

Elinkeinoalueiden lisäämiseen on kuluvana vuonna panostettu merkittävästi. Kaupunkisuunnittelussa on vireillä useita uusia yritysalueiden kaavahankkeita. Vuodelle 2026 luovutettavaksi kaavailtu Pienen Neulamäen uusi yritysalue ei toistaiseksi etene ja tämän korvaamiseksi on suunniteltu olemassa olevien yritystonttien rakennettavuuden parantamista esirakentamisen kautta. Yritystonttien osalta kysyntää on varsinkin suuriin teollisuustontteihin, joihin

rakentamista tulisi pinta-alan nähden kohtalaisen vähän. Tällaiseen kysyntään vastataan käynnissä olevissa Matkuk- sen ja Hiltulanlahden asemakaavahankkeissa.

Kaupungin talouden tasapainotusohjelma on tuonut esille kaupunkisuunnittelun merkityksen kaupungin elinvoiman ja yritystoiminnan edellytysten luomisessa.

Viisaan liikkumisen tukeminen sekä taloudellisesti tehokkaan joukkoliikenteen toimintaedellytysten luominen on yksi kaupunkiympäristön toimialan keskeisimpiä läpileikkaavia teemoja, joka näkyy suunnittelun kaikilla tasoilla. Myös kä- velyn ja pyöräilyn edistäminen on keskiössä.

Kaupungin maanhankinnassa on viime vuosina onnistuttu hyvin, jonka myötä raakamaavaranto on hyvällä tasolla. Tätä maapoliittista linjaa jatketaan. Valtakunnan tasolla lainsäädäntöön kaavaillaan muutoksia, joiden seurauksena kunnan vahva ja hyvissä ajoin hankittu maanomistus muodostuu entistä tärkeämmäksi.

Kaupungin metsien hoidossa ja käytössä korostuvat metsien kestävä talouskäyttö, virkistyskäyttö, luonnon monimuotoisuus ja hiilinieluista huolehtiminen. Metsien seurantajärjestelmällä seurataan kaupungin metsien hoidon ja käytön kokonaiskestävyyttä. Metsien seurantajärjestelmään kerättävällä tiedolla saadaan tuloksia mm. metsien monimuotoi- suuden ja puuston kehittymisestä pitkällä aikavälillä.

Luonnon monimuotoisuusohjelman yhtenä tavoitteena on lisätä kaupungin metsien suojelupinta-alan määrä kymme- neen prosenttiin. Tavoitteena on myös lisätä lehtipuuston, lahoppuuston ja vanhojen metsien määrää. Metsien hoitoon laaditulla urakoitsijoille suunnatulla ohjeistuksella parannetaan käytännön työssä metsäluonnon monimuotoisuutta mm. lehti- ja lahoppuustoa lisäämällä. Lisääntyvien luonnonsuojelualueiden ja metsien monimuotoisuuden positiivisen kehityksen parantamiseksi on tärkeää pitää hakkuusuunnite kestävällä tasolla. Kestävällä hakkuusuunnitteella turva- taan myös metsien hiilinielut pitkällä aikavälillä.

Maarakentamisessa hyödynnetään jo varsin laajasti maamassoja, myös aikaisemmin jätteenä luokiteltuja betoneja ja tuhkia. Maarakentamisen synnyttämää hiilijalanjälkeä selvitetään kustannuslaskentaohjelmien avulla.

Ilmastonmuutos synnyttää uusia ja kasvavia haasteita kaupunkisuunnittelulle. Maankäytön ja liikkumisen suunnitte- lussa on pyrittävä kestäviin, päästöjä vähentäviin ratkaisuihin sekä varauduttava ilmaston lämpenemiseen ja sään ääri- ilmiöihin. Tähän liittyen tulvariskialueet ja hulevesien hallinta otetaan toiminnassa entistä paremmin huomioon.

Viranomaisyhteistyön lisäämiseksi ja laajentamiseksi Kuopio on vetänyt 16 kunnan yhteistä Kestävät viranomaispal- velut 2030-hanketta, jonka tulosten perusteella toimenpiteiden suunnittelu alkaa vuoden 2026 aikana. Tavoitteena on riskien pienentäminen sekä kustannussäästöt pitkällä aikavälillä. Ympäristöterveydenhuollossa selvitetään vaihtoeh- toisia tapoja järjestää pieneläinpäivystys kohtuuhintaisesti. Yhtenä vaihtoehtona tarkastellaan siirtymistä ostopalve- luista omaan palvelutuotantoon. Muutoksen taustalla on eläinlääkintähuoltolain uudistuksen vaatimukset, säästöpai- neet sekä palvelun saatavuuden varmistaminen tulevana vuosina. Muutos vaatii toteutuakseen alueen kuntien yhteisen tahtotilan.

Kunnallisen jätehuollon toimintaympäristöön tuo merkittävää epävarmuutta hankintalakiin ja jätelainsäädäntöön val- misteilla olevat muutokset. Muutokset voivat edellyttää toiminnan uudelleenorganisointia, mutta muutosten mitta- kaava on vielä epäselvä. Mikäli lakimuutokset eivät muuta merkittävästi toimintakenttää, kunnallinen jäteyhtiö edis- tää fuusiota toisen kunnallisen jäteyhtiön kanssa.

Ulkoisten häiriötekijöiden riskit toimintaympäristössä ovat kasvaneet.

Asukkaiden osallistumiseen etsitään uusia muotoja mm. digitalisaation mukanaan tuomilla uusilla mahdollisuuksilla. Tulevaisuuden toimintaympäristöä analysoidessa suoritetaan digitaalisten mahdollisuuksien arviointi ja mahdol- lisimman monipuolinen hyödyntäminen osana toiminnan kehittämistä. Mahdollisuuksia avaavat myös kannustavat älykkäät järjestelmät, mm. tietomallinnuksen käyttö suunnittelusta toteutukseen ja eri älyjärjestelmien datan hyödyn- täminen mm. kaupunkisuunnittelussa. Digitaalisuus tuo muutoksia myös infran hallintaan. Kun infrakohteen kunto hallitaan, kunnossapito- ja saneeraushankkeiden priorisointi on helpompaa.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Talouden tasapainotusohjelman myötä suunnittelun tavoitteissa korostuvat kaupungin elinvoiman ja elinkeinotoiminnan edistäminen.

Kaupunkiympäristön tieto- ja toiminnanohjausjärjestelmä uudistetaan osin tietojärjestelmää koskevan lain sanelemana ja osin alan teknisen kehityksen vuoksi. Hankkeen tavoitteena on korvata nykyiset erilliset järjestelmät kokonaisjärjestelmällä, joka perustuu paikkatietoon. Kokonaisjärjestelmän hankinta toteutetaan vuoden 2026 aikana.

Toiminnan painopisteitä vuonna 2026 ovat elinkeinotoiminnan edistäminen strategisen maankäytön suunnittelun ja liikennejärjestelmäsuunnittelun kautta sekä maaseutualueiden ja -taajamien rakentamisen ohjauksen kehittäminen. Tavoitteena on käynnistää koko Kuopion aluetta koskeva strateginen yleiskaava, joka ohjaa tarkempaa osayleiskaavoitusta sekä yleisesti eri alueille käytettäviä suunnittelun työkaluja.

Asemakaavoituksella jatketaan keskustan, aluekeskusten ja maaseutualueiden kehittämistä kokonaisuutena. Asemakaavoituksen painopisteinä ovat elinkeinokaavoitus, täydennysrakentaminen ja kaupungin omien kiinteistöjen kehittäminen. Elinkeinokaavoituksella vastataan akuuttiin yritystonttitarpeeseen. Elinkeinokaavoituksen osalta vuonna 2025 käynnistyneitä Rasinmäkeen, Hiltulanlahteen, Sorsasaloon, Hepomäkeen ja Matkukseen sijoitettavia laajoja asemakaavahankkeita jatketaan suunnitellusti vuonna 2026.

Kuopion asuntorakentaminen on edelleen hyvin vähäistä. Muutamia rivi- ja kerrostaloaikohteita on ennakkomarkkinoinnissa, mutta niiden rakenteille lähtemiseen ei ole varmuutta. Tavoitteena on, että asuntotuotannon taso nousisi vähitellen korkeammaksi kohti Kuopion MAL-tavoitetta, joka on 1000 asuntoa/vuosi. Omakotitonttien luovutus jatkuu Hiltulanlahden III -alueella.

Asuntotuotannon merkittävin alue lähivuosina on Savilahti. Asuntotuotanto on käynnistynyt hyvin hitaasti, ja parhailaan rakenteilla on toinen asumisoikeustalo alueelle. Kuopiolla on paljon kerrostalojen valmista kaavavarantoa, ja tästä suurin osa Savilahdessa sekä Lehtorinteen ja Kivilammen alueilla.

Vuonna 2026 palveluverkostosuunnittelua jatketaan suunnitelmasta tehdyn päätöksen pohjalta. Palveluverkostosuunnittelu on dynaamista vuosittain tapahtuvaa suunnittelua, joka pohjautuu Kuopion omiin alueittaisiin väestöennusteisiin. Kuopion uusi väestöennuste laadittiin vuonna 2024 ja se hyväksyttiin suunnittelun perusteeksi tammikuussa 2025. Vaikeasti ennustettavan asuntotuotannon vuoksi Kuopion väestöennuste tullaan tarkistamaan vuoden 2026 kuussa uudelleen.

Keskeinen kaupunkialue 2040-kaupunkikehittämisen kärkihanketta edistetään. Joukkoliikenteen runkolinjojen varrella vauhditetaan täydennysrakentamista selvityksellä ja siihen pohjautuvilla asemakaavatoilla. Erityisenä tavoitteena on monipuolistaa kerrostalovaltaisia alueita pientaloilla. Ensimmäisessä vaiheessa keskitytään Kelloniemen ja Neulamäen väliselle alueelle runkolinjan 4 varrelle.

Joukkoliikenteen matkustajamäärän kasvu otetaan huomioon joukkoliikennepalveluiden kehittämisessä. Joukkoliikenteen runkolinjastolla aloitetaan liikenne kesäkuussa 2026. Sitä ennen viimeistellään runkolinjojen aikataulusuunnitelmat sekä runkolinjojen edellyttämät infrastruktuuritoimenpiteet. Uuden liikennöintisopimuksen myötä Kuopion ja Siilinjärven liikenteisiin saadaan kesäkuusta 2026 alkaen noin 30 sähköbussia lisää nykyiseen verrattuna, minkä jälkeen koko kaupunkiliikenne liikennöidään puhtaalla (uusiutuvalla biodieselillä) tai päästöttömällä (sähkö) kalustolla. Samassa yhteydessä pystytään parantamaan myös matkustusmukavuutta, kun nykyistä kalustoa suurempien teliautojen määrä lisääntyy ja kaluston varustelutaso paranee.

Kunnallistekniikan suunnittelu, rakentaminen ja kunnossapito vievät eteenpäin mallipohjaisuutta, joka mahdollistaa suunnitelmien visualisoinnin ja muodostaa perustan infrarakenteiden toteutukselle ja laadunvarmistukselle sekä myös ylläpidon digitalisoinnille. MAL-hankkeita edistetään suunnittelemalla kaupunkivetoisesti Kellolahdentien eritasoliittymän ja Sisustajantien katujärjestelyä ja osallistumalla Pohjois-Savon ELY-keskuksen vetämään valtatie 5:n Puijonkadun rampin suunnitteluun.

Infran rakentaminen jatkuu keskeisillä kaupunkikehitysalueilla kuten Savilahti, Mölymäki ja Hiltulanlahti. Savilahden alueella pääpaino on Neulaniementiellä ja Vanhan Varikon alueella. Merkittäviä kohteita ovat myös Saaristokadun ja Tehdaskadun ympäristössä tehtävät kadunrakennustyöt sekä Leväsentien peruskorjaus. Vehmersalmen taajamassa toteutetaan katu-, tie- ja vesihuoltoinfran perusparannus yhteistyössä Kuopion Vesi Oy:n ja Pohjois-Savon ELY-keskuksen kanssa. Puijon alueella keskeistä on vesijohtolinjan rakentaminen välillä Niuvan uimaranta- Puijon urheilualue. Jatkossa järvivesilinjaa käytetään lumetukseen juomavesilinjan sijasta.

Kunnossapidon osalta on huomioitava, että kunnossapidettävät alueet laajenevat vuosittain kaupungin kasvun myötä. Kunnossapidettävien alueiden hallinta edellyttää omaisuudenhallintajärjestelmän ja urakoiden yhteensopivuutta. Omaisuuden hallintaa varten tarvitaan järjestelmä, jonka avulla määritellään kunnossapidon työtehtävät. Kunnossapidon tasoa tarkastellaan edelleen, erityisesti alueurakoita kilpailutettaessa. Vieraslajien torjuntaa jatketaan samalla kun torjuttavia lajeja tulee lisää. Vuonna 2026 kilpailutetaan Nilsin ja Vehmersalmen alueurakat.

Korjauspäällystysten määrärahat suunnitellaan säilytettävän entisen tasoisina. Vaikka katujen korjausvelan kasvu jatkuu, tällä toimenpiteellä pyritään pitämään korjausvelan kasvu kohtuullisella tasolla. Kaupunkilaisille tämä näkyy päälystevaurioina erityisesti talven jälkeen.

Metsänmyyntitaso pysyy vuonna 2026 samalla tasolla vuoteen 2025 verrattuna. Vuotuinen hakkuumäärä on noin 42 000 kuutiota. Puutavara myydään markkinatilanteen mukaan toimitus- ja pystykaupalla. Kauppamuotojen painotus vaihtelee puukauppamuodon kannattavuuden mukaan. Tällä hetkellä tukkipuu myydään pääasiassa pystykaupalla ja kuitupuu toimituskaupalla.

Ympäristöterveydenhuollossa painopisteinä ovat tietoperusteinen valvonta, osaamisen vahvistaminen ja ylläpito sekä varautuminen sisältäen toiminnan häiriötilanteissa ja viranomaisyhteistyön.

Ympäristönsuojelussa vesihuoltolain uudistuksen voimaantulo vuoden 2026 alusta aiheuttaa toimintamallien uudistamista ja uusia velvollisuuksia. Eläinsuojien määräaikaistarkastuksissa on edelleen sumaa, mikä aiheutuu tarkastusvälin tihentämisestä kahdeksasta vuodesta viiteen vuoteen.

Ilmastonmuutoksen sopeutumisohjelma laaditaan 2026 ja sen toimeenpano käynnistetään. Ilmastobudjetointia laajennetaan koskemaan myös konserniyhtiöitä. Luonnonsuojeluohjelma vahvistetaan ja sen toimeenpano aloitetaan sekä toteutetaan aktiivisesti luonnonhoito- ja ennallistamistyöitä. Haitallisten vieraslajien torjunnassa lisätään tietoa ja yhteistyötä.

Jätehuollon viranomaispalveluissa painopisteinä ovat jätehuoltoviranomaisten yhteistyön lisääminen sekä jätevesilietteen jätehuollon seurannan laajentaminen.

Digitaalisia palveluja kehitetään ja 3D-kaupunkimallin käyttöä suunnittelussa ja asukkaiden vuorovaikutuksessa jatketaan. Maaseututaajamien tonttien markkinointia pyritään edistämään digitaalisten palveluiden avulla.

Työhyvinvoinnin näkökulmasta suositetaan monipaikkaista työskentelykulttuuria.

Henkilöstösuunnittelu

Kaupunkiympäristön toimialalla on tehty henkilöstösuunnitelma useammalle vuodelle eteenpäin ja suunnitelmaa tarkennetaan vuosittain. Lähivuosina henkilöstöstä huomattava määrä on eläköitymässä. Suunnitelman pohjaksi on käyty keskusteluja yksiköissä tuotettavista välttämättömistä palveluista ja niistä, joita voidaan vähentää. Palveluista on tunnistettu ydintehtävät, joiden tuottaminen ja resurssit on pystyttävä varmistamaan. Lisäksi tehtävien jakoa yksiköiden välillä on mietitty uudelleen ja resursseja kohdennetaan strategisesti tärkeisiin palveluihin. Tehtäväkuvia laajennetaan ja virkanimikkeitä muutetaan vastaamaan paremmin tarvetta vastaaviksi.

Kaupunkiympäristön henkilöstössä on vaihtuvuutta eläköitymisten vuoksi. Tämä vaatii paljon perehdyttämistä ja opimista työyhteisöltä. Henkilöstösuunnittelu keskittyy tehtäväkuvien uudelleenjärjestelyn suunnitteluun ja toteuttamiseen sisäisin järjestelyin sekä uusien tehtäväkuvien kirkastamiseen ja tiimityöskentelymallin kehittämiseen.

Mikäli Kuopion kaupunki päättää ottaa eläinlääkintähuollon palveluiden järjestämisen omaksi toiminnaksi pieneläinten hoidon ja päivystyksen osalta, kaupungille on palkattava ensin vastaava eläinlääkäri valmistelevaan praktiikkaa ja myöhemmin lisää eläinlääkäreitä sekä eläinten hoitajia. Tätä on alettava valmistelevaan vuoden 2026 aikana.

Hankintaosaamisen merkitys on kasvanut. Kustannusseurantaan ja toiminnan taloudellisuuteen panostetaan entistä enemmän. Koulutusta tarvitaan myös lainsäädännössä tapahtuvien muutosten myötä. Sähköisten palveluiden käyttöönoton laajentaminen vaatii edelleen palveluprosessien uudelleen tarkastelua ja henkilöstön perehdyttämistä uusiin toimintatapoihin. Jatkuvasti kasvavat kunnossapitoalueet sekä monipuolinen ja laajentuva rakentamistoiminta asettavat haasteita henkilöstön osaamiselle. Oman kouluttautumisen lisäksi yksiköt tarvitsevat asiantuntija-apua ja tietoa hyvistä käytännöistä, jotta digitaalisuus kehittyisi. Erityisiä tarpeita on edelleen esim. omaisuudenhallinnassa (tietomalli-paikkatieto-ketjussa), digipalvelujen asiakaslähtöisessä kehittämisessä ja palvelupolkujen sujuvoittamisessa.

Osaavan työvoiman saatavuus jatkuu tulevaisuudessakin haasteellisena, joten nykyisestä henkilöstöstä ja sen osaamisesta pidetään hyvää huolta. Henkilöstön kouluttamisesta huolehditaan kannustamalla osallistumaan sekä sisäiseen että ulkoiseen ammatilliseen täydennyskoulutukseen, ammattiryhmäkohtaisiin tapaamisiin ja yhteydenpitoon. Ammatillista kehitystä ja ajankohtaisia asioita seurataan verkostoitumalla valtakunnallisesti. Henkilöresurssien lisäksi tarvitaan jatkuvasti asiantuntijapalveluita ostopalveluna.

Henkilöstön monitaitoisuutta edistetään ja tuetaan monipaikkaista työskentelykulttuuria. Vuorovaikutustaidot, tiedonkulku ja kokonaisvaltainen ympäristöosaaminen korostuvat. Näiden taitojen ylläpitäminen ja hyödyntäminen edellyttävät työssä jaksamiseen panostamista mm. koulutuksen ja työhyvinvoinnin osalta. Ammatillisella tasolla tapahtuvaa uudistumista ja ajankohtaisia ilmiöitä seurataan verkostoitumalla valtakunnallisesti.

Kaupunkiympäristön toimiala tarjoaa harjoittelupaikkoja alan opiskelijoille edistääkseen tulevaisuuden työvoiman saatavuutta.

Määrärahat vastualueittain

Kaupunkisuunnittelupalvelut	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025-2026	2025-2026
TOIMINTATULOT	18 962	18 961	19 767	806	4,3 %
TOIMINTAMENOT	-28 765	-29 525	-30 467	- 942	3,2 %
TOIMINTAKATE	-9 803	-10 564	-10 700	- 136	1,3 %

Kaupunkitekniikan palvelut	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025-2026	2025-2026
TOIMINTATULOT	7 446	8 609	8 481	- 128	-1,5 %
TOIMINTAMENOT	-26 786	-26 261	-26 516	- 255	1,0 %
TOIMINTAKATE	-19 340	-17 652	-18 035	- 383	2,2 %

Maaomaisuuden hallintapalvelut	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025-2026	2025-2026
TOIMINTATULOT	39 993	38 061	39 057	996	2,6 %
TOIMINTAMENOT	-5 045	-5 408	-5 507	-99	1,8 %
TOIMINTAKATE	34 949	32 653	33 550	897	2,7 %

Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025-2026	2025-2026
TOIMINTATULOT	2 604	3 681	3 314	- 367	-10,0 %
TOIMINTAMENOT	-6 804	-7 140	-6 724	416	-5,8 %
TOIMINTAKATE	-4 200	-3 458	-3 410	48	-1,4 %

Kaupunkiympäristön johdon tukipalvelut	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025-2026	2025-2026
TOIMINTATULOT	104	148	100	-48	-32,4 %
TOIMINTAMENOT	-1 757	-2 319	-1 005	1 314	-56,7 %
TOIMINTAKATE	-1 653	-2 171	- 905	1 266	-58,3 %

HYVINVOIVA JA YHTEISÖLLINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Kuopiolaisten tyytyväisyys asuin- ympäristöön säilyy korkeana ja asunnottomuus vähenee	Asunnottomuus Ympäristön viihtyvyys ja kunnossapito (kadut ja puistot)	Asuin ympäristön viihtyisyys, terveellisyys ja turvallisuus huomioidaan maankäytön suunnittelussa ja rakentamishakkeissa. Pidetään huolta, että Kuopioon saadaan toteutumaan monipuolisia asuinalueita mukaan lukien kohtuuhintainen asuntotuotanto. Huolehditaan lähiluonnon ja kaupunkipuiden sekä muun kaupunkivihreän säilymisestä asuinalueella. Valvotaan ja kehitetään kunnossapitourakoiden sopimuksen mukaisen laadun toteutumista.
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia	Asukkaiden vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin	Asukkaiden osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksia kehitetään yhteistyössä eri tahojen kanssa digitaalisia välineitä hyödyntäen. Edistetään erilaisten sidosryhmien välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta kärkihankkeissa esimerkiksi savilahdessa. Osallistutaan FCG-vuosittaiseen asiakastyytyväisyyskyselyyn Aktivoidaan asukkaat (erityisesti nuoret, vanhukset ja vammaiset) mukaan ilmastonmuutoksen sopeutumissuunnitelman laadintaan.
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Parannamme arjen turvallisuutta ja ympäristön esteettömyyttä	Asukkaiden tyytyväisyys oman asuinalueen turvallisuuteen Katuturvallisuusindeksi Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä	Esteettömyyden yleissuunnitelma ja arjen turvallisuus huomioidaan suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa. Jatketaan liukkauden varoittamis- palvelua jalankulkijoille. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen otetaan huomioon kaupunkisuunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevia kohtaamispaikkoja ja luonnon saavutettavuutta	Virkistys- ja urheilualueiden määrä / 1000 asukasta Asukastoiminnan ja nuorisotilojen kävijämäärät	Hyödynnetään ja kehitetään viherkerroin -työkalua. Huolehditaan monipuolisista retkeilyn ja ulkoilun palveluista. Kehitetään ulkoalueita ja kaupunkitiloja torin ympäristössä, Puijolla, Mölymäellä ja Savilahdessa. Edistetään Savilahden virkistysverkoston / -reitistöjen sekä puistojen toteutumista huomioiden kytkeytyminen muuhun kaupunkiin esimerkiksi Puijo, Neulaniemi.

KASVAVA JA ELINVOIMAINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
2.1. Kilpailukykyinen ja kannustava yrittäjyyssympäristö	Tonttitarjontamme on riittävä ja monipuolinen	Yritystontit (sopivuus, määrä)	Vahvistetaan elinvoimaa riittävällä ja monipuolisella yritystonttitarjonnalla. Pidetään huolta riittävästä maareservistä.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova ta- voite	Mittari	Toimenpiteet
2.2. Rohkea ja kes- tävä kaupunkikehi- tys	Kaupunkikeskusta, lähiöt ja maa- seutu ovat elinvoimaisia ja viih- tyisiä	Asuntotuotanto (lkm, tyyppi, hal- lintasuhde) Asuntotuotannon tonttireservi, vuotta Maaseutuohjelman toteuttami- nen	Varmistetaan kaavoituksella moni- puolisen asuntotuotannon tontti- varannot lähivuosille. Huolehditaan viihtyisyyttä lisää- vän lähiluonnon ja kaupunkipuiden sekä muun kaupunkivihreän säilyt- tämisestä ja lisäämisestä asuinalue- ella. Edistetään monipuolista täyden- nysrakentamista ja panostetaan lähiöiden kaupunkirakenteen mo- nipuolistamiseen ja segregaaation ehkäisyyn. Keskeinen kaupunkialue 2040- elinvoimahankkeen tueksi laaditun kehittämisohjelman tarkentami- nen ja uuden kärkihankkeen toi- minnan käynnistäminen. Kaupunkikeskustaa kehitetään mm. torin länsilaidan asemaka- valla ja keskustan MasterPlanilla. Lisätään maaseututaajamien ja kylien tonttitarjontaa sekä vahvis- tetaan tonttimarkkinointia. Neuvotellaan keskustan täyden- nysrakentamiseen liittyvät maan- käyttösopimukset.
2.2. Rohkea ja kes- tävä kaupunkikehi- tys	Kehitämme Savilahtea kärki- hankkeena	Savilahden rakentamisen etene- minen	Edistetään Vanhan Varikon koko- naisuuden ja Savilahdentien var- ren uusia tontinluovutuksia ja ta- lonrakennushankkeiden käynnis- tämisiä. Luodaan valmiutta Mari- konrannan tulevalle kaavoituk- selle. Vahvistetaan Neulamäenrin- teen kaavoituksen myötä. Harju- lan alueen lisäarvo Savilahdelle varmistetaan kaavoituksen myötä. Toteutetaan Savilahden alueella il- mastokestäviä ja luontopohjaisia ratkaisuja.
2.4. Kasvava ja vas- tuullinen matkailu	Kehitämme matkailun kärki- hankkeena Tahkoa sekä Kuopion muuta matkailualueita yhdessä toimijoiden kanssa	Matkailijoiden yöpymiset Hankkeiden eteneminen	Tahkon keskustan ympäristön inf- ran rakentaminen jatkuu. Jatketaan Tahkon alueen retkeily- palveluiden tuottamista ja kehittä- mistä.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
2.5. Kuopion tunnettuus ja edunvalvonta	Aktiivinen, ennakoiva edunvalvonta ja vaikuttaminen tukee Kuopion tunnettuutta ja kehittymistä. Painopisteenä alueen saavuttavuuden (tie-, raide-, lento-, vesiliikenne ja ICT-yhteydet) parantaminen.	Imago- ja mainetutkimukset Onnistuminen edunvalvonnassa	Palveluyksiköt osallistuvat aktiivisesti kaupungin markkinointiin eri tavoin. Asiantuntijat ottavat kantaa valtakunnallisiin laki- ja asetus-hankkeisiin sekä osallistuvat käynnissä olevaan ajankohtaiseen keskusteluun. Jatketaan vahvaa osallistumista liikennejärjestelmätyöhön ja kaupunkipuistoverkostotoimintaan. Aktiivinen viestintä ja edunvalvonta yhteistyöverkostoissa. Osallistutaan aktiivisesti kansallisiin ilmasto- ja luontoverkostoihin.

ILMASTO- JA RESURSSIVIISAS KUPIOIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Edistämme puurakentamista mm. kaavoituksen keinoin	Toteutuneet puurakennushankkeet	Edistetään puurakentamista.
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Kuopiossa on vahva kiertotalouden yritysverkosto ja sitä tukevaa koulutus- ja innovaatiotoimintaa	Kiertotalousyritysten määrä	Tehdään yhteistyötä Savilahdessa sijaitsevien eri koulutusasteiden, tutkimuslaitosten ja yritysten kanssa esimerkiksi yhteisten tukirahoitusmahdollisuuksien kartoittamisessa, hankeyhteistyössä ja pilotoinnissa. Kehitetään Hepomäen aluetta. Tehdään yhteistyötä yritysten kanssa kiertotalouden Green Dealin sitoumusten toteuttamiseksi.
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Hankintamme ovat vastuullisia ja hiilineutraaleja	Ympäristökriteerit sisältävät kilpailutukset (M€/v, kpl/v, %)	Joukkoliikenteen paikallisliikenteen kaikki kilpailutukset tehdään puhtailla käyttövoimilla. Parannetaan hankintoja tekevien osaamista sekä vastuullisten hankintojen mittareita ja seurantaa. Infran rakentamisessa käytetään uusiomateriaaleja kaikissa niihin soveltuvissa hankkeissa.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova ta-voite	Mittari	Toimenpiteet
3.2. Viisas liikkumi-nen ja kestävä yh-dyskuntarakenne	Suunnittelemme ja toteutamme kestävää ja vähähiilistä yhdys-kuntarakennetta mm. edistä-mällä vaihtoehtoisen lataus- ja tankkausverkoston rakentumista	Tieliikenteen CO ₂ -päästöt kt CO ₂ -ekv	Täydennysrakentamisella ediste-tään tiivistä ja joukkoliikennettä suosivaa kaupunkirakennetta. Tehdään täydennysrakentamisel-vitys joukkoliikenteen runkolinja-alueelle. Maankäytön suunnittelussa huo-mioidaan vaihtoehtoinen lataus- ja tankkausverkosto. Liikenneinfran älyratkaisuja kehi-tetään eteenpäin.
3.2. Viisas liikkumi-nen ja kestävä yh-dyskuntarakenne	Edistämme kestävien liikkumis-muotojen (joukkoliikenne, kä-vely, pyöräily, yhteiskäyttöautot) käyttöä ja toimintaedellytyksiä	Joukkoliikenteen matkustaja-määrä / v Kestävien liikennemuotojen osuus matkoista	Kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliiken-teen toimintaedellytyksien edistä-minen huomioidaan kaikessa suunnittelussa. Joukkoliikenneohjelman 2035 to-teuttaminen. Runkolinjaston suunnittelun jatka-minen ja infran rakentaminen. Runkolinjoihin tukeutuvan kaavoi-tuksen edistäminen. Innostetaan koululaisia joukkolii-kenteen käyttöön.
3.3. Luonnon moni-muotoisuuden edis-täminen ja luonto-kadon torjunta	Otamme maankäytönsuunnitte-lussa sekä metsien ja viheraluei-den hoidossa huomioon luonnon monimuotoisuuden	Luonnonsuojelualueiden määrä Vanhojen metsien osuus Lehtipuuston osuus	Laaditaan luonnonsuojelusuunni-telma. Edistetään uusien luonnonsuojelu-alueiden perustamista LUMO-oh-jelman mukaisesti. Lisätään tietoa ja yhteistyötä hai-tallisten vieraslajien torjunnan te-hostamiseksi.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
3.4. Huoltovarmuus ja kriisinsietokyky	Teemme aktiivisesti toimia ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja ilmastoriskien (mm. sään ääri-ilmiöt) pienentämiseksi	CO ₂ -päästöt / asukas (t CO ₂ -ekv / as)	Toteutetaan ilmastohankkeita. Laaditaan ilmastomuutoksen sopeutumisen suunnitelma. Kehitetään ja laajennetaan ilmastobudjetointia ja sen vaikuttavuutta. Hulevedet huomioidaan kaavaprosesseissa. Ilmastomuutos ja sään ääri-ilmiöiden vaikutukset huomioidaan suunnittelussa. Pidetään kaupungin metsät elinvoimaisina ja kasvavina, että ne toimivat tehokkaasti hiilinieluinä.
3.4. Huoltovarmuus ja kriisinsietokyky	Tuemme paikallista maataloutta ja elintarviketuotantoa tarjoamalla lähellä tuotettua ja ilmastoviisasta ruokaa huoltovarmuuden parantamiseksi sekä vähennämme ruokahävikkiä	Lähiruuan osuus Kasviproteiinien osuus Ruokahävikin määrä (kg) Vesilaitos WSP hyväksytty, vesilaitoksilla varautumissuunnitelmat päivitetty.	Kiertotalouden Green Dealin mukaisesti edistetään ilmastoviisaan ruuan tarjoamista ja menekkiä ruokapalveluissa. Talousveden turvallisuuteen panostetaan riskinarvioinnin sekä häiriötilanneharjoitusten ja varautumisen tehostamisen kautta. Osa kokonaisturvallisuutta.
3.4. Huoltovarmuus ja kriisinsietokyky	Tehostamme energiankäyttöä 10 prosenttia ja lisäämme uusiutuvien energiamuotojen käyttöä	Sähkön ja lämmön ominaiskulutus kaupungin kiinteistöissä (kWh / r-m³) Uusiutuvan energian osuus tuotetusta energiasta (%)	Asemakaavoissa mahdollistetaan aurinko- ja geoenergiapotentiaalin hyödyntäminen. Tuulivoimakaavoja edistetään luontoarvot huomioon ottaen. Sitoudutaan uuteen julkisten alojen energiatehokkuussopimukseen. Energiansäästöohjelman toteuttamista jatketaan. Edistetään puupohjaisten polttoainneiden saantia markkinoille puun myynnin kilpailuttamisen avulla. Myytävä puutavara kilpailutetaan puutavaralajeittain. Selvitetään pienydinvoiman mahdollisuuksia ja mahdollisia sijainteja lämmöntuotannossa yhdessä Kuopion Energian kanssa.

UUDISTUVA JA YHDESSÄ TEKEVÄ KUPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Kehitämme palvelujamme (ml. digipalvelut) asiakaslähtöisesti ja ratkaisukeskeisesti organisaatio-rajat ylittäen ja teemme aktiivista verkostoyhteistyötä palvelujen kehittämiseksi	Palvelujen digitalisaatioaste Tyytyväisyys palveluihin	Osallisuutta ja tiedottamista kehitetään. Kärkihanketoimintaa kehitetään tukemaan kaupungin elinvoimaisuutta ja kilpailukykyä.
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lisäämme hallinnon ja päätöksenteon avoimuutta ja asukkaiden vaikuttamisen mahdollisuuksia	Kuntalais- ja asiakaspalautteet Kuntalaisaloitteet	Päätöksenteon avoimuutta ja asukkaiden osallistumista kehitetään sekä tiedottamista kohdennetaan eri käyttäjäryhmille. Asukkaiden osallistumiseen etsitään uusia muotoja käyttämällä digitalisaation mahdollisuuksia.
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lapsivaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa	Tehtyjen lapsivaikutusarviointien ja tavanomaista tarkempien lapsivaikutusarviointien määrät	Lapsivaikutusten arviointi on otettu käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa.
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Maaseutuvaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa	Tehtyjen maaseutuvaikutusarviointien ja tavanomaista tarkempien maaseutuvaikutusarviointien määrät	Maaseutuvaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa
4.2. Uudistuva johtaminen	Vahvistamme Kuopion työnantajavetovoimaa	Hakijoita / avoin työpaikka Työnantajan suositteluindeksi	Huolehditaan laadukkaista rekrytointiprosesseista. Palkataan kesäharjoittelijoita sekä tuotetaan koululaisten TET-harjoittelua. Oppilaitosyhteistyötä Savonian, Sakkyn ja Itä-Suomen yliopiston kanssa jatketaan.
4.2. Uudistuva johtaminen	Kehitämme laadukasta päätöksentekoa, johtamista sekä hyvää ilmapiiriä ja varmistamme toimivat rakenteet	Toimielinten itsearviointien kehitys	Huolehditaan riittävistä henkilöresursseista ja varahenkilöjärjestelmästä sekä varmistetaan tehtäväsältöjen toimivuus organisaatiossa talouden tasapainottamisen sallimissa raameissa.
4.2. Uudistuva johtaminen	Tuemme esimiestyötä ja kehitämme esimiesten osaamista	Johtamisen arvioinnit	Järjestetään esihenkilökoulutusta ja kehitetään esihenkilöiden viestintätaitoja. Huolehditaan itsearviointien ja seurantojen tekemisestä ja pidetään säännölliset osaamis- ja valmennuskeskustelut.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova ta- voite	Mittari	Toimenpiteet
4.3. Osaava ja hy- vinvoiva henkilöstö	Varmistamme henkilöstön osaa- misen ja urakehityksen	Koulutuspäivät / htv Työkierto Sisäisesti täytetyt avoimet työ- paikat	Järjestetään säännöllisesti yhteistä koulutusta asiakkaiden kohtaami- seen ja palvelujen asiakaslähtöi- seen kehittämiseen, myös vaati- vien asiakkaiden kohtaamiseen. Henkilöstön moniosaamista ja tehtäväkiertoa toteutetaan suun- nitelmallisesti.
4.3. Osaava ja hy- vinvoiva henkilöstö	Lisäämme henkilöstön koettua työhyvinvointia ja myönteistä työntekijäkokemusta	Työhyvinvointikysely Sairauspoissaolot	Kehitetään henkilöstön moniosaa- mistaa ja parannetaan viestintää. Huolehditaan riittävistä henkilös- töresursseista, yhteisöllisyydestä ja tyhy-toiminnasta talouden tasa- painottamisen sallimissa raa- meissa Huolehditaan, että työergonomia on kunnossa. Pidetään säännölliset osaamis- ja valmennuskeskustelut.
4.3. Osaava ja hy- vinvoiva henkilöstö	Kannustamme henkilöstöä oman työn ja työyhteisön kehittämi- seen. Tuemme kokeilukulttuuria ja kehitämme osallisuuden ra- kenteita/foorumeita.	Henkilöstön kehittämisaloittei- den määrä Etätyötä tehneet henkilöt ja etä- työpäivät	Mahdollistetaan monipaikkainen työskentelykulttuuri, luodaan uu- sia käytäntöjä ja toimintamalleja.
4.4. Kestävä talous	Kehitämme toimintaa ja talout- tamme siten, että tulorahoitus mahdollistaa toimivat palvelut ja tarvittavat investoinnit	Vuosikate % poistoista Investointien tulorahoitus % Lainamäärä € / asukas	Hyödynnetään investoinneissa eri rahoituslähteitä.
4.4. Kestävä talous	Mitoitamme palveluverkos- tomme asiakastarpeen ja talou- den kestäkyvyn mukaistesti ja pi- dämme palvelutuotannon tarvit- semat kiinteistöt kunnossa	Tilakustannukset % kokonaiskus- tannuksista	Osana kaupungin talouden tasa- painotusohjelmaa osallistutaan aktiivisesti palveluverkoston te- hokkuutta ja taloudellisuutta edis- tävien ratkaisujen rakentamiseen.

Hyvinvoinnin edistäminen

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Hyvinvoinnin edistämisen palvelut edistävät asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä ehkäisee asukkaiden sosiaalista eriarvoistumista. Hyvinvoinnin edistämisen palvelut tuottavat ennaltaehkäiseviä palveluita, joilla vahvistetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja kaupungin vetovoimaisuutta ja pitovoimaa. Palvelut koostuvat omatoimisesta ja ohjatusta hyvinvointia edistävästä toiminnasta sekä taidepalveluista.

Hyvinvoinnin edistämisen palveluiden toimintaa ohjaavat Kuopion strategia ja sen eri toteuttamisohjelmat. Palveluiden toiminnan ja palvelutarjonnan kehittämistä linjaa erityisesti Hyvinvoiva Kuopio -ohjelma. Hyvinvoiva Kuopio -ohjelman mukaisella, pitkäjänteisellä ja tutkittuun tietoon perustuvalla toimintakulttuurin sekä toiminnan kehittämisellä tähdätään kuopiolaisten nykyistä parempaan hyvinvointiin. Hyvinvoinnin edistämisen palveluilla on keskeinen rooli, kun toimintaa kehitetään Kuopion hyvinvointikertomuksen ja kaupunkitasoisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja painopisteiden linjassa muun muassa vuonna 2023 valmistuneiden Liikkuva Kuopio ja Kulttuuri Kuopio -ohjelmien toimenpiteissä. Näiden rinnalle toimintaa ohjaamaan on rakennettu, ja joita edelleen kehitetään, Meidän Kuopio -periaatteet, jotka tähtäävät asukkaiden osallistumiseen kaupunkia kehitettäessä sekä kaupungin palvelutarjontaa suunniteltaessa ja toteutettaessa sekä asukastoimintaa ja lähidemokratiatoimintaa kehitettäessä kaupungin eri alueilla.

Omatoimisen hyvinvoinnin palvelut

Omatoimisen hyvinvoinnin palvelut ja yhteistyötahot tarjoavat monipuoliset toimintaympäristöt sekä mahdollisuudet ja olosuhteet omatoimiselle tekemiselle, kokemiselle, tiedonhauke ja harrastamiselle. Kaupungin omia palveluita tuottavat kaupunginkirjasto, liikuntapaikat ja museokeskus.

Kuopion kaupunginkirjasto tarjoaa kirjastopalvelut pääkirjastossa, 13 lähikirjastossa, kirjastoautoissa sekä verkkokirjastossa. Kaavi ja Tuusniemi ostavat kirjastopalvelut Kuopiolta. Kahdeksan Kuopion kaupunginkirjaston lähikirjastoista on varustettu omatoimikirjastoiksi, ja asiakkaat pääsevät niihin rajoitetusti myös silloin, kun henkilökunta ei ole paikalla. Kuopion kaupunginkirjasto toimii opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella alueellisen kehittämistehtävän kirjastona alueenaan Etelä- ja Pohjois-Savo. Tässä tehtävässä Kuopion kaupunginkirjasto tukee toimialueensa yleisten kirjastojen kehittymistä, henkilöstön osaamista sekä edistää yleisten kirjastojen keskinäistä yhteistoimintaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö resursoi tehtävän kokonaan. Kuopion kaupunginkirjasto on mukana paitsi alueellisessa, myös valtakunnallisessa ja kansainvälisessä kirjastoyhteistyössä.

Kirjastopalveluiden tehtävänä on ehkäistä maksuttomien ja helposti saavutettavien palveluiden avulla syrjäytymistä. Kirjasto tarjoaa kokoelmien, asiakas- ja tietopalvelujen, tilojen, pedagogisen toiminnan ja tapahtumien kautta yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen, tietoon, oppimiseen, aktiiviseen kansalaisuuteen, demokratiaan ja sananvapauteen. Kirjastopalvelut kuuluvat sivistyksellisiin perusoikeuksiin ja kirjaston lakisääteisenä tehtävänä on edistää lukemista ja tehdä mediakasvatusta aineistojen, sisältöjen avaamisen, tietopalvelun ja muun toiminnan avulla, toimia kohtaamispaikkana tarjoten tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan sekä edistää kulttuurista ja yhteiskunnallista vuoropuhelua. Kirjasto tarjoaa ja kehittää verkkopalveluja ja -aineistoja fyysisten aineistojen ja palveluiden rinnalla. Palveluiden yleinen digitalisoituminen lisää kuntalaisten avuntarvetta palvelujen ja tiedonlähteiden tavoittamisessa. Kirjastopalvelut tarjotaan kaikille kuntalaisille ja tässä on huomioitava erityisesti lasten ja nuorten yhdenvertaiset mahdollisuuden päästä palvelujen piiriin, lapsiperheet, eri kieli- ja kulttuuriryhmät, erityistä tukea tarvitsevat, lukemisesteiset, liikkumisesteiset, väestön ikääntyminen, digitaitojen puute sekä eri puolilla kuntaa asuvat kuntalaiset. Kirjastopalvelut vahvistavat kaupungin vetovoimaa ja maksuttomina lähipalveluina luovat yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja hyvinvointia eri asuinalueilla asuville kuntalaisille.

Museokeskus koostuu Kuopion kulttuurihistoriallisesta museosta, Kuopion luonnontieteellisestä museosta ja Kuopion taidemuseosta sekä museoiden yhteisestä yleisötyön tiimistä. Museoiden toimintaa ja valtionosuusrahoitusta säätelee museolaki. Museoiden toiminta perustuu Kuopion kaupungin museosäännössä vahvistettuihin museoiden tehtäviin. Kulttuurihistoriallisen museon toimintaa ohjaavat erityisesti alueelliseen kulttuuriympäristötehtävään sisältyvässä viiranomaistyössä muinaismuistolaki sekä maankäyttö- ja rakennuslaki. Tallentamis- ja säilyttämistehtävät ovat museoiden ydintoimintaa. Museot tuottavat tutkimukseen perustuvaa tietoa ja tarjoavat monipuolisia asiantuntijapalveluita. Museot ovat hyvinvointia edistäviä, helposti saavutettavia, toiminnallisia ja elämyksellisiä oppimisympäristöjä,

kulttuurilaitoksia ja asiantuntijaorganisaatioita. Ne tuottavat monipuolisia näyttelyitä ja tapahtumia, jotka osaltaan vahvistavat Kuopion kaupungin vetovoimaa ja palveluita. Kuopion kaupungin museot ovat oman toimialansa alueellisia vastuumuseoita Pohjois-Savossa, luonnontieteellisen museon vastualueeseen kuuluu lisäksi Etelä-Savo, Pohjois-Karjala ja Etelä-Karjala. Alueellisilla vastuumuseoilla on museolakiin perustuvat, valtionosuusrahoitetut alueelliset tehtävänsä.

Liikuntapaikkapalvelut edistävät kuopiolaisten liikkumista tarjoamalla kuntalaisille palveluita sisä- ja ulkoliikuntapaikoilla. Liikuntapaikat mahdollistavat omatoimisen liikkumisen lisäksi ohjatun liikunnan harrastamiseen niin kuopiolaisille kuin valtakunnallisille sekä kansainvälisille liikkujille ja urheilijoille. Liikuntapaikoilla on myös mahdollista järjestää kaiken kokoisia tapahtumia niin liikunnan, urheilun kuin muidenkin tapahtumien muodossa.

Ohjatun hyvinvoinnin ja omaehtoisen oppimisen palvelut

Ohjatun hyvinvoinnin ja omaehtoisen oppimisen palvelut aktivoivat yhteistyössä kaupungin muiden palveluiden, järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa kaupunkilaisia toimimaan oman ja toistensa hyvinvoinnin ja terveyden edistäjinä. Kaupungin omia palveluita tuottavat kansalaistoiminnan palvelut sekä kansalaisopisto.

Kansalaistoiminnan palvelut koostuvat liikunnan ja kulttuuritoiminnan edistämisen palveluista, avustus- ja järjestöpalveluista, asukas- ja yhteisötoiminnasta, hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen sekä ehkäisevän päihdetyön koordinoinnista sekä Kino Kuvakukon elokuvatoiminnasta. Hyvinvoiva Kuopio, Liikkuva Kuopio ja Kulttuuri Kuopio -ohjelmia ja Meidän Kuopio -toimintamallia koordinoimalla ja kehittämällä edistetään kuopiolaisten hyvinvointia monialaisesti.

Kansalaisopisto-opetuksen keskiössä ovat kansalaistaidot eri muodoissaan, yhdessä oppimisen ja opiskelijoiden omien vahvuuksien tunnistamisen kautta tuetaan kuntalaisten taitoja osallistua ja vaikuttaa kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen. Erityisesti ikääntyneiden suhteellisen osuuden lisääntyminen väestössä lisää elinikäisen oppimisen palvelutarvetta. Verkkokurssitarjontaa ja monimuotoista opetusta kehitetään edelleen osallistujien tarpeita vastaaviksi.

Taidepalvelut edistävät Kuopion ja ympäristökuntien asukkaiden viihtyvyyttä ja hyvinvointia järjestämällä teatteri-, musiikki- ja muita kulttuurielämyksiä ja tapahtumia sekä kokous- ja kongressitoimintaa. Taidepalveluiden toiminnan keskeisenä muutoksena aiemman toiminnan rinnalla ovat merkittävät panostukset kokous- ja kongressitoiminnan kehittämiseen muun muassa asiakaslähtöisen palvelumuotoilun keinoin. Ulosvuokraustoiminnan kasvattaminen vaikuttaa taidelaitosten toimintakulttuuriin ja siinä on johdettavaa, mutta toisaalta kuntasektorin rahoitusleikkaukset pakottavat kasvattamaan omien tulojen osuutta.

Kuopiolaisten hyvinvoinnin tila, ikärakenteen muutos ja muut toimintaympäristön muutokset edellyttävät palveluiden kehittämistä. Tavoitteena on ennaltaehkäisevien palveluiden käytön lisääminen. Hyvinvoinnin edistämisen palvelut edistävät edellä mainittujen strategisten tavoitteiden lisäksi myös kaupungin tunnettuutta ja veto- ja pitovoimaa, mikä näkyy asukastytyytyvyytenä, muuttovoittona sekä matkailun lisääntymisenä ja kansainvälistymisenä. Palvelujen kehittämiseen vaikuttaa lisäksi yleisen vaatimustason nousu ja eri kohderyhmien muuttuvat palvelutarpeet. Kuopion hyvinvointia edistävät palvelut palvelevat koko maakuntaa ja laajemminkin koko Itä-Suomea.

Eri toimintoja ja palveluja kehitetään yhdessä asukkaiden ja asiakkaiden kanssa sekä kumppanuuteen perustuvissa yhteistyöverkostoissa. Kehittämistyössä painotetaan ennaltaehkäisyä, varhaista tukemista ja poikkihallinnollista sekä monitoimijaista yhteistyötä. Asukkaiden osallistuminen suunnitteluun ja toteutukseen on normaali toimintatapa kaikkien palvelujen kehittämisessä.

Kuopion kaupunki on päätoteuttajana Työ ja mielen hyvinvointi - Mieliteko 2.0 -ryhmähankkeessa. Muut toteuttajat ovat Itä-Suomen yliopisto, Savonia-ammattikorkeakoulu ja Humanistinen ammattikorkeakoulu. Rahoituksesta 80 % tulee ESR+-rahoituksesta. Muiden mukana olevien Pohjois-Savon kuntien rahoitusosuus kattaa ryhmähankkeen maksatushakemusten mukaan 6,5–10 %. Kuopion omarahoitusosuus on 10–13,5 %. Hankkeessa työskentelee hankerahoituksella projektipäällikkö, kaksi muutosvalmentajaa ja kaksi viestintäasiantuntijaa. Hankesihteeri työskentelee 50 % työpanoksella ja nämä palkkakulut katetaan hankkeen flat rate -osuudesta. Hankejohtaja työskentelee Kuopion kaupungin perusrahoituksella. Kuopion osahankkeelle on hankesuunnitelmaan kirjattu kaksi toimenpidettä: 1) työhyvinvoinnin muutosvalmennus ja 2) vaikuttava muutosviestintä. Kuopion kaupungin toteuttamassa osahankkeen

kokonaistavoite on valmentaa 576 työssäkäyvää henkilöä ja osallistaa 94 yritystä tai työpaikkaa 31.8.2026 mennessä. Pääviestintäkanavana on www.mielitekomedia.fi. Hankeen osallistujatavoite on saavutettu, joten vuonna 2026 keski-tytään toiminnan juurruttamiseen Mielitekoagentti/-lähettiläs toiminnan pilotoinnin avulla sekä jatkamalla moni-kanavaista – ja äänistä viestintää. Myös muutosvalmennuksia jatketaan kysynnän mukaan. Vuoden 2026 aikana valmistellaan Mieliteko 3.0 -hankekausi.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Viime vuosina kaupunki on investoinut liikunta- ja kulttuuritiloihin merkittävästi. Savilahden liikunta- ja tapahtumakeskus avattiin käyttäjille elokuussa 2024. Kaupungin omat investoinnit tiloihin vähenevät. Suurempia tulevia investointitarpeita ovat museoiden kokoelmatilaratkaisut, Väinölänniemen stadionin peruskorjaus ja pääkirjaston peruskorjaus. Keskuskentän jalkapallstadion ja Puijon mäkikeskus tarkastellaan erilliskysymyksinä.

Kaupungin tuottamien liikuntapaikkapalvelujen lisäksi asukkaiden kysyntään vastaavat myös yksityiset palveluntuottajat. Kaupunki on edistänyt yksityisen palvelutuotannon kehittymistä harkinnanvaraisesti tukemalla investointiavustuksin ja hankkimalla käyttöaikaa kaupungin tuottamien palveluiden tarpeisiin.

Hyvinvointia edistävien palveluiden kehittämistä jatketaan, ja niiden yhteistä tiedotusta, markkinointia ja viestintää lisätään. Tavoitteena on saada palvelut kohtaamaan erityisesti ne kuntalaiset, jotka niitä eniten tarvitsevat. Tämä huomioidaan palveluverkoston kehittämistyössä ja palvelutarjonnassa.

Digitaalisuutta lisätään asiakaspalvelun parantamiseksi, palvelujen tehostamiseksi ja resurssiviisaan toiminnan kehittämiseksi. Resurssiviisaus huomioidaan mm. kirjastoautopalveluiden kehittämisessä. Tilanhallinta-, kulunvalvonta- ja älylukitusjärjestelmien sekä verkkomaksamisen kehittämistä jatketaan ja tuetaan tiedolla johtamisen ratkaisuiden kautta. Toimintaympäristön muuttuessa henkilöstön osaamista ja digikyvykkyyttä kehitetään jatkuvasti. Kumppanuus viranomaisten, yritysten, tutkimuslaitosten ja järjestöjen kanssa lisääntyy. Asukkaiden osallistumismahdollisuudet palvelujen kehittämiseen ja toteuttamiseen kasvavat myös virtuaalisten palvelukanavien ja alustojen myötä.

Avustus- ja maksupolitiikan toimintamalleja uudistetaan huomioiden erityisesti nuorten kohderyhmä sekä alueellinen kehittämisyyhteistyö. Asukkaiden hyvinvointiin liittyvän tiedonkeruun ja analysoinnin menetelmiä sekä hyvinvointi- viestintää kehitetään systemaattisesti tukemaan kaupungin hyvinvointityötä.

Henkilöstösuunnittelu

Toimintaympäristön muuttuessa henkilöstön osaamista ja digikyvykkyyttä kehitetään jatkuvasti. Henkilöstön ammatillista kouluttamista jatketaan palvelutarpeiden ja koulutustarjonnan mukaan. Kaupungin oman koulutustarjonnan lisäksi hyödynnetään myös alakohtaisia koulutuksia sekä mahdollisuuksien mukaan myös oppilaitosten, mm. yliopistojen tarjolla olevaa täydennyskoulutusta. Työhyvinvointia ylläpidetään ja edistetään työhyvinvointisuunnitelmien mukaisesti.

Hyvinvoinnin edistämisen palveluiden henkilöstölisäyksiä vuodelle 2026 ovat 0,5 htv kirjastopalveluihin hallintoressursia ja 0,5 htv Mielitekohankkeen jatkohankkeen valmisteluun.

Määrärahat vastualueittain

Omatoimisen hyvinvoinnin palvelut 1000 €	TP 2024	TA+M 2025	TA 2026	Muutos € 2025–2026	Muutos-% 2025–2026
TOIMINTATULOT	6 440	7 679	7 679	0	0,0 %
TOIMINTAMENOT	-37 200	-38 874	-39 620	- 745	1,9 %
TOIMINTAKATE	-30 760	-31 196	-31 941	- 745	2,4 %

Ohjatun hyvinvoinnin ja omaehtoi- sen oppimisen palvelut 1000 €	TP 2024	TA+M 2025	TA 2026	Muutos € 2025–2026	Muutos-% 2025–2026
TOIMINTATULOT	2 710	2 442	2 442	0	0,0 %
TOIMINTAMENOT	-12 397	-12 202	-12 515	- 313	2,6 %
TOIMINTAKATE	-9 687	-9 760	-10 073	- 313	3,2 %

Taidepalvelut 1000 €	TP 2024	TA+M 2025	TA 2026	Muutos € 2025–2026	Muutos-% 2025–2026
TOIMINTATULOT	3 013	3 707	3 707	0	0,0 %
TOIMINTAMENOT	-13 323	-13 065	-13 512	- 447	3,4 %
TOIMINTAKATE	-10 311	-9 358	-9 805	- 447	4,8 %

Hyvinvoinnin edistämisen tukipalve- lut 1000 €	TP 2024	TA+M 2025	TA 2026	Muutos € 2025–2026	Muutos-% 2025–2026
TOIMINTATULOT	371	986	986	0	0,0 %
TOIMINTAMENOT	- 866	-1 491	-1 388	104	-6,9 %
TOIMINTAKATE	- 495	- 505	- 402	104	-20,5 %

HYVINVOIVA JA YHTEISÖLLINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia	Asukkaiden vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin	Asukasosallisuutta kehitetään yhteistyössä asukkaiden sekä yhteistyökumppaneiden kanssa Kuopion kaupungin Meidän Kuopio osallisuusmallin mukaisesti.
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Parannamme arjen turvallisuutta ja ympäristön esteettömyyttä	Asukkaiden tyytyväisyys oman asuinalueen turvallisuuteen Katuturvallisuusindeksi Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä	Hyvinvoinnin edistämisen palveluyksiköiden tuottamat lähipalvelut luovat arjen turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Ne ovat helposti saavutettavia ja palveluiden esteettömyyttä kehitetään asiakastarpeiden mukaisesti.
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevia kohtaamispaikkoja ja luonnon saavutettavuutta	Virkistys- ja urheilualueiden määrä / 1000 asukasta Asukastoiminnan ja nuorisotilojen kävijämäärät	Palveluverkkoa ja palvelutarjontaa kehitetään aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä edistäviksi helposti saavutettaviksi kohtaamispaikoiksi. Saavutettavuutta lisätään mm. kehittämällä digitaalisia palveluita.
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Arjen fyysinen aktiivisuus lisääntyy kaikissa ikäryhmissä	Lasten ja nuorten liikkuminen, aikuisten liikkuminen Kotona asuvien 75-vuotta täyttäneiden osuus ikäluokasta	Tarjotaan asukkaille monipuolisesti maksuttomia ja kohtuuhintaisia mahdollisuuksia liikkumiseen. Palvelutarjontaa, viestintää ja markkinointia kehitetään laaja-alaisesti edistämään asukkaiden fyysistä aktiivisuutta. Lisäksi yhdistysten toimintaa, vapaaehtoistyötä ja asukastoimintaa tuetaan mahdollistamaan asukkaiden fyysinen aktiivisuus. LiikkuvaKuopio -ohjelma ohjaa palvelujen kehittämistä.
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Päihdemyönteisyys ja päihteiden käyttö vähenevät kaikissa ikäryhmissä	Nuorten päihdemyönteisyys ja päihteiden käyttö Aikuisten päihteiden käyttö	Hyvinvoinnin edistämisen palvelutarjonta ja toiminta tukevat päihde- ja pelikasvatuksen toteutumista systemaattisesti.
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Asukkaiden, erityisesti nuorten, mielen hyvinvointi kohenee	Positiivista mielenterveyttä kokeneiden osuus	Hyvinvoinnin edistämisen palvelut edistävät laaja-alaisesti kaikissa palveluissa (kulttuuri, liikunta, osallisuus, yhteisöllisyys, ehkäisevä päihdetyö) asukkaiden mielen hyvinvointia ja mielenterveyttä. Liikkuva Kuopio ja KulttuuriKuopio -ohjelmien mukainen kehittäminen tukee mielen hyvinvointia kaikissa ikäryhmissä.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Yksinäisyyden kokeminen vähenee	Lasten ja nuorten kokemus yksinäisyydestä Aikuisten kokemus yksinäisyydestä	Hyvinvoinnin edistämisen palvelut viestivät aktiivisesti yksinäisyydestä hyvinvoinnin riskitekijänä ja pyrkii kaikissa palveluissaan osallisuuden edistämiseen ja yksinäisyyden tunteen vähenemiseen. Lisäksi palvelutarjonta ja toiminta mahdollistaa asukkaiden sosiaalisen pääoman kertymistä.
1.5. Vapaa-ajan mielekäs tekeminen ja kokeminen	Tarjoamme eri-ikäisille merkityksellistä tekemistä ja kokemista, muun muassa kulttuurista, harrastuksista ja vapaaehtoistoiminnasta yhdenvertaisesti	Kulttuuritilojen kävijämäärät Kansalaisopiston opiskelijamäärä ja opetustunnit Sisä- ja ulkoliikuntatilojen sekä kaupallisten tilaisuuksien käyntikerrat	Hyvinvoinnin edistämisen palvelut tukevat harrastamisen ja tekemisen mahdollisuuksia tarjoamalla alustan eri toimijoille tuottaa toimintaa, tuottamalla itse palveluja ja tapahtumia, toimimalla laajan toimijaverkoston kanssa yhteistyössä (mm. järjestöt ja kaupungin eri yksiköt) sekä avustamalla taloudellisesti toimijoita tuottamaan palveluja.

KASVAVA JA ELINVOIMAINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
2.4. Kasvava ja vastuullinen matkailu	Edistämme monimuotoista kaupunkikulttuuria, tapahtumia ja matkailua	Tapahtuma-avustukset Tapahtumakävijät	Palveluverkosto toimii alustana monipuoliselle tapahtumatoiminnalle. Hyvinvoinnin edistämisen palvelut mahdollistavat osaltaan kuntalaisten aktiivisen osallisuuden sekä kaupunki- ja maaseutukulttuurin elävöittämisen. Lisäksi palvelut tukevat erilaisin avustuksin ja tuotantotuin kaupunkikulttuuria ja tapahtumatuotantoa. Kehitämme Liikkuva Kuopio ja Kulttuuri Kuopio -viestinnän keinoin palvelujen saavutettavuutta myös matkailijoille. Tuotamme laajaa Meidän Kuopio -festivaalia.
2.5. Kuopion tunnettuus ja edunvalvonta	Aktiivinen, ennakkoiva edunvalvonta ja vaikuttaminen tukee Kuopion tunnettuutta ja kehittymistä. Painopisteenä alueen saavutavuuden (tie-, raide-, lento-, vesiliikenne ja ICT-yhteydet) parantaminen.	Imago- ja mainetutkimukset Onnistuminen edunvalvonnassa	Hyvinvoinnin edistämisen palvelut lisäävät kaupungin tunnettuutta toimimalla aktiivisesti alueellisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä yhteistyöverkostoissa.

ILMASTO- JA RESURSSIVIISAS KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Hankintamme ovat vastuullisia ja hiilineutraaleja	Ympäristökriteerit sisältävät kilpailutukset (M€/v, kpl/v, %)	Hyvinvoinnin edistämisen palveluiden hankinnat suoritetaan kilpailutetuista paikoista huomioiden vastuullisesti ympäristövaikutukset sekä toiminnassa huomioidaan resurssiviisaus.
3.4. Huoltovarmuus ja kriisinsietokyky	Teemme aktiivisesti toimia ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja ilmatoriskien (mm. sään ääri-ilmiöt) pienentämiseksi	CO ₂ -päästöt / asukas (t CO ₂ -ekv / as)	Hyvinvoinnin edistämisen palvelut tekevät yhteistyötä kaupunkiympäristön palveluiden ja tilapalveluiden kanssa ympäristöystävällisen toimintaympäristön kehittämiseksi ja pyritään edistämään asukkaiden ympäristöystävällistä asenneilmapiiriä ja toimintatapoja.
3.4. Huoltovarmuus ja kriisinsietokyky	Tuemme paikallista maataloutta ja elintarviketuotantoa tarjoamalla lähellä tuotettua ja ilmastoviisasta ruokaa huoltovarmuuden parantamiseksi sekä vähennämme ruokahävikkiä	Lähiruuan osuus Kasviproteiinien osuus Ruokahävikin määrä (kg)	Hyvinvoinnin edistämisen palvelut edistävät kestävä kehitystä tukevia ruokailutottumuksia laajasti eri toimijoiden yhteistyöllä tutkittuun tietoon pohjautuen.
3.4. Huoltovarmuus ja kriisinsietokyky	Tehostamme energiankäyttöä 10 prosenttia ja lisäämme uusiutuvien energiamuotojen käyttöä	Sähkön ja lämmön ominaiskulutus kaupungin kiinteistöissä (kWh / r-m ³) Uusiutuvan energian osuus tuotetusta energiasta (%)	Hyvinvoinnin edistämisen palveluissa huomioidaan sähkön- ja lämmönkulutus yhteistyössä Tilapalveluiden kanssa.

UUDISTUVA JA YHDESSÄ TEKEVÄ KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Kehitämme palvelujamme (ml. digipalvelut) asiakaslähtöisesti ja ratkaisukeskeisesti organisaatio-rajat ylittäen ja teemme aktiivista verkostoyhteistyötä palvelujen kehittämiseksi	Palvelujen digitalisaatioaste Tyytyväisyys palveluihin	Palveluja ja toimintaa kehitetään ja muotoillaan yhteistyössä asukkaiden ja muiden toimijoiden kanssa sekä hyödynnetään digitaalisia ratkaisuja palveluiden kehittämiseksi.
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lisäämme hallinnon ja päätöksenteon avoimuutta ja asukkaiden vaikuttamisen mahdollisuuksia	Kuntalais- ja asiakaspalautteet Kuntalaisaloitteet	Kehitetään asukkaiden osallisuutta ja lähidemokratiaa yhteistyössä asukkaiden ja eri toimijoiden kanssa palvelumuotoilun keinoin ja Kuopion kaupungin Meidän Kuopio - osallisuusmallin mukaisesti.
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lapsivaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa	Tehtyjen lapsivaikutusarviointien ja tavanomaista tarkempien lapsivaikutusarviointien määrät	Hyvinvoinnin edistämisen palveluilla on käytössä lapsivaikutusten arviointi yhteisten arviointiperiaatteiden mukaisesti.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Maaseutuvaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa	Tehtyjen maaseutuvaikutusarviointien ja tavanomaista tarkempien maaseutuvaikutusarviointien määrät	Hyvinvoinnin edistämisen palvelut maaseutuvaikutusten arviointia kaupungin yhteisten arviointiperiaatteiden mukaisesti.
4.2. Uudistuva johtaminen	Vahvistamme Kuopion työnantajavetoa	Hakijoita / avoin työpaikka Työnantajan suositteluindeksi	Rekrytointiprosesseissa ja muussa toiminnassa huolehditaan myös hyvästä työnantajakuvasta.
4.2. Uudistuva johtaminen	Kehitämme laadukasta päätöksentekoa, johtamista sekä hyvää ilmapiiriä ja varmistamme toimivat rakenteet	Toimielinten itsearviointien kehitys	Varmistetaan toimivat rakenteet laadukkaalle päätöksenteolle, johtamiselle sekä kannustavalle ja hyvälle ilmapiirille.
4.2. Uudistuva johtaminen	Tuemme esimiestyötä ja kehitämme esimiesten osaamista	Johtamisen arvioinnit	Läsnä olevaa ja vuorovaikutusellista esimiestyötä tuetaan ja esihenkilöiden osaamista kehitetään koulutuksin.
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Varmistamme henkilöstön osaamisen ja urakehityksen	Koulutuspäivät / htv Työkierto Sisäisesti täytetyt avoimet työpaikat	Hyvinvoinnin edistämisen palveluiden henkilöstön osaamista kehitetään ja osaamistarpeita kartoitetaan. Henkilöstölle mahdollistetaan ammatillista koulutusta osaamisen kehittämiseksi.
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Lisäämme henkilöstön koettua työhyvinvointia ja myönteistä työntekijäkokemusta	Työhyvinvointikysely Sairauspoissaolot	Palveluysiköissä tehdään vuosittaiset työhyvinvointisuunnitelmat, joiden mukaisesti työhyvinvointia ja osaamista kehitetään ja seurataan. Työhyvinvointiin liittyvät asiat käydään läpi myös kehityskeskusteluissa.
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kannustamme henkilöstöä oman työn ja työyhteisön kehittämiseen. Tuemme kokeilukulttuuria ja kehitämme osallisuuden rakenteita/foorumia.	Henkilöstön kehittämisaloitteiden määrä Etätyötä tehneet henkilöt ja etätyöpäivät	Hyvinvoinnin edistämisen palveluissa keskeistä on työn kehittämisen yhteistyössä henkilöstön kanssa ja erityisesti työhyvinvointin vahvistaminen. Työkulttuuriin kuuluu henkilöstön mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön.
4.4. Kestävä talous	Kehitämme toimintaa ja talouttamme siten, että tulorahoitus mahdollistaa toimivat palvelut ja tarvittavat investoinnit	Vuosikate % poistoista Investointien tulorahoitus % Lainamäärä € / asukas	Hyvinvoinnin edistämisen palveluiden vastuulla olevat toiminnot järjestetään ja kehitetään talousraamin puitteissa. Hyvinvoinnin edistämisen palveluiden käyttömaksut päätetään lautakunnan linjausten mukaisesti.
4.4. Kestävä talous	Mitoitamme palveluverkostomme asiakastarpeen ja talouden kestävyyden mukaistesti ja pidämme palvelutuotannon tarvittavat kiinteistöt kunnossa	Tilakustannukset % kokonaiskustannuksista	Hyvinvoinnin edistämisen palveluiden palveluverkosto mitoitetaan tehtävien, asiakastarpeen ja talouden kestävyyden mukaisesti. Osana kaupungin talouden tasapainotusohjelmaa osallistutaan aktiivisesti palveluverkoston tehokkuutta ja taloudellisuutta edistävien ratkaisujen rakentamiseen.

Kasvu ja oppiminen

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Maailmantilanteen epävarmuus, polarisaatiokehitys, sosiaalisen median ilmiöt ja perheiden jaksaminen vaikuttavat lasten ja nuorten hyvinvointiin. Varhaiskasvatuksessa lasten tuen tarpeet ovat monimuotoistuneet ja muuttuneet, mikä lisää jatkuvien lakimuutosten ja mitoitusvaatimusten ohella palveluiden kustannuksia. Kuopion kaupungin laajan ja saaristomaisen alueen vuoksi palvelujen tarve on alueellisesti epätasaista. Työvoiman saaminen maaseutualueilla on haasteellista, minkä lisäksi kelpoisen henkilöstön saatavuus koko kaupungin alueella on heikentynyt ja erityisesti varhaiskasvatuksen opettajista, erityisopettajista ja sosionomeista on pulaa.

Varhaiskasvatuspalveluiden kysyntään vaikuttavat yleinen lapsimäärän sekä syntyvyyden laskeminen. Tätä kehitystä tasoittaa positiivinen muuttoliike. Asiaksmaksujen aleneminen on osaltaan nostanut varhaiskasvatuksen osallistumisastetta. Perhevapaauudistuksen seurauksena yhä pienempiä lapsia tulee varhaiskasvatuspalveluiden piiriin, mikä näkyy kasvavana pienten lasten paikkatarpeena. Näistä syistä johtuen varhaiskasvatuspalveluihin osallistuvien lasten määrä tulee todennäköisesti pysymään nykyisellä tasolla.

Kiristyvän taloustilanteen takia varhaiskasvatuspalvelujen toiminnassa, työjärjestelyissä ja rakenteissa tehtyjen muutosten lisäksi varhaiskasvatuksen palveluverkkoa joudutaan tarkastelemaan. Varhaiskasvatuksen käyttöastetta ja henkilöstön työssäolopäiviä pyritään nostamaan erillisten toimenpiteiden avulla. Varhaiskasvatusyksiköiden aukioloa tiivistetään erityisesti loma-aikoina.

Taloustilanne edellyttää myös perusopetuksen palveluverkon tarkastelua. Palveluverkon ja resurssien tarkastelussa otetaan huomioon oppilaiden määrän väheneminen, tilojen monipuolinen käyttö, monialaisen ja uudenlaisen palvelu- ja toimintakulttuurin kehittäminen sekä alueiden tarpeet. Opetuspalvelujen palveluverkko on laaja ja väljä, erityisesti maaseutualueilla koulukiinteistöissä on noin 20 % ylimääräistä tilaa (FCG selvitys 31.3.2025). Perusopetuksen oppilaiden ja nuorten kokonaismäärän ennakoitaan edelleen vähenevän, mutta alueiden väliset erot ovat suuret. Väheneminen on voimakkainta Nilsiän ja Juankosken alueilla. Muilla alueilla lasten ja nuorten määrä pysyy melko tasaisena tai vähenee. Samanaikaisesti opetuspalveluihin kohdistuu merkittäviä säästövelvoitteita talouden tasapainotusohjelmakaudella. Keväällä 2025 valmistuneen palveluverkkosuunnitelman perusteella valmistellaan esityksiä päätöksentekoon vuodenvaihteessa 2025–2026.

Suuremmat ikäluokat ovat perusopetuksen yläluokilla ja toisella asteella. Lukiokoulutukseen on merkittävästi enemmän hakijoita kuin aloituspaikkoja, mihin pyritään vastaamaan kasvattamalla sisäänottoa. Yhteiskunnan tila ja lasten ja nuorten vointi näkyy esimerkiksi lukiokoulutuksen neljännen vuoden opiskelijoiden määrän kasvuna. Oppimisen tuen uudistus edellyttää vahvemman oppimisen tuen toimintakulttuurin kehittämistä. Lukiokoulutuksessa toteutetaan erilaisia tukimuotoja myös opiskelijoiden jaksamisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi pääasiassa hankevaroin. Vahvaa tukea tarjoavaa TUVA-koulutusta kehitetään edelleen yhteistyössä nuorisopalvelujen kanssa. Kaikki lukiolaiset ovat maksuttoman toisen asteen koulutuksen piirissä.

Pohjois-Savon hyvinvointialue aloitti toimintansa vuoden 2023 alusta. Yhteistyön rakenteiden luominen on edelleen osittain kesken, ja paikoitellen haastavaa hyvinvointialueen henkilöstön vaihtuvuuden takia. Rakenteiden keskeneräisyys ja toistuva uudistaminen sekä resurssipula hankaloittavat yhteistyötä ja siten lasten ja nuorten palvelujen toteuttamista.

Oppimisen tuen lainsäädännön muuttumisen vuoksi perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmat on päivitetty ja oppimisen tuen uusia toimintamalleja otetaan käyttöön. Oppimisen tuen kehittämissuunnitelma uudistetaan ja otetaan käyttöön vuoden 2026 aikana.

Nuorten vapaa-ajan digitalisoituminen vaatii nuorisopalveluilta työn kehittämistä ja suuntaamista digitaalisten nuorisopalveluiden kehittämiseen enenevässä määrin. Nuorisopalvelujen työskentelymuotoja tarkastellaan erityisesti niillä alueilla, joissa nuorten tavoittaminen ja kohtaaminen on haastavampaa. Nuorisopalvelujen päivitetty toimintaohjelma ja tehostetun nuorisotyön malli on otettu käyttöön.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa Osaava tulevaisuus -pilottihankkeessa on rakenteilla vuosien 2024–2026 aikana yhdessä Pohjois-Savon kuntien ja Itä-Suomen yliopiston kanssa uusi osaamisen kehittämisen malli sekä koulu- ja aluetason oppiva organisaatio. Mukana on 15 kuntaa, yli 80 peruskoulua ja yli 1700 opettajaa. Hankkeessa tuetaan koulukohtaisten kehittäjäopettajien, kiertävien alueellisten pedagogisten mentoreiden ja räätälöidyn täydennyskoulutuksen avulla perusopetuksen opetushenkilöstön osaamisen kehittymistä. Kehittymisestä kerätään koulu- ja kuntatason arviointitietoa, jonka pohjalta luodaan valtakunnallinen osaamisen kehittämisen yhteistyömalli muiden kuntien, verkostojen ja yliopistojen käyttöön.

Eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavien lasten ja nuorten määrä on kääntynyt laskuun. Maahanmuuttajille annetaan kohdennettuja palveluja ja tukea. Kuopiossa toimii maahanmuuttoviraston 21-paikkainen alaikäisyksikkö. Kotikan-sainvälisyyden lisäksi toteutetaan erilaisia kansainvälisyys Hankkeita ja -yhteistyötoimintoja.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Väestöennusteiden mukaan lasten määrä vähenee haja-asutusalueilla ja joillakin kaupunkialueilla, joilla lapsi- ja oppi-lasmäärät ovat pieniä. Tällä on vaikutuksia laadukkaan kasvatus- ja opetussuunnitelman mukaisen opetuksen järjestä-miseen, kustannuksiin ja haasteisiin saada osaavaa henkilökuntaa.

Varhaiskasvatuksessa opettajien ja sosionomien rekrytointi on haasteellista koko kaupungin alueella. Varhaiskasva-tuksen henkilöstörakennetta koskeva muutos tulee voimaan 1.1.2030 alkaen, jolloin kasvatus-, opetus- ja hoitotehtä-vissä toimivasta mitoitukseen laskettavasta henkilökunnasta kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus, joista vähintään puolella tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Kol-masosalla työntekijöistä tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus. Lakimuutos on huomioitu henkilöstösuunnittelussa ja rekrytointiprosesseissa. Samalla yhteistyötä alan korkeakoulujen kanssa tiivistetään eri-laisten koulutuspolkujen rakentamiseksi varhaiskasvatuksen opettajan ja sosionomin tutkintoihin. Myös sijaisrekry-tointia kehitetään.

Varhaiskasvatuksen ja opetuksen palveluverkostoa, sen tehokkuutta ja palvelevuutta tarkastellaan eri palvelutoimin-tojen näkökulmat ja alueiden kehitys huomioiden. Kasvun ja oppimisen palvelut osallistuvat aktiivisesti dynaamisen ja ajantasaisen palveluverkostotyön kehittämiseen. Samalla kehitetään myös palvelukonsepteja tilojen yhteiskäytön mahdollistamiseksi ja tilatarpeen optimoimiseksi.

Uudistettu Kasvatus- ja koulutuspoliittinen ohjelma ohjaa varhaiskasvatuksen, opetuksen ja nuorisopalvelujen toimin-taa. Ohjelmaa toteutetaan lukuvuosittain priorisoitujen toimenpiteiden avulla.

Varhaisen tuen kysyntä kasvaa kaikissa lasten ja nuorten palveluissa. Yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa tiivistetään ja kehitetään varhaisen tuen palvelujen kehittämiseksi. Tavoitteena on kehittää toimintamalleja, joissa jatkuvaan ky-synnän kasvuun pystytään vastaamaan varhaisessa vaiheessa. Lasten ja nuorten palveluissa on käytössä Yhdessä aika-toimintamalli (Perhekeskus), jota kehitetään edelleen yhteistyössä hyvinvointialueen toimijoiden kanssa.

Perusopetuksen yhteisiä kehittämiskohteita ovat oppilaiden osallisuuden kehittäminen sekä kiusaamisen ja väkivallan ehkäiseminen. Lisäksi kouluilla tulee olla koulukohtaisia kehittämiskohteita, jotka nousevat koulun arviointien tulok-sista. Kaikilla kouluilla on vastuuhenkilöt, jotka varmistavat, että oppilaiden tunne- ja turvataitoja edistetään tunne- ja turvataitokalenterin mukaisesti. Lukiokoulutuksen yhteinen kehittämiskohde on opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemi-nen.

Toimintaympäristön voimakas muuttuminen edellyttää henkilöstön osaamisen kehittämistä. Osaava tulevaisuus -hankkeessa etsitään moderneja ratkaisuja opetushenkilöstön osaamisen kehittämiseen yhteistyössä pohjoissavolais-ten kuntien ja Itä-Suomen yliopiston kanssa. Tämänhetkessä tilanteessa hankkeiden avulla tehtävää kehitys-työtä vähennetään.

Toiminnan laadun seuraamiseksi ja parantamiseksi toistettavaa asiakaskyselyä kehitetään eri palveluissa.

Kuopion lukiokoulutuksen saavutettavuutta kehitetään digitaalisin ja monimuoto-opetuksen keinoin. Lukio-opiskeli-jan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelujen ohjausta sekä

muissa lukion toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia lukion ja työelämän sekä lukion, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja. Kevätlukukaudella 2026 toteutetaan uudelleen TYKO-viikko, jolloin lukiolaisilla on mahdollisuus suorittaa korkeakouluopintoja ja toteuttaa työelämään tutustuminen joko työpaikalla tai hybriditeutuksena.

Yhdessä tekeminen verkostoissa on yksi painopiste toiminnassa. Osallistutaan kansallisiin ja kansainvälisiin kasvatasta, oppimista ja opetusta edistäviin verkostoihin. Kehitetään yhteistyötä paikallisen lähiyhteisön kanssa.

Saarikellon päiväkodin uudisrakennuksen on tarkoitus valmistua loppuvuodesta 2026. Hiltulanlahden uuden kunnallisen päiväkodin rakentaminen käynnistyy vuoden 2026 aikana.

Pirtin koulu (1–6) valmistuu syksyllä 2026. Mölymäelle rakennettava koulu (7–9) valmistuu syksyllä 2027. Palveluverkossa tulevaisuudessa ottaa huomioon pienenevät ja peruskorjauksen tarpeessa olevat varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja nuorisopalvelujen yksiköt Muuruvedellä, Maaningalla, Juankoskella, Nilsiässä, Karttulassa, Riistaveden alueella, Vehmersalmella, eteläisellä maaseutualueella sekä keskustassa.

Henkilöstösuunnittelu

Varhaiskasvatuksen henkilötövuosien määrän muutos vuodelle 2026 koostuu talousarviossa esitetyistä talouden tasapainotustoimien säästötoimista: -9 HTV varhaiskasvatuksen käyttöasteen tehostamisesta, -3 HTV päiväkotien aukioloaikojen supistamisesta, -3 HTV sairauspoissaolojen vähentäminen, -3 HTV apulaisjohtajajärjestelmään tehtävät muutokset, -2 HTV johtajuusjärjestelyistä ja -2 HTV avoimen varhaiskasvatuksen supistaminen. Lisäystä henkilötövuosiin tulee yhden henkilötövuoden verran Lainesairaalaan varhaiskasvatuksen opettajasta.

Perusopetuksen- ja nuorisopalveluiden henkilötövuosien määrän muutos vuoden 2026 talousarviossa esitetyistä säästötoimista: -4 HTV koulujen budjettijärjestelmän muutoksesta ja -1,5 HTV 1.8.2026 lakkautuvista kouluista. Henkilöstömäärää lisää lakisääteinen oppimisen uudistus + 10 HTV verran, sekä nuorten työpajatoimintaan tuva-koulutuksen yhteydessä +2 HTV.

Lukiopalveluiden henkilötövuosien määrän lisääntymistä tulee +2 HTV lakisääteisen oppimisen tuen uudistuksesta ja +1 htv lukiopaikkojen aloituksesta.

Määrärahat vastualueittain

Varhaiskasvatuspalvelut	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025–2026	2025–2026
TOIMINTATULOT	5 016	4 105	4 105	0	0,0 %
TOIMINTAMENOT	- 101 809	- 100 502	- 101 914	-1 412	1,4 %
TOIMINTAKATE	-96 794	-96 398	-97 809	-1 412	1,5 %

Perusopetus- ja nuorisopalvelut	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025–2026	2025–2026
TOIMINTATULOT	6 732	7 675	7 275	- 400	-5,2 %
TOIMINTAMENOT	- 133 698	- 135 277	- 139 198	-3 921	2,9 %
TOIMINTAKATE	- 126 966	- 127 602	- 131 922	-4 321	3,4 %

Lukiokoulutus ja toisen asteen yhteistyön palvelut	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025–2026	2025–2026
TOIMINTATULOT	2 509	1 343	1 643	300	22,3 %
TOIMINTAMENOT	-26 242	-24 270	-26 122	-1 853	7,6 %
TOIMINTAKATE	-23 733	-22 926	-24 479	-1 553	6,8 %

Kasvun ja oppimisen tukipalvelut	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025–2026	2025–2026
TOIMINTATULOT	27	2	2	0	0,0 %
TOIMINTAMENOT	- 762	- 610	- 258	352	-57,7 %
TOIMINTAKATE	- 736	- 608	- 256	352	-57,9 %

HYVINVOIVA JA YHTEISÖLLINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia	Asiakastytyväisyysskyselyt	Varhaiskasvatuksessa toteutetaan vuosittain asiakastytyväisyysskysely, jonka vastausten pohjalta kehitetään toimintaa. Oppilaiden osallisuutta oman opetuksen suunnitteluun lisätään. Lapset ja nuoret osallistetaan koulu- ja nuorisotilojen verkostosuunnitteluun.
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevia kohtaamispaikkoja ja luonnon saavutettavuutta	Virkistys- ja urheilualueiden määrä / 1000 asukasta Asukastoiminnan ja nuorisotilojen kävijämäärät	Tilojen käyttöä mahdollistetaan kaupunkilaisille. Koulut toimivat lähipalvelukeskuksina, joissa on eri palveluja ja erilaista iltakäyttöä.
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Arjen fyysinen aktiivisuus lisääntyy kaikissa ikäryhmissä	Lasten ja nuorten liikkuminen, aikuisten liikkuminen Kotona asuvien 75-vuotta täyttäneiden osuus ikäluokasta	Tuetaan liikunnallisen elämäntavan omaksumista lapsuudesta lähtien. Varhaiskasvatus on mukana Liikkuva varhaiskasvatusohjelmassa ja yksiköissä on Liikuntamyötääjät innostamassa lapsia ja henkilöstöä liikkumaan. Perusopetuksessa Liikkuva koulu – toimintamalli jatkuu koulujen perustoimintana. Pitkät välitunnit tukevat lasten liikkumista. Toteutetaan lukion opetussuunnitelmaa. Tuetaan opiskelijoiden hyvinvointia erilaisin tapahtumin.
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Päihdemyönteisyys ja päihteiden käyttö vähenevät kaikissa ikäryhmissä	Nuorten päihdemyönteisyys ja päihteiden käyttö Aikuisten päihteiden käyttö	Perusopetuksessa päihteiden käytön ennaltaehkäisy kuuluu opetussuunnitelman mukaisesti osaksi opetusta. Kouluterveyskyselyssä seurataan lasten ja nuorten päihteiden käyttöä ja päihteisiin asennoitumista. Nuorisopalveluissa tehdään päihteiden käytön ennaltaehkäisyyn painottuvaa työtä. Lukioissa nuoria koulutetaan opetussuunnitelman tavoitteiden suuntaisesti eri oppiaineissa raittiiseen ja aktiiviseen elämäntapaan.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Asukkaiden, erityisesti nuorten, mielen hyvinvointi kohenee	Positiivista mielenterveyttä kokeneiden osuus	Varhaiskasvatuksen opettajille ja erityisopettajille järjestetään Nepsy-koulutusta. Provaka-toimintaa laajennetaan edelleen siten, uusia yksiköitä liittyy toimintaan mukaan vuosittain. Toteutetaan kehitettyä yhteisöllisen opiskeluhoollon vuosikelloa. Perusopetus ja hyvinvointialue tekevät yhteistyötä mielenterveyden haasteiden ennaltaehkäisyssä ja tukemisessa. Lukiokohtaiset työhyvinvointisuunnitelmat päivitetään vuosittain.
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Yksinäisyyden kokeminen vähenee	Lasten ja nuorten kokeminen yksinäisyys Aikuisten kokeminen yksinäisyys	Lasten ja nuorten osallisuutta kehitetään. Jokaisella koululla on käytössä tunne- ja turvataitojen kalenteri, jonka avulla varmistetaan tunne-, vuorovaikutus- ja turvataitoja harjoittelu osana perusopetusta. Linkki: https://tunnejaturvataito-kello.kuopio.fi Jokaisessa luokassa käytetään ryhmäytymistä edistäviä toimenpiteitä ja varmistetaan että jokaisella oppilaalla on vähintään yksi kaveri koulussa.
1.4. Laadukas varhaiskasvatus ja yleissivistävä koulu	Tarjoamme kaikille lapsille ja nuorille laadukkaan varhaiskasvatuksen ja koulupolun sekä siihen tarvittavan tuen	Perusopetus: opetuksen eurot / oppilas, vuosiviikkotunnit / oppilas, ryhmäkoko, Kuopion koulutuspoliittisen ohjelman toteuttaminen	Varhaiskasvatustoiminta toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Toiminnan toteuttamista arvioidaan käyttöönotetun sähköisen varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmä (Valssin) avulla. On otettu käyttöön opetuksen laatua mittaava asiakaskysely oppilaille ja heidän huoltajilleen.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
1.5. Vapaa-ajan mielekäs tekeminen ja kokeminen	Tarjoamme eri-ikäisille merkityksellistä tekemistä ja kokemista, muun muassa kulttuurista, harrastuksista ja vapaaehtoistoiminnasta yhdenvertaisesti	Kulttuuritilojen kävijämäärät Kansalaisopiston opiskelijamäärä ja opetustunnit Sisä- ja ulkoliikuntatilojen sekä kaupallisten tilaisuuksien käyntikerrat	Koulujen kuljetusten väheneminen vaikuttaa kulttuuripolun käyttäjämääriin. Nuorisopalvelut tarjoavat laadukasta ja monipuolista leiri- ja vapaa-ajantoimintaa. Nuorisopalvelut tuottavat monipuolista vapaa-ajan toimintamahdollisuuksia nuorille. Oppilaitosten tiloja vuokrataan ulkopuolisille harrastusryhmille.

KASVAVA JA ELINVOIMAINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
2.1. Kilpailukyinen ja kannustava yrittäjyysympäristö	Tuemme yhdessä eri toimijoiden kanssa yrittäjyyskasvatusta, uutta yritystoimintaa sekä olemassa olevien yritysten kasvua ja elinvoimaa	Liikevaihdon ja viennin kehitys Yrityskanta / 1000 as. Uudet yritykset / 1000 as. Yritysymyönteisyyshavainnot	Perusopetuksessa toteutetaan yrittäjyyskasvatusta opetussuunnitelman mukaisesti. Oppilaat vierailevat Yrityskylässä ja TAT:n laatima yrittäjyyteen liittyvä oppimateriaali on käytössä kaikilla kouluilla. Mahdollistetaan lukiodien opetussuunnitelman mukaisesti nuorten mahdollisuuksia tutustua lukio-koulutuksen aikana laajasti työelämään eri tavoin.
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymä ja laadukas koulutus	Kuopio on vetovoimainen opiskelukaupunki	Koulutuksen vetovoimaisuus, hakijamäärät; UEF, Savonia, Sakky Alueelle jäävien valmistuneiden osuus	Kuopiossa on laadittu kasvatus- ja koulutuspoliittinen ohjelma, jonka tavoitteena on varmistaa laadukas kasvatus ja opetus sekä tukea lasten ja nuorten hyvinvointia varhaiskasvatuksesta toisen asteen opintojen loppuun. Yhteistyötä alueen korkeakoulujen kanssa kehitetään ja lisätään. Tutustutaan Pohjois-Savon jatko-koulutuksen ja korkeakoulutuksen mahdollisuuksiin.
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymä ja laadukas koulutus	Koulutus vastaa ennakoivasti työelämän muuttuviin tarpeisiin		Opinto-ohjausta ja oppivelvollisuusohjausta kehitetään jatkuvasti. Kehitetään nivelvaiheiden opetuksen ja tuen kokonaisuutta.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova ta-voite	Mittari	Toimenpiteet
2.5. Kuopion tun- nettuus ja edunval- vonta	Aktiivinen, ennakoiva edunval- vonta ja vaikuttaminen tukee Kuopion tunnettuutta ja kehitty- mistä. Painopisteenä alueen saa- vuttavuuden (tie-, raide-, lento-, vesiliikenne ja ICT-yhteydet) pa- rantaminen.	Imago- ja mainetutkimukset Onnistuminen edunvalvonnassa	Osallistutaan vain välttämättö- mimpiin verkostoihin. Osallistutaan valtakunnalliseen OPPIVA-verkoston, kuntatyönan- tajaverkoston sekä muiden tär- keimpien verkostojen toimintaan.

ILMASTO- JA RESURSSIVIISAS KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova ta-voite	Mittari	Toimenpiteet
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Hankintamme ovat vastuullisia ja hiilineutraaleja	Ympäristökriteerit sisältävät kil- pailutukset (M€/v, kpl/v, %)	Toteutetaan varhaiskasvatussuun- nitelman mukaista kestävän elä- mätavan mukaista kasvatusta ja toimintaa. Edistetään kierrätetyn materiaalin käyttöä esimerkiksi tekstiilityön tunneilla.
3.4. Huoltovarmuus ja kriisinsietokyky	Teemme aktiivisesti toimia il- mastomuutoksen hillitse- miseksi ja ilmatoriskien (mm. sään ääri-ilmiöt) pienentämiseksi	CO ₂ -päästöt / asukas (t CO ₂ -ekv / as)	Toiminnassa pyritään edistämään ja huomioidaan kestävän kehityk- sen periaatteet. Ilmastomuutoksen hillintään täh- täävät toimenpiteet ovat osa kai- kenikäisten lasten opetusta ope- tussuunnitelman mukaisesti.
3.4. Huoltovarmuus ja kriisinsietokyky	Tuemme paikallista maataloutta ja elintarviketuotantoa tarjoa- malla lähellä tuotettua ja ilmas- toviisasta ruokaa huoltovarmuu- den parantamiseksi sekä vähen- nämme ruokahävikkiä	Lähiruuan osuus Kasviproteiinien osuus Ruokahävikin määrä (kg)	Kiinnitämme lasten kanssa huo- miota ruokahävikkiin ja ohjaamme lapsia välttämään ruokahävikin syntyä. Ylijäämäruoan myynnin edistämi- nen. Viestitään aktiivisesti lukiolaisille ravinnon merkityksestä oman elä- män tukipilarina.

UUDISTUVA JA YHDESSÄ TEKEVÄ KUPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Kehitämme palvelujamme (ml. digipalvelut) asiakaslähtöisesti ja ratkaisukeskeisesti organisaatio-rajat ylittäen ja teemme aktiivista verkostoyhteistyötä palvelujen kehittämiseksi	Palvelujen digitalisaatioaste Tyytyväisyys palveluihin	Varhaiskasvatustalouden sähkölisen asioinnin kehittäminen jatkuu Edlevo -asiakastietojärjestelmän käyttöönoton yhteydessä. Kodin ja koulun välistä yhteydenpitoa hoidetaan pääasiallisesti Wilman kautta. Digitaalisten palveluiden kehittämissuunnitelmassa linjataan, miten digitalisaatiota kehitetään osana palveluntuotantoa. Digikehittämistä on uudelleenorganisoitu palveluissa. Kaikilla lukiolaisilla on oma pääte-laite opiskelua varten.
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lisäämme hallinnon ja päätöksenteon avoimuutta ja asukkaiden vaikuttamisen mahdollisuuksia	Kuntalais- ja asiakaspalautteet Kuntalaisaloitteet	Varhaiskasvatuksen asiakastyytyväisyyskysely toteutetaan vuosittain. Perusopetuksen oppilas- ja huoltajakyselyä kasvatustalouden ja koulutuspoliittisen ohjelman toteutumisesta jatketaan.
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lapsivaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa	Tehtyjen lapsivaikutusarviointien ja tavanomaista tarkempien lapsivaikutusarviointien määrät	Varhaiskasvatuksessa toiminnan toteuttamisessa ja kehittämisessä huomioidaan lapsivaikutukset. Päätöksenteon yhteydessä laaditaan lapsivaikutusten arviointi. Kaikessa toiminnassa huomioidaan lapsivaikutukset ja tehdään aina tarvittaessa lapsivaikutusten arviointi.
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Maaseutuvaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa	Tehtyjen maaseutuvaikutusarviointien ja tavanomaista tarkempien maaseutuvaikutusarviointien määrät	Maaseutuvaikutusten arviointia tehdään osana päätöksentekoprosessia.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova ta- voite	Mittari	Toimenpiteet
4.2. Uudistuva joh- taminen	Vahvistamme Kuopion työnanta- javetovoimaa	Hakijoita / avoin työpaikka Työnantajan suositteluindeksi	Varhaiskasvatuksessa lisätään yh- teistyötä oppilaitosten kanssa osaavan työvoiman saamiseksi. Rekrytointiprosesseissa huomioidaan työnantajakuvan vahvistami- nen. Vähennetään määräaikaista palve- lussuhteita ja osa-aikatyötä aina kun se on mahdollista. Palvelus- suhteiden kesto määritellään to- siallisen työajan mukaan. Ediste- tään sisäistä liikkuvuutta. Kehitetään koulutusyhteistyötä korkeakoulujen kanssa.
4.2. Uudistuva joh- taminen	Kehitämme laadukasta päätök- sentekoa, johtamista sekä hyvää ilmapiiriä ja varmistamme toimi- vat rakenteet	Toimielinten itsearviointien kehi- tys	Varhaiskasvatussyksiköiden suun- nittelu- ja arviointi toteutetaan pe- dagogisen johtamisen vuosikellon mukaisesti. Henkilöstö osalliste- taan kehittämistyöhön. Kouluilla ja nuorisopalveluilla on käytössä tiimirakenteet ja niitä ke- hitetään ja vahvistetaan.
4.2. Uudistuva joh- taminen	Tuemme esimiestyötä ja kehi- tämme esimiesten osaamista	Johtamisen arvioinnit	Varhaiskasvatussyksiköiden johta- jilla on esihenkilöiden työhyvin- vointiryhmä, joka suunnittelee ja toteuttaa säännöllisesti työhyvin- vointia tukevaa toimintaa. Jatkuva esimiestyön kehittäminen virasto- ja yksikkötasolla muun muassa koulutuksen ja tiimitoi- minnan avulla. Lukion rehtoreiden esimiestyötä tuetaan mm. säännöllisillä ko- koontumisilla ja mahdollisuudella työkiertoon.
4.3. Osaava ja hy- vinvoiva henkilöstö	Varmistamme henkilöstön osaa- misen ja urakehityksen	Koulutuspäivät / htv Työkierto Sisäisesti täytetyt avoimet työ- paikat	Henkilöstölle järjestetään tasapai- notusohjelman mukaisesti vain välttämätöntä täydennyskoulu- tusta. Työkierto mahdollistetaan.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova ta- voite	Mittari	Toimenpiteet
4.3. Osaava ja hy- vinvoiva henkilöstö	Lisäämme henkilöstön koettua työhyvinvointia ja myönteistä työntekijäkokemusta	Työhyvinvointikysely Sairauspoissaolot	Varhaiskasvatuksessa yksikköko- haiset työhyvinvointisuunnitelmat päivitetään vuosittain. Yhteisopettajuuden lisääminen. Yksikkökohtaiset työhyvinvointi- suunnitelmat päivitetään vuosit- tain. Järjestetään täydennyskoulu- tusta. Turvallisuussuunnitelmat ja riskienarvioinnit päivitetään vuo- sittain. Toteutetaan työhyvinvoin- tipari-toimintaa. Henkilöstön osaamista kehitetään sisäisen kou- lutuksen ja tutoroinnin/mentoroin- nin avulla.
4.3. Osaava ja hy- vinvoiva henkilöstö	Kannustamme henkilöstöä oman työn ja työyhteisön kehittämi- seen. Tuemme kokeilukulttuuria ja kehitämme osallisuuden ra- kenteita/foorumeita.	Henkilöstön kehittämisaloittei- den määrä Etätöytä tehneet henkilöt ja etä- työpäivät	Hallinnollista työtä tekeville mah- dollistetaan etätöiden tekeminen.
4.4. Kestävä talous	Kehitämme toimintaa ja talout- tamme siten, että tulorahoitus mahdollistaa toimivat palvelut ja tarvittavat investoinnit	Vuosikate % poistoista Investointien tulorahoitus % Lainamäärä € / asukas	Osallistutaan palveluverkkosuun- nitelman toteuttamiseen.
4.4. Kestävä talous	Mitoitamme palveluverkos- tomme asiakastarpeen ja talou- den kestokyvyn mukaistesti ja pi- dämme palvelutuotannon tarvit- semat kiinteistöt kunnossa	Tilakustannukset % kokonaiskus- tannuksista	Varhaiskasvatuspalvelujen kysyn- tää ja tarvetta seurataan ja palve- luverkostoa kehitetään sen mukai- sesti. Osallistutaan kaupungin talouden tasapainotusohjelmaan kuuluvan palveluverkoston tehokkuutta ja taloudellisuutta edistävien ratkai- sujen kehittämiseen.

Keskusvaalilautakunta

Vuonna 2026 ei ole lakisääteisiä vaaleja. Määrärahat on varattu kokouksiin, tilavuoksiin ja muihin vuosittain toistuviin menoihin.

Määrärahat

Keskusvaalilautakunta	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025-2026	2025-2026
TOIMINTATULOT	713	70	0	-70	-100,0 %
TOIMINTAMENOT	-1 169	-716	-35	681	-95,1 %
TOIMINTAKATE	-455	-646	-35	611	-94,6 %

Tarkastustoimi

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 121 §:n mukaan mm. valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista sekä toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset.

Tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja vastaavat kaupungin ulkoisesta valvonnasta kuntalain, hallintosäännön ja tarkastustoimiston toimintasäännön mukaisesti. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valvoa kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista, saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi ja julkaista ilmoitukset kaupungin verkkosivuilla.

Tarkastuslautakunnan alaisena hallinnon ja talouden tarkastusyksikkönä toimii tarkastustoimisto (2 htv), jonka tehtävänä on Kuopion kaupungin hallintosäännön 84 §:n mukaan valmistella tarkastuslautakunnan käsiteltäväksi tulevat asiat ja toteuttaa hallinnon ja talouden tarkastusta sekä avustaa tilintarkastajaa. Tarkastustoimiston tehtävistä säädetään tarkemmin tarkastustoimiston toimintasäännössä.

Kuntalain 121 §:n 6 kohdan ja Kuopion kaupungin hallintosäännön 78 §:n 4 kohdan mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on tehdä esitys tarkastuslautakunnan talousarvioksi.

Määrärahat

Tarkastustoimi	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025-2026	2025-2026
TOIMINTATULOT	0	0	0	0	
TOIMINTAMENOT	-238	-330	-344	-14	4,3 %
TOIMINTAKATE	-238	-330	-344	-14	4,3 %

Yleishallinto

Yleishallintoon sisältyvä toiminta palvelee koko kaupunkiyhteisöä. Talousarviokohta sisältää mm. kaupunginvaltuuston ja -hallituksen määrärahat, verotuskustannukset sekä keskitetysti maksettavat jäsenmaksut ja osuudet, henkilöstömenot, tukipalvelut ja avustukset. Lisäksi yleishallintoon on koottu ict- ja muiden kehittämishankkeiden määrärahat.

Kaupunginvaltuusto

Valtuuston toimintamenoihin on varattu 0,6 milj. euroa. Määräraha sisältää kaupunginvaltuuston puheenjohtajan käyttövarat 5 000 euroa. Valtuutettujen ja valtuustoryhmien tukemiseen on varattu yhteensä 73 000 euroa.

Kaupunginhallitus

Kaupunginhallituksen ja kaupungin johdon toimintamenoihin on varattu yhteensä 2,3 milj. euroa. Toimintamenoihin sisältyy kaupunginhallituksen käyttövarausmääräraha 100 000 euroa. Pitäjäraatien toimintamenoihin on varattu 180 000 euroa.

Muu yleishallinto

Muu yleishallinto sisältää keskitetysti maksettavat jäsenmaksut ja osuudet 2 milj. euroa, josta Kuopion, Nilsin ja Juankosken kaupunkikeskustojen kehittämisyhdistysten avustusten osuus on yhteensä 85 000 euroa. Kaupungin myöntämiin tapahtuma-avustuksiin on varattu 0,7 milj. euroa. Keskitettyjen talous- ja palkkahallinnon tukipalveluiden määräraha on 1,6 milj. euroa ja ict-palveluiden varaus 2,5 milj. euroa. Verotuskustannuksiin on varattu 1,4 milj. euroa.

Kehittämishankkeet

Digikehittäminen sisältää keskitetyt strategiaa edistävät sekä teknisen infrastruktuurin kehittämiseen ja muihin teknologiaprojekteihin varattavat määrärahat. Määrärahaa varataan tekoälyn hallitun hyödyntämisen, datahallintaan, digiturvallisuuden, varautumisen ja tietosuojan kehittämiseen. Yhtenä merkittävänä asiana on kaupunkiympäristön toimialan kokonaisjärjestelmähankinta, jolla pyritään korvaamaan useita vanhentuneita järjestelmiä ja uudistamaan laajasti toimialan toimintaprosesseja. Digikehittämisen toimintamenoihin on varattu yhteensä 2,06 milj. euroa.

Kuopion kaupungilla on vuosittain toteutuksessa noin 50–60 ulkoista rahoitusta saavaa hanketta. Lisäksi kaupunki osarahoittaa muiden toteuttamia hankkeita. Suurin osa hankkeista rahoitetaan toimialojen omista määrärahoista. Yleishallinnon kehittämisrahoitus (muut kehittämishankkeet) on pääosin varattu Kuopion strategian mukaisten EU-hankkeiden sekä Kuopion innovaatioekosysteemisopimuksen hankkeiden kuntarahoitukseen.

Yleishallinnon kehittämisrahoituksessa (muut kehittämishankkeet) on vuonna 2026 varauduttu rahoittamaan seuraavia käynnissä ja päätöksenteossa olevia hankkeita:

- Maaseudun kehittämiseen kohdistuvaa Leader-toimintaa (Kehittämisyhdistys Kalakukko ry)
- PROTO – Prosessikehittämisen toimintamallit (Strategia ja kehittämisen vastuualue)
- Future DiverCity2 -hanketta (Anti Festivals)
- Kuopion ja valtion välisen innovaatioekosysteemisopimuksen käynnissä olevia ja uusia hankkeita. Sopimuksessa painopisteinä ovat terveys- ja hyvinvointitekniikka sekä vesiklusteri ja kokonaisturvallisuus läpileikkävänä.
- Talent Hub Eastern Finland -hanketta (Itä-Suomen yliopisto)
- Matkailullisesti merkittävien tapahtumien yhteistuotantomalli -hanketta (Kuopion kaupunkikeskustan kehittämisyhdistys)
- Hyvä Veto -hanketta (KUPS ry)
- Itä-Suomen yliopiston tekniikan lahjoitusprofessuuria (teknillinen fysiikka, sulautetut järjestelmät) 120 000 euroa/vuosi, yhteensä 600 000 euroa vuosina 2023–2027
- Viksu Kuopio -ohjelman pienet hankkeet (yhteensä 20 000 euroa)

- Kaupunginjohtajan innovaatiopalkintoa, Kuopion strategian tarkistamista sekä muita mahdollisia pieniä kehittämishankkeita
- Määrärahasta sitomatonta on yhteensä 250 000 euroa ja se kohdennetaan pääsääntöisesti kaupungin omiin strategian mukaisiin kehittämishankkeisiin.

Muiden kehittämishankkeiden toimintakate on yhteensä 0,72 milj. euroa.

Henkilöstö ja henkilöstön kehittäminen

Henkilöstöpalveluihin on varattu keskitetty tuloarvio 0,25 milj. euroa ja määräraha 1,35 milj. euroa, jotka sisältävät varaukset mm. palvelussuhdepalveluiden ja yhteistoiminnan sekä työhyvinvoinnin edistämisen, palkitsemisen, virkistämisen ja henkilöstön kehittämisen osalta. Lisäksi henkilöstöpalvelun keskitetyt korotusvaraukset sisältävät kunta-alan eri sopimusalojen paikallisen järjestelyerän ja paikallisen kehittämisohjelmaerän keskitetyn määrärahavaruksen 0,3 milj. euroa sekä tavoitteeksi asetetut palkattomat vapaat ja lomarahojen vapaaksi vaihtamiset yhteensä 0,5 milj. euroa.

Määrärahat

Yleishallinto	TP	TA+M	TA	Muutos €	Muutos-%
1000 €	2024	2025	2026	2025–2026	2025–2026
TOIMINTATULOT	2 700	1 309	1 162	-147	-11,2 %
TOIMINTAMENOT	-14 290	-17 777	-16 367	1 410	-7,9 %
TOIMINTAKATE	-11 590	-16 468	-15 205	1 263	-7,7 %

Kuopion Tilapalvelut

Kuopion Tilapalvelut on kirjanpidollinen taseyksikkö, jonka tavoitteena on nollatulos ja kaupunginhallituksen asettama 14,55 milj. euron peruspääoman korkotuotto. Tilapalvelujen vuoden 2026 tuottotavoite poikkeaa kaupunginhallituksen asettamasta pääoman korkotuotosta ja on vuoden 2026 talousarviossa 17,3 milj. euroa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Sote lainsäädännön pohjalta kunnat on veloitettu yhtiöittämään sote- ja pelakiinteistöt. Kuopion kaupunki on käynnistänyt sote-kiinteistöyhtiön perustamistoimenpiteet vuoden 2025 aikana. Kuopion kaupunginhallitus on valtuuttanut Kuopion Tilapalvelut kilpailuttamaan perustettavan sote-yhtiön hallinto- ja ylläpitopalvelut.

Kuopion Tilapalvelut on vuokrannut kaupungin omistamissa rakennuksissa olevat sote- ja pelatilat Pohjois-Savon hyvinvointialueelle. Vuokrattujen tilojen kokonaismäärä vuonna 2025 on 83 000 brm² ja vuokratulo noin 15,8 milj. euroa vuodessa. 1.1.2026 toimintansa aloittavan sote-yhtiön arvioidut neliömäärät ovat noin 51 800 ja yhtiöön siirrettävien rakennusten lukumäärä on 22 kappaletta. Sote-yhtiön vuoden 2026 budjetti ja tuloslaskelma tarkentuvat Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa käytävien vuokrasopimusneuvottelujen jälkeen.

Rakennusalan matalasuhdanne jatkuu myös vuonna 2026 johtuen enimmäkseen asuntorakentamisen vähäisestä määrästä. Tämä näkyy positiivisesti kilpailun lisääntymisenä julkisissa rakennushankkeissa ja mm. purkukustannusten alenemisenä. Yhteistoiminnallisilla hankemuodoilla voidaan hyödyntää suhdanteiden muutoksen takia lisääntynyt tarjonta, hallitsemaan hankkeisiin liittyviä kustannusriskejä ja hyödyntämään mahdolliset tulevat rakennuskustannusten alentumiset.

Energiakustannusten nousu jatkuu ja vaikuttaa eniten rakennusten lämmityskustannuksiin. Energiahinnan nousun vaikutusta pyritään vähentämään energiasäästöohjelman toimenpiteillä.

Monipaikkainen työskentely on alentanut toimistotilojen käyttöastetta, joka mahdollistaa toimistotilojen tilatehokkuuden nostamisen. Työskentely-ympäristöjen suunnitellussa otetaan huomioon monipaikkaisen työskentelymallin vaikutukset.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Viksu Kuopio -ohjelman tavoitteet ja vähähiilisyyden edistäminen huomioidaan rakentamisessa ja rakennusten ylläpidossa. Tavoitteena on energian käytön vähentäminen kaikissa toimitiloissa ja uusiutuvan energian osuuden lisääminen energiantuotannossa. Lisäksi puun käyttöä rakennushankkeissa pyritään edistämään.

Kuopion kaupunki on sitoutunut valtakunnalliseen Kiertotalouden green dealiin. Kuopio noudattaa resurssitehokkuutta rakentamisessa, mikä tarkoittaa, että palvelutuotannon käytössä olevien rakennusten elinkaarta pyritään pidentämään oikea-aikaisilla korjauksilla. Olemassa olevan rakennuskannan säilyttämistä tarkastellaan aina ensisijaisena vaihtoehtona purkamisen ja uudisrakentamisen sijaan. Uusia toimitiloja rakennettaessa tavoitteena on tehdä rakennuksista monikäyttöisiä ja muokattavia.

Talouden tasapainotusohjelman toimenpiteet kohdentuvat mm. tilankäytön tehokkuuteen ja kaupungin palvelutuotannolle tarpeettomista rakennuksista luopumiseen myymällä tai purkamalla niitä. Kunnossapitotoimenpiteet tullaan kohdentamaan pääosin kaupungin palvelutuotannolle tärkeisiin toimitiloihin.

Tilojen suunnitteluratkaisuissa korostuvat esteettömyys, monikäyttöisyys ja muuntojoustavuus.

Parannamme päätöksentekoon valmisteltavien materiaalien laatua.

Kehitämme yhteisöllisyyttä ja kaupungin sisäistä yhteistyötä parantaaksemme henkilöstön työhyvinvointia ja jaksamista. Samalla varmistamme riittävän henkilöstöresursoinnin ja varaudumme suureen eläköitymiseen.

Henkilöstösuunnittelu

Kuopion Tilapalveluiden henkilöstön eläköityminen huomioidaan henkilöstösuunnittelussa ja tulevien rekrytointien käynnistämisessä. Henkilöstösuunnittelussa huomioidaan tehtävien sisältö ja vastuut sekä avoimien tehtävien täyttäminen oikea-aikaisesti. Tavoitteena on varmistaa toiminnan vaatima osaaminen ja henkilöstöresurssit.

Työhyvinvointiin panostetaan, henkilöstön monitaitoisuutta ja osaamista edistetään sekä mahdollistetaan monipaikainen työskentelymalli.

Määrärahat

Kuopion Tilapalvelut 1000 €	TP 2024	TA+M 2025	TA 2026	Muutos € 2025–2026	Muutos-% 2025–2026
TOIMINTATULOT	111 454	114 954	99 992	-14 962	-13,0 %
TOIMINTAMENOT	-68 640	-72 180	-61 023	11 157	-15,5 %
TOIMINTAKATE	42 814	42 774	38 969	-3 805	-8,9 %

Kuopion Tilapalvelut
(sisältää sisäiset erät)

TULOSLASKELMA (1 000 €)	TP 2024	TA+M 2025	TA 2026	Muutos € Muutos-%	
				2025 - 2026	2025 - 2026
Liikevaihto	110 782	114 636	99 605	-15 031	-13,1 %
Liiketoiminnan muut tuotot	672	318	387	69	21,7 %
	111 454	114 954	99 992	-14 962	-13,0 %
Materiaalit ja palvelut					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat					
Ostot tilikauden aikana	-13 471	-14 916	-11 981	2 935	-19,7 %
Palvelujen ostot	-30 088	-31 088	-26 858	4 230	-13,6 %
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-43 559	-46 004	-38 839	7 165	-15,6 %
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-2 251	-2 344	-2 410	-66	2,8 %
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-380	-401	-421	-20	4,9 %
Muut henkilösivukulut	-64	-70	-83	-13	18,8 %
Henkilöstökulut yhteensä	-2 695	-2 815	-2 914	-99	3,5 %
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-25 148	-25 616	-21 919	3 697	-14,4 %
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-25 148	-25 616	-21 919	3 697	-14,4 %
Liiketoiminnan muut kulut	-22 387	-23 361	-19 270	4 091	-17,5 %
Liikelylijäämä (-alijäämä)	17 665	17 158	17 050	-108	-0,6 %
Rahoitustuotot ja -kulut					
Muille maksetut korkokulut	0	542	250	-292	-53,8 %
Korvaus peruspääomasta	-14 550	-17 700	-17 300	400	-2,3 %
Muut rahoituskulut	-6	0	0	0	
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-14 556	-17 158	-17 050	108	-0,6 %
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	3 109	0	0	0	
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	3 109	0	0	0	
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	4	0	0	0	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	3 113	0	0	0	

HYVINVOIVA JA YHTEISÖLLINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Parannamme arjen turvallisuutta ja ympäristön esteettömyyttä	Katuturvallisuusindeksi Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä	Tilat suunnitellaan esteettömiksi. Kiinteistöjen ylläpidossa varmistetaan tilojen käytettävyyttä ja turvallinen käyttö.
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevia kohtaamispaikkoja ja luonnon saavutettavuutta	Virkistys- ja urheilualueiden määrä / 1000 asukasta Asukastoiminnan ja nuorisotilojen kävijämäärät	Edistetään tilojen yhteiskäyttöä suunnitteluratkaisuilla ja taloteknisillä järjestelmillä. Parannetaan tilojen saavutettavuutta edistämällä digitaalista tilanvarauspalvelun käyttöönottoa.

ILMASTO- JA RESURSSIVIISAS KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Edistämme puurakentamista mm. kaavoituksen keinoin	Toteutuneet puurakennushankkeet	Edistetään puun käyttöä rakennusmateriaalina toimitilarakentamisessa.
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Hankintamme ovat vastuullisia ja hiilineutraaleja	Ympäristökriteerit sisältävät kilpailutukset (M€/v, kpl/v, %)	Selvitetään toimitilahankkeiden ja hankintojen hiilijalanjälki ja pyritään pienentämään sitä.
3.4. Huoltovarmuus ja kriisinsietokyky	Tehostamme energiankäyttöä 10 prosenttia ja lisäämme uusiutuvien energiamuotojen käyttöä	Sähkön ja lämmön ominaiskulutus kaupungin kiinteistöissä (kWh / r-m ³) Uusiutuvan energian osuus tuotetusta energiasta (%)	Jatketaan ja laajennetaan laaditun energiansäästöohjelman toimenpiteitä. Toimitilahankkeissa selvitetään uusiutuvan energian käyttömahdollisuudet. Rakennamme vuosittain vähintään yhden aurinkovoimalan.
3.4. Huoltovarmuus ja kriisinsietokyky	Teemme aktiivisesti toimia ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja ilmastoriskien (mm. sään ääri-ilmiöt) pienentämiseksi	CO ₂ -päästöt / asukas (t CO ₂ -ekv / as)	Päivitetään toimitilojen suunniteluohjeisto huomioiden ilmastomuutoksen vaikutukset. Kiinteistöjen ylläpidossa huomioidaan ilmastomuutoksen vaikutukset.

UUDISTUVA JA YHDESSÄ TEKEVÄ KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Kehitämme palvelujamme (ml. digipalvelut) asiakaslähtöisesti ja ratkaisukeskeisesti organisaatio-rajat ylittäen ja teemme aktiivista verkostoyhteistyötä palvelujen kehittämiseksi	Palvelujen digitalisaatioaste Tyytyväisyys palveluihin	Kehitämme tilojen saavutettavuutta ja monikäyttöisyyttä digitalisaation avulla.

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Toimenpiteet
4.2. Uudistuva johtaminen	Vahvistamme Kuopion työnantajavetoa	Hakijoita / avoin työpaikka Työnantajan suositteluindeksi	Parannetaan Kuopion kaupungin työnantajamielikuvaa yhdessä kaupungin muiden yksiköiden kanssa.
4.2. Uudistuva johtaminen	Kehitämme laadukasta päätöksentekoa, johtamista sekä hyvää ilmapiiriä ja varmistamme toimivat rakenteet	Toimielinten itsearviointien kehitys	Parannamme päätöksentekoon valmisteltavien esitysten sisältöä ja laatua.
4.2. Uudistuva johtaminen	Tuemme esimiestyötä ja kehitämme esimiesten osaamista	Johtamisen arvioinnit	Kannustetaan esimiehiä osallistumaan koulutuksiin ja kehittämään omaa johtamisosaamistaan.
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Varmistamme henkilöstön osaamisen ja urakehityksen	Koulutuspäivät / htv Työkierto Sisäisesti täytetyt avoimet työpaikat	Pidetään vuosittain henkilöstön kehityskeskustelut ja mahdollistetaan ammatillinen kehittyminen.
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Lisäämme henkilöstön koettua työhyvinvointia ja myönteistä työtekijäkokemusta	Työhyvinvointikysely Sairauspoissaolot	Kehitetään Tilapalveluiden yhteisöllisyyttä ja sisäistä yhteistyötä.
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kannustamme henkilöstöä oman työn ja työyhteisön kehittämiseen. Tuemme kokeilukulttuuria ja kehitämme osallisuuden rakenteita/foorumia.	Henkilöstön kehittämisaloitteiden määrä Etätyötä tehneet henkilöt ja etätyöpäivät	Laaditaan yksikkökohtaiset toimintasuunnitelmat ja tavoitteet yhteistyössä henkilöstön kanssa. Mahdollistetaan monipaikkainen työskentely.
4.4. Kestävä talous	Mitoitamme palveluverkostomme asiakastarpeen ja talouden kestävyyden mukaistesti ja pidämme palvelutuotannon tarvitsemat kiinteistöt kunnossa	Tilakustannukset % kokonaiskustannuksista	Ylläpidetään palveluverkoston kiinteistöjä huoltosuunnitelman mukaisesti. Osana kaupungin talouden tasapainotusohjelmaa osallistutaan aktiivisesti palveluverkoston tehokkuutta ja taloudellisuutta edistävien ratkaisujen suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Kuopion työllisyysalue

Kuopion työllisyysalue on kirjanpidollinen taseyksikkö, jonka tavoitteena on nollatulos. Kuopion työllisyysalueen tavoitteena on huolehtia laissa työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023) säädettyjen työvoimapalveluiden ja niihin liittyvien tehtävien järjestämisestä Kuopion työllisyysalueella. Em. järjestämislain mukaisten julkisten työvoimapalveluiden tavoitteena on turvata osaavan työvoiman saatavuutta ja työtä hakevien mahdollisuuksia saada työtä sekä edistää uuden yritystoiminnan syntymistä, yritysten toimintaedellytyksiä ja työelämän laatua.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Työllisyys on heikentynyt, työttömyys kasvanut ja avoinna olevien työpaikkojen määrä laskenut merkittävästi talouden taantuman takia niin Kuopion työllisyysalueella kuin valtakunnallisesti. Vuodelle 2026 ennustetaan suhdanteiden kääntymistä parempaan, minkä pitäisi johtaa työtilaisuuksien tarjonnan kohenemiseen ja työllisyyden parantumiseen. Työttömyyteen ja etenkin rajusti kasvaneeseen pitkäaikaistyöttömyyteen positiiviset vaikutukset tulevat viiveellä. Tämä haastaa työllisyysalueen kuntien taloutta ja paineistaa työllisyysalueen palveluiden toteuttamista ja kehittämistä.

Kuopion työllisyysalueen organisaatio on saatu pääpiirteissään rakennettua vuoden 2025 aikana ja toiminnan vakiinnuttaminen alkaa vuonna 2026. Työllisyysalueille työvoimapalveluiden järjestämiseen kohdennettava valtionosuusrahoitus on edelleen niukka, eikä kata kaikkia palveluiden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Lainsäädännön muutosten takia rahoituskehys myös hieman pienenee. Henkilöstön määrää ja asiakkaille tarjottavia palveluita voidaan joutua sopeuttamaan talouden reunaehdot huomioiden. Palvelureformin tarve on ilmeinen ja se tulee toteuttaa lähivuosien aikana.

Työllisyysalueella siirrytään KVTES:n mukaisesti tasopalkkamalliin 1.10.2025. Tiedossa on, että valtiolta ja kunnista työllisyysalueelle siirtyneen henkilöstön palkkauksessa on eroavaisuuksia. Työllisyysalueelle tulee varautua palkkojen yhdenmukaistamiseen lähivuosien aikana.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Kuopion työllisyysalueen toiminnan keskeisinä painopisteinä ovat

1. Asiakaslähtöisten ja vaikuttavien työvoimapalvelujen kehittäminen osana alueen kuntien elinvoimapalveluiden kokonaisuutta
2. Asiakastyön ja yhdenmukaisten toimintamallien vakiinnuttaminen työllisyysalueen kaikissa toimipisteissä
3. Henkilöstön työhyvinvoinnin parantaminen

Henkilöstösuunnittelu

Kuopion työllisyysalueen henkilöstöresurssi on enintään 156 henkilötyövuotta, mikä sisältää kuntien yhteiset palvelut ja Kuopion kaupungille toteutettavat lisäpalvelut. Keskeisenä tavoitteena on henkilöstön sairauspoissaolojen vähentäminen.

Henkilöstöresurssien kohdentumista työllisyysalueen perustöyssä tarkastellaan asiakasmäärät huomioiden. Resurssien siirrot palveluprosessien tai tehtäväkokonaisuuksien välillä ovat mahdollisia. Työllisyysalueella varaudutaan myös kesäsijaisten palkkaamiseen palveluiden ruuhkautumisen ehkäisemiseksi.

Määrärahat

Kuopion työllisyysalue 1000 €	TP 2024	TA+M 2025	TA 2026	Muutos € 2025–2026	Muutos-% 2025–2026
TOIMINTATULOT		18 988	19 640	652	3,4 %
TOIMINTAMENOT		-18 988	-19 640	-652	3,4 %
TOIMINTAKATE		0	0	0	

Kuopion työllisyysalue
(sisältää sisäiset erät)

TULOSLASKELMA (1 000 €)	TA+M 2025	TA 2026	Muutos € Muutos-%	
			2025 - 2026	2025 - 2026
Liikevaihto	18 918	19 270	352	1,9 %
Liiketoiminnan muut tuotot	70	370	300	428,6 %
	18 988	19 640	652	3,4 %
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-187	-84	103	-55,1 %
Palvelujen ostot	-4 565	-5 335	-770	16,9 %
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-4 752	-5 419	-667	14,0 %
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-7 699	-7 119	580	-7,5 %
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-1 315	-1 239	76	-5,8 %
Muut henkilösivukulut	-229	-245	-16	7,0 %
Henkilöstökulut yhteensä	-9 243	-8 603	640	-6,9 %
Liiketoiminnan muut kulut	-4 993	-5 618	-625	12,5 %
Liikelyljäämä (-alijäämä)	0	0	0	
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	0	0	0	
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	0	0	0	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	0	0	0	

1 000 €	TP 2024	TA+M 2025	TA 2026	Muutos € 2025 - 2026	Muutos-% 2025 - 2026
ELINVOIMA- JA KONSERNIPALVELUT					
TOIMINTATUOTOT	4 208	2 361	4 034	1 673	70,9 %
TOIMINTAKULUT	-30 284	-46 288	-50 591	-4 303	9,3 %
TOIMINTAKATE	-26 075	-43 927	-46 557	-2 630	6,0 %
KAUPUNKIYMPÄRISTÖ					
TOIMINTATUOTOT	69 109	69 460	70 719	1 259	1,8 %
TOIMINTAKULUT	-69 156	-70 652	-70 219	433	-0,6 %
TOIMINTAKATE	-46	-1 192	500	1 692	-142,0 %
HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN					
TOIMINTATUOTOT	12 534	14 814	14 814		0,0 %
TOIMINTAKULUT	-63 786	-65 633	-67 035	-1 402	2,1 %
TOIMINTAKATE	-51 252	-50 819	-52 221	-1 402	2,8 %
KASVU JA OPPIMINEN					
TOIMINTATUOTOT	14 284	13 125	13 025	-100	-0,8 %
TOIMINTAKULUT	-262 512	-260 659	-267 492	-6 833	2,6 %
TOIMINTAKATE	-248 229	-247 534	-254 467	-6 933	2,8 %
KESKUSVAALILAUTAKUNTA					
TOIMINTATUOTOT	713	70		-70	-100,0 %
TOIMINTAKULUT	-1 169	-716	-35	681	-95,1 %
TOIMINTAKATE	-455	-646	-35	611	-94,6 %
TARKASTUSTOIMI					
TOIMINTATUOTOT					
TOIMINTAKULUT	-238	-330	-344	-14	4,3 %
TOIMINTAKATE	-238	-330	-344	-14	4,3 %
YLEISHALLINTO					
TOIMINTATUOTOT	2 700	1 309	1 162	-147	-11,2 %
TOIMINTAKULUT	-14 290	-17 777	-16 367	1 410	-7,9 %
TOIMINTAKATE	-11 590	-16 468	-15 205	1 263	-7,7 %
YDINKAUPUNKI YHTEENSÄ					
TOIMINTATUOTOT	103 550	101 139	103 754	2 615	2,6 %
TOIMINTAKULUT	-441 435	-462 055	-472 083	-10 028	2,2 %
TOIMINTAKATE	-337 885	-360 916	-368 329	-7 413	2,1 %
KUOPION TILAPALVELUT					
TOIMINTATUOTOT	111 454	114 954	99 992	-14 962	-13,0 %
TOIMINTAKULUT	-68 640	-72 180	-61 023	11 157	-15,5 %
TOIMINTAKATE	42 814	42 774	38 969	-3 805	-8,9 %
KUOPION TYÖLLISYYSALUE					
TOIMINTATUOTOT		18 988	19 640	652	3,4 %
TOIMINTAKULUT		-18 988	-19 640	-652	3,4 %
TOIMINTAKATE		0	0	0	
KUOPION KAUPUNKI YHTEENSÄ					
TOIMINTATUOTOT	215 004	235 081	223 386	-11 695	-5,0 %
TOIMINTAKULUT	-510 075	-553 223	-552 746	477	-0,1 %
TOIMINTAKATE	-295 071	-318 142	-329 360	-11 218	3,5 %

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelman lukuohje

Tuloslaskelmaosan määrärahat sisältyvät vähennyslaskukaavan muotoiseen tuloslaskelmaan, joka on esitetty viereisellä sivulla.

Toimintatulot sisältävät tuloarviot, jotka kohdistetaan talousarviovuodelle suoriteperusteisesti. Toimintatulot saadaan joko vastikkeena annetuista palveluista tai avustuksena, tukena tai korvauksena tehtävien suorittamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Talousarviossa sisäiset tulot ovat tuloarvioissa mukana.

Toimintamenojen yhteenlaskettu määrä sisältää menomäärärahat. Tavaroiden ja palvelujen hankinnasta aiheutuvat menot budjetoidaan pääsääntöisesti arvonlisäverottomina. Toimintakate osoittaa paljonko käyttötalouden menoista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Talousarviossa sisäiset menot ovat määrärahoissa mukana.

Toimintakate on palvelutoiminnan osalta miinusmerkkinen.

Vuosikate on kokonaistulorahoitusta kuvaava välitulos. Vuosikate osoittaa riittääkö kunnan tulorahoitus kattamaan pitkävaikutteisista tuotannontekijöistä aiheutuneet menot eli käyttöomaisuuden poistot. Ennen vuosikatetta esitetään vain säännönmukaisen toiminnan tulot ja menot. Satunnaisten tulojen ja menojen siirtämisellä vuosikatteen jälkeen pyritään vuosikatteen vertailtavuuteen eri vuosien ja eri kuntien välillä.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan varauksia tai vapaata omaa pääomaa. Tilikauden tuloksen jälkeen esitetään tuloksen käsittelyerät eli vapaaehtoisten varausten ja rahastojen muutokset.

Tuloslaskelma 2026

(sisältää sisäiset erät)

	Ydinkaupunki								Taseyksiköt		Ydinkaupunki ja taseyksiköt yhteensä
	Elinvoima- ja konserni- palvelut	Kaupunki- ympäristö	Hyvinvoinnin edistäminen	Kasvu ja oppiminen	Keskusvaali- lautakunta	Tarkastus- toimi	Yleishallinto	Ydinkau- punki	Kuopion Tilapalvelut	Kuopion työllisyysalue	
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
TOIMINTATULOT	4 034	70 719	14 814	13 025			1 162	103 754	99 992	19 640	223 386
Myyntitulot	2 435	24 253	2 079	4 502			260	33 529	415	19 270	53 214
Maksutulot	4	10 166	7 921	4 298				22 389			22 389
Tuet ja avustukset	1 495	3 038	1 257	3 766			185	9 741	7	370	10 118
Vuokratulot		26 109	3 076	439			647	30 271	98 440		128 711
Muut toimintatulot	100	7 153	481	20			70	7 824	1 130		8 954
TOIMINTAMENOT	-50 591	-70 219	-67 035	-267 492	-35	-344	-16 367	-472 083	-61 023	-19 640	-552 746
Henkilöstömenot	-13 737	-14 513	-23 569	-145 775	-3	-222	-1 782	-199 601	-2 914	-8 603	-211 118
Palvelujen ostot	-18 727	-51 005	-7 602	-53 354	-4	-113	-11 002	-141 806	-26 858	-5 335	-173 999
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-105	-2 209	-2 363	-4 475	-2	-1	-31	-9 185	-11 981	-84	-21 250
Avustukset	-16 770	-1 172	-3 751	-3 816			-1 704	-27 213		-5 020	-32 233
Vuokramenot	-1 237	-1 054	-29 583	-59 917	-26	-8	-1 060	-92 884	-19 068	-578	-112 530
Muut toimintamenot	-15	-267	-168	-155			-788	-1 393	-202	-20	-1 615
TOIMINTAKATE	-46 557	500	-52 221	-254 467	-35	-344	-15 205	-368 329	38 969	0	-329 360
Verotulot								318 000			318 000
Valtionosuudet								52 777			52 777
Rahoitustulot											
Korkotulot								12 100			12 100
Muut rahoitustulot								8 786			8 786
Rahoitusmenot											
Korkomenot								-11 158	250		-10 908
Muut rahoitusmenot								-40			-40
Peruspääoman tuotto / korvaus peruspääomasta								17 300	-17 300		
VUOSIKATE								29 436	21 919	0	51 355
Poistot ja arvonalentumiset								-31 496	-21 919		-53 415
TILIKAUDEN TULOS								-2 059	0	0	-2 059
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)								3			3
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ								-2 056	0	0	-2 056

Tuloslaskelmaosa

Vuoden 2026 talousarvion toimintatulojen ja -menojen erotuksena muodostuva toimintakate on 329,4 milj. euroa negatiivinen. Tuoreimpaan vuoden 2025 tilinpäätösennusteeseen verrattuna toimintakate kasvaa 3,6 %, noin 14,5 milj. euroa. Hyvinvointialueelle vuokrattavien sote-kiinteistöjen yhtiöittämisen vaikutus on arvioitu laskelmaan ja sen vuoksi vertailukelpoisuus vuoteen 2025 kärsii jonkin verran. Kun muutoksen vaikutus eliminoidaan, on kaupungin toimintakatteen kasvu 2,8 % ja menojen kasvu 0,9 %.

Vuoden 2025 tilinpäätösennusteeseen verrattuna verorahoitus kasvaa 20,8 milj. euroa. Verotulot nousevat kuluvan vuoden hyvin alhaiselta tasolta ja valtionosuuksiin vaikuttavat valtion toimenpiteet. Uusiin velvoitteisiin osoitetun rahoituksen hyötyjä vähentävät valtion budjettiesitykseen sisältyvä indeksijarru ja valtionosuusleikkaus.

Rahoitustulot muodostuvat mm. osingoista, takausmaksuista ja Tilapalvelujen peruspääoman tuotosta. Korkotulot ovat pääasiassa kaupungin tytäryhteisöille myöntämien lainojen korkoja. Korkomenojen kasvua on kyetty hillitsemään onnistuneilla suojausratkaisuilla. Investointitason pitäminen maltillisena vaikuttaa lainanottoon, mikä sekin näkyy korkomenoissa.

Edellä mainittujen erien jälkeen muodostuva vuosikate on 51,4 milj. euroa vuonna 2026. Vuosikate kattaa poistot 96 %:sti.

Tuloslaskelmaan 2026 syntyy -2,1 milj. euron alijäämä, joka on syyskuussa tarkistettua talousarviokehityksen tavoitetta 1,4 milj. euroa parempi.

Suunnitelmavuosina 2026–2028 talouden liikkumavaraa kasvatetaan käynnissä olevan talouden tasapainotusohjelman toimenpitein. Kaupunki on hakenut pysyviä ratkaisuja menokasvun ja verorahoituksen kehityksen välisen epäsuhtan korjaamiseen. Talouden on arvioitu olevan tasapainossa ja hiukan ylijäämäinen vuonna 2027.

KUOPION KAUPUNGIN TULOSLASKELMA (milj. euroa)

(sisältää taseyksiköt, sisältää sisäiset erät)

	Tilin- päättös	Alkuperäinen talous- arvio	Talous- arvio	Muutos TA2025/ TA2026	Talous- suunnitelma	Talous- suunnitelma	Talous- suunnitelma
	2024 M€	2025 M€	2026 M€	%	2027 M€	2028 M€	2029 M€
Toimintatulot	215,0	235,0	223,4	-4,9 %	232,3	240,5	247,7
Myyntituotot	33,1	49,1	53,2	8,4 %			
Maksutuotot	21,7	23,5	22,4	-4,7 %			
Tuet ja avustukset	12,5	11,6	10,1	-12,5 %			
Vuokratuotot	138,1	143,3	128,7	-10,2 %			
Muut tuotot	9,6	7,5	9,0	19,5 %			
Valmistus omaan käyttöön	0,0	0,0	0,0				
Toimintamenot	-510,1	-552,9	-552,7	0,0 %	-569,3	-589,3	-608,1
Henkilöstömenot	-198,3	-204,4	-211,1	3,3 %			
<i>Palkat</i>	-159,8	-165,5	-170,2	2,8 %			
<i>Eläkemenot</i>	-34,0	-34,1	-35,1	3,0 %			
<i>Muut henkilösivukulut</i>	-4,6	-4,9	-5,8	18,9 %			
Palvelujen ostot	-151,7	-175,0	-174,0	-0,6 %			
Aineet, tavarat ja tarvikkeet	-21,8	-24,2	-21,3	-12,3 %			
Avustukset	-23,5	-30,4	-32,2	6,1 %			
Vuokramenot	-113,4	-114,6	-112,5	-1,8 %			
Muut toimintamenot	-1,5	-4,2	-1,6	-61,7 %			
TOIMINTAKATE	-295,1	-318,0	-329,4	3,6 %	-337,0	-348,8	-360,4
Verotulot	302,6	311,6	318,0	2,1 %	329,8	343,0	356,2
Valtionosuudet	34,0	42,3	52,8	24,6 %	54,7	62,4	65,6
Rahoituserät, netto	9,3	9,6	9,9	3,5 %	10,9	8,5	6,6
<i>Korkotulot</i>	12,1	11,7	12,1				
<i>Muut rahoitustulot</i>	23,0	25,8	26,1				
<i>Korkomenot</i>	-11,2	-10,1	-10,9				
<i>Muut rahoitusmenot</i>	-14,6	-17,8	-17,3				
VUOSIKATE	50,7	45,6	51,4		58,4	65,1	68,0
Poistot	-57,7	-58,1	-53,4		-55,6	-57,6	-58,9
TULOS	-6,9	-12,5	-2,1		2,8	7,5	9,1
Poistoero	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-6,9	-12,5	-2,1		2,8	7,5	9,1

Investointiosa

Investointiosan esitystapa

Talousarvion investointiosassa esitetään ydinkaupungin ja Tilapalvelujen investoinnit hankkeittain. Hanke on pääsääntöisesti toimielimen vastuulla oleva käyttöomaisuuden hankinta- tai perusparannuskokonaisuus. Hankkeesta tai hankeyhdistelmästä on esitetty hankkeen kustannusarvio, aikaisemmin käytetyt määrärahat, myönnettävä määräraha sekä mahdollinen perustelu. Hankekokonaisuuksia on avattu suurimpien määrärahavaikutusten osalta koko suunnitelmakaudelle.

- Investointiesityksiä on sopeutettu ja hankkeita on ollut välttämätöntä lykätä, jotta kaupungin nettovelkaantumista on voitu hillitä.
- Talousarvion investointiosassa investointihankkeiden tai hankekokonaisuuksien menot esitetään bruttomääräisinä.
- Investointiosan tuloksi merkitään investointien rahoittamiseen arvioidut rahoitusosuudet sekä käyttöomaisuuden myyntien osalta myytävien kohteiden tasearvo.
- Arvioidut luovutusvoitot tai -tappiot budjetoidaan käyttötalousosaan ja ne vaikuttavat rahoituslaskelmaan.
- Investointiosassa kaupunginvaltuustoa sitovia ovat talousarviovuoden 2026 määrärahat ja tuloarviot.

Investointiosa

Investoinnit 1 000 €		TA+M 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	2026-2029	Perustelut
Bruttoinvestoinnit = investointimenot		-75 564	-78 064	-65 790	-81 765	-87 235	-312 854	Taseeseen kirjattavan uuden omaisuuden hankintameno.
Nettoinvestoinnit, investointien omahankintameno = investoinnit - rahoitusosuudet		-74 364	-76 774	-65 165	-81 765	-87 235	-310 939	Tunnusluvun Investointien tulorahoitusprosentti (100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno) laskennassa käytettävä investointien euromäärä. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.
Investointien rahavirta = nettoinvestoinnit - omaisuuden myyntitulot (tasearvo + myyntivoitto/-tappio)		-69 791	-69 022	-61 460	-78 060	-83 730	-302 108	Rahoituslaskelman erä, joka täytyy kattaa tulorahoituksella, lainanotolla tai rahavaroja vähentämällä.
Kuopion kaupunki yhteensä	Tulot, rahoitusosuudet	1 200	1 290	625			1 915	
	Tulot, myynnit	2 460	1 916	705	705	505	3 831	
	Menot	-75 564	-78 064	-65 790	-81 765	-87 235	-312 854	
	Netto	-71 904	-74 858	-64 460	-81 060	-86 730	-307 108	
Ydinkaupunki yhteensä	Tulot, rahoitusosuudet	1 200	1 290	625			1 915	
	Tulot, myynnit	2 110	1 416	505	505	505	2 931	
	Menot	-38 234	-41 649	-41 330	-47 305	-37 175	-167 459	
	Netto	-34 924	-38 943	-40 200	-46 800	-36 670	-162 613	
Maa- ja vesialueet	Tulot, myynnit	500	500	500	500	500	2 000	
	Menot	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000	-12 000	Maanhankintaa jatketaan kaupungin tulevilla kasvualueilla. Lisäksi maata hankitaan yksittäisinä alueina täydennysrakentamisen turvaamiseksi asumista ja elinkeinotoimintaa varten.
	Netto	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500	-10 000	
Yhdyskuntarakentaminen	Tulot, rahoitusosuudet	1 200	1 290	625			1 915	
	Menot	-30 630	-30 990	-30 870	-39 070	-28 700	-129 630	
	Netto	-29 430	-29 700	-30 245	-39 070	-28 700	-127 715	

Investoinnit 1 000 €		TA+M 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	2026-2029	Perustelut
Elinkeinoalueet	Tulot, rahoitusosuudet	500						
	Menot	-5 720	-3 500	-3 050	-3 350	-3 500	-13 400	
	Netto	-5 220	-3 500	-3 050	-3 350	-3 500	-13 400	
- josta kohdentamattomat elinkeinoalueet	Menot		-2 000	-500	-500	-500	-3 500	Varataan mahdollisuus tehdä nopeaa valmistelua elinkeinoelämän tarpeisiin.
- josta Nilsin-Tahkon matkailuympäristön kehittämisinvestoinnit	Menot	-2 000	-500	-1 500	-1 000		-3 000	Alueen kehittäminen jatkuu Tahkon torin rakentamisena.
- josta Matkuksentie / Hakekatu	Menot		-1 000				-1 000	Katujen peruskorjaus. Kohteen rakentamisella saadaan otettua yritystontit käyttöön
Uudet alueet	Tulot, rahoitusosuudet	500	600	625			1 225	
	Menot	-10 440	-8 480	-9 570	-6 320	-14 400	-38 770	
	Netto	-9 940	-7 880	-8 945	-6 320	-14 400	-37 545	
- josta Mölymäen alue	Menot	-2 660	-500	-1 200			-1 700	Sisältää infrarakentamisen viimeistelyä mahdollistetaan seuraavia asuntorakentamisen vaiheita. Rakentamisen arvioidaan olevan käynnissä ensi vuosikymmenelle. Asukkaita yhteensä Haapaniemen alueella noin 5000 vuonna 2035.
- josta Hiltulanlahden 3. alue	Menot	-2 000	-2 250	-750			-3 000	Viimeiset kunnallistekniset työt alueella, jolloin loput Hiltulanlahden omakotitontit valmistuvat. Myöhemmin toteutetaan yleisiä alueita sekä viimeistelytyötä alueen rakentumisen tahdissa. Asukasmäärä nousee noin 2800 asukkaaseen vuonna 2035.
- josta Savilahden alue	Menot	-4 100	-3 350	-1 250	-300	-3 500	-8 400	Savilahden alueella jatketaan Neulaniementien rakentamista Microkadusta Savilahdentielle. Tämä on tarpeen niin jo rakenteilla olevan Vanhan Varikon kuin myös tulevien Marikonrannan ja Savisaaren alueiden kulkuyhteyksille. Asuinrakennusten lisäksi alueelle on rakentumassa mm. uusi poliisipalveluiden rakennus. Vanhan varikon alueelle on suunnitteilla kulkuväylä ja hissi Luolalle siirtymistä varten. Hankkeen odotetaan saavan EAKR- avustuspäätöstä. Savilahden rakentaminen jatkuu tulevat 20 vuotta.
- josta Itkonniemen alue	Menot	-300	-300	-2 000	-2 000	-1 000	-5 300	Asemakaavan muutoksen ehdotusaineisto valmistuu loppuvuonna 2025.
- josta Neulamäen alue	Menot		-100	-2 300			-2 400	Asemakaavan muutoksia valmistelussa, vireilletulo 11/2024 ja loppuvuodesta 2025.
- josta Kelloniemen alue	Menot			-300	-2 500	-2 000	-4 800	Osayleiskaavaehdotus lautakunta 7.5.2025/§ 103, nähtävilläolon jälkeen tarkistettu kaavaehdotus valmistuu loppuvuodesta 2025.
- josta Vanhan Aseman alue	Menot			-50	-250	-2 000	-2 300	Asemakaavatyö odottaa maanomistajan ratkaisuja.
- josta Pohjolankadun jk+pp-tie, silta Maaherrankadun yli	Menot				-100	-2 000	-2 100	Sujuvoittaa kevyen liikenteen kulkua ja kehittää aluetta.

Investoinnit 1 000 €		TA+M 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	2026-2029	Perustelut
Uudet väyläinvestoinnit	Tulot, rahoitusosuudet							
	Menot	-100	-600	-400	-7 000		-8 000	
	Netto	-100	-600	-400	-7 000		-8 000	
- josta Puijonkatu, ramppi moottoritiltä	Menot	-50	-200	-100	-2 500		-2 800	MAL-kohde
- josta Sisustajantien ja Kellolahdentien järjestelyt	Menot	-50	-200	-100	-2 500		-2 800	Sisältää ramppien rakentamisen. MAL-kohde
- josta Hiltulanlahden eritasoliittymän kehittäminen, Lapinmäentie	Menot		-200	-200	-1 500		-1 900	Väylä logistiikka-alueelle. MAL-kohde.
Katu- ja tieverkon sekä siltojen saneeraus	Tulot, rahoitusosuudet							
	Menot	-8 880	-10 410	-12 350	-12 150	-6 400	-41 310	
	Netto	-8 880	-10 410	-12 350	-12 150	-6 400	-41 310	
-josta Karjalankadun sillat moottoritien ja Puijonlaaksontien yli	Menot	-50	-200	-2 000	-1 600		-3 800	Toinen laaja noin 50 vuotiaiden siltojen saneeraus moottoritien yli.
-josta Leväsentie saneeraus välillä Särkiniementie - Rauhalahdentie	Menot		-3 750	-3 500	-2 500		-9 750	Keskeinen katusaneeraushanke yhteistyössä Kuopion Energian ja Kuopion Veden kanssa.
-josta Hulkontien liikenneturvallisuusparannukset	Menot		-50	-100	-3 200		-3 350	Yleissuunnitelma välillä Viitostie-Pirtintie hyväksytty kaupunkirakennelautakunnassa 17.9.2025 § 175
-josta Vehmersalmenkatu, Linnatie	Menot		-1 500				-1 500	Mahdollinen MAL-kohde. Yhteistyössä Kuopion Veden ja ELY-keskuksen kanssa.
Yleisten alueiden saneeraus	Tulot, rahoitusosuudet	100						
	Menot	-2 170	-1 780	-1 270	-3 080		-6 130	
	Netto	-2 070	-1 780	-1 270	-3 080		-6 130	Sisältää mm. korttelileikkipaikkojen ja leikkipuistojen peruskorjauksia eri puolilla kaupunkia.
Liikuntapaikat	Tulot, rahoitusosuudet		390				390	
	Menot	-2 000	-4 900	-2 910	-5 850	-4 400	-18 060	
	Netto	-2 000	-4 510	-2 910	-5 850	-4 400	-17 670	
- josta Puijon alue	Menot	-1 350	-3 500	-600	-2 500	-1 000	-7 600	Vesijohtolinjan rakentaminen välillä Niuvan uimaranta- Puijon urheilualue. Jatkossa järvivesilinjaa käytetään lumetukseen juomavesilinjan sijasta. Samaan rakennuskokonaisuuteen kuuluu Rypysuontien alittava reittisilta. Lisäksi saneerataan K120-mäen alastulorinne ja maisemoidaan alue Kgo-mäen purkamisen jälkeen. Toteutetaan saapumisaukio urheilulaaksoon tekonurmikentän eteläpuolelle.
- josta Väinölänniemen stadion peruskorjaus + urheilukenttä	Menot		-100	-200	-2 000	-2 000	-4 300	Talonrakennuksen investointiohjelma sisältää varauksen katsomorakenteisiin ja tarvittaviin muihin rakennuksiin.
- josta Hiltulanlahden alue	Menot	-200	-500	-1 200	-200		-1 900	
- josta Mölymäen alue	Menot			-600			-600	
- josta Rauhalahden nurmikenttä tekonurmeksi	Menot				-100	-1 300	-1 400	

Investoinnit 1 000 €		TA+M 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	2026-2029	Perustelut
Muut	Tulot, rahoitusosuudet	100	300				300	
	Menot	-1 320	-1 320	-1 320	-1 320		-3 960	
	Netto	-1 220	-1 020	-1 320	-1 320		-3 660	
Tietoliikenneverkot								
	Menot	-170	-150	-150	-150	-150	-600	Tietoliikenneverkkojen rakentaminen yhdyskuntarakentamisen yhteydessä.
Kaupunginhallitus								
	Menot	-170	-150	-150	-150	-150	-600	
Koneet ja kalusto								
	Menot	-2 517	-5 742	-5 675	-3 325	-3 325	-18 067	Tietokone- ja viestintälaitteet sekä muut koneet ja kalusto.
Kaupunginhallitus								
	Menot	-30	-20	-20	-20	-20	-80	
Kaupunkirakennelautakunta								
	Menot	-55	-85	-55	-55	-55	-250	
Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta								Sisältää museon infonäytöt ja musiikkikeskuksen valo- ja äänentoistotekniikan päivityksen.
	Menot	-677	-1 077	-900	-900	-900	-3 777	
Sivistyslautakunta								Sisältää Pirtin koulun ensikertaisen kalustamisen.
	Menot	-1 755	-4 560	-4 700	-2 350	-2 350	-13 960	
Muut aineelliset hyödykkeet								
	Menot	-60	-80	-80	-80	-80	-320	Taidemuseon taideteosinvestoinnit.
Osakkeet ja osuudet								
	Tulot	1 610	916	5	5	5	931	
	Menot	-1 857	-1 687	-1 555	-1 680	-1 920	-6 842	
	Netto	-247	-771	-1 550	-1 675	-1 915	-5 911	
- josta SVOP-palautus Kuopion Energia Oy:ltä								
	Tulot	1 600	911				911	Yhtiö palauttaa 2014 muodostetusta SVOP-rahastosta 0,9 M€, rahastoa jäljellä vuoden 2025 lopussa 0,9 M€.
Tilapalvelut yhteensä								
	Tulot, rahoitusosuudet							
	Tulot, myynnit	350	500	200	200		900	
	Menot	-37 330	-36 415	-24 460	-34 460	-50 060	-145 395	
	Netto	-36 980	-35 915	-24 260	-34 260	-50 060	-144 495	
Kasvu ja oppiminen								
Koulujen ja nuorisotilojen uudisrakentaminen								
		-20 420	-24 380	-8 700	-18 300	-31 200	-82 580	
Pirtin koulu	29 000	-13 120	-10 880				-10 880	YTKVR toteutusvaihe. Käyttöönotto 8/2026
Minna Canthin yläkoulu (Mölymäki), 10-sarjainen	29 300	-7 300	-13 500	-7 900			-21 400	Rakentaminen aloitettu 5/2025
Kettulan koulu ja esikoulu	13 000			-300	-5 000	-7 700	-13 000	Rakennuslähtöinen tarve. KOP Itk 15.11.2022. Varhaiskasvatuksen tarveselvitys aloitettu. KOP Itk 20.5.2025 Lisätty perusopetus tarveselvitykseen.
Hatsalan klassillinen koulu, 10-sarjainen	29 000			-500	-13 000	-15 500	-29 000	Rakennuslähtöinen tarve. HS KH 5.6.2023, KH 03.12.2024
Särkiniemen lähipalvelukeskus	15 000				-300	-8 000	-8 300	Rakennuslähtöinen tarve. Hankesuunnittelu keskeytetty. Odottaa verkostopäätöstä ja hankkeen sisältöä
		Taustavärillä merkityt vuosien 2027-2029 kohteet sisältyvät palveluverkostoeselvitykseen, josta tehdään päätöksiä myöhemmin. Investointisuunnitelmaa tarkennetaan ja päivitetään päätösten pohjalta. Tarvittaessa tehdään talousarviomuutoksia. Talousarviossa taloussuunnitelmavuodet 2027-2029 eivät ole valtuustoon nähden sitovia kohteiltaan eivätkä hankkeiden ajoituksen osalta.						

Investoinnit 1 000 €		TA+M 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	2026-2029	Perustelut
Päiväkotien uudisrakentaminen		-11 300	-7 275	-2 200			-9 475	
Pyörön päiväkot, 10 r	8 700	-4 600						Käyttöön otettu 8/2025
Jynkän päiväkot, 6 r	6 800	-3 200						Käyttöön otettu 8/2025
Saarikellon päiväkot, 6 r	7 440	-3 300	-3 975				-3 975	Rakentaminen alkaa 8/2025
Hiltulanlahti 3. alueen päiväkot, 6 r	5 700	-200	-3 300	-2 200			-5 500	Kilpailutus 8/2025 ja suunnittelu alkaa 2025
Päiväkotien peruskorjauskohteet		-1 850	-200	-3 300	-3 900	-11 000	-18 400	
Rauhalahden päiväkot, 5 r		-1 850						Välttämättömiä korjauksia, samalla tilamuutosten ja toiminnallisuuden parantamisen myötä muuttuu viisiryhmäiseksi.
Kaarenhovin päiväkot, 6 r	6 800	0	-200	-3 300	-3 300		-6 800	HS käynnissä.
Inkilänmäen päiväkot, 6 r	6 000				-300	-5 000	-5 300	Rakennuslähtöinen. Odottaa verkostopäätöksiä.
Maljapuron päiväkot, 6 r	6 300				-300	-6 000	-6 300	Osa keskeisen kaupunkialueen varhaiskasvatuksen tarveselvityksen päivittämistä.
Hyvinvoinnin edistäminen Koko hanke								
Uudisrakentaminen			-500				-500	
Keskuskentän jalkapallostadion			-500				-500	Määrärahavaraus tehdään hankesuunnitelman päivityksen yhteydessä. Varaudutaan hankkeen suunnitteluun ja rakentamisen käynnistämiseen vuonna 2026.
Peruskorjauskohteet		-200	-500	-6 200	-6 200	-1 800	-14 700	
Lippumäen uima- ja sisäliikuntahalli	1 500		-300	-1 200			-1 500	Hankeselvitys valmisteilla.
Väinölänniemen katsomo	3 000				-1 200	-1 800	-3 000	Hankeselvitys käynnissä. Stadionalue ja kenttä sisältyvät yhdyskuntarakentamiseen/liikuntapaikat.
Väestösuojien peruskorjaukset	10 600	-200	-200	-5 000	-5 000		-10 200	Hankeselvitys.
Kalusto- ja valmiussuunnitelmahankinnat		-60	-60	-60	-60	-60	-240	
Pienet peruskorjauskohteet		-3 500	-3 500	-4 000	-6 000	-6 000	-19 500	
Tulot		350	500	200	200		900	
Kiinteistöjen myynnit	Tulot, myynnit	350	500	200	200		900	

MAL=maankäytön, asumisen ja liikenteen kasvua ja kehitystä tukeva sopimus, jonka valtio on solminut 7 kaupunkiseudun kanssa, mukaan lukien Kuopio.

TS = tarveselvitys, lautakunnassa käsiteltävä

Hankeselvitys = taloteknisen kunnon selvitys, kevyempi kuin hankesuunnitelma

HS = hankesuunnitelma, kaupunginhallituksessa käsiteltävä

YTKVR = yhteistoiminnallinen kokonaisvastuurakentaminen

Rahoitusosa

Rahoituslaskelman lukuohje

Rahoituslaskelma jakautuu kahteen osaan.

Toiminnan ja investointien rahavirta pitää sisällään käyttötalouden ja investoinnit osoittaen rahavirran, joka on katettava rahoitustoiminnalla tai joka jää rahoituksen katteeksi. Rahoitussuunnitelman toiminnan rahavirta muodostuu tulossuunnitelmasta siirtyvästä vuosikatteesta ja satunnaisista eristä sekä tulo-rahoituksen korjauseristä.

Toiminnan rahavirta

Tulo-rahoituksen osatekijät eritellään yksityiskohtaisesti tuloslaskelmassa. Tästä syystä rahoituslaskelmaan otetaan vain varsinaisen toiminnan tulo-rahoitusjäämän osoittava vuosikate sekä satunnaiset erät, jotka tuloslaskelmassa esitetään vuosikatteen jälkeen.

Investointien rahavirta

Investoinneilla tarkoitetaan rahoituslaskelmassa pysyviin vastaaviin käytettyjä varoja tilivuoden aikana. Investointimenot ja niihin saadut rahoitusosuudet esitetään rahoituslaskelmassa bruttomääräisinä. Rahoituslaskelman Investointien rahavirta -nimikkeen alla esitetään myös investointien rahoitusosuudet ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntihintaiset myyntitulot.

Rahoituksen rahavirta

Antolainauksen muutokset

Kunnan myöntämät lainat, jotka taseessa esitetään pysyvien vastaavien ryhmässä Sijoitukset, käsitellään ryhmässä antolainauksen muutokset. Antolainojen lisäykset vähentävät rahavaroja ja antolainojen takaisinmaksut lisäävät rahavaroja. Antolainojen muutoksina esitetään erikseen lainojen lisäykset ja lainojen lyhennykset.

Lainakannan muutokset

Rahoituslaskelma osoittaa, miten kunnan rahoitusrakenne tilivuoden aikana muuttuu. Pitkäaikaisten lainojen lisäys osoittaa, kuinka paljon kunta tilivuoden aikana ottanut uutta pitkäaikaista lainaa tai uusinnut niitä. Lyhytaikaisten lainojen lisäys osoittaa, kuinka paljon kunta on ottanut uutta lyhytaikaista lainaa tai uusinnut sitä. Lyhytaikaisten lainojen vähennys osoittaa, kuinka paljon kunta on tilivuoden aikana lyhentänyt lyhytaikaisia lainojaan. Lyhytaikaisten lainojen lisäykset ja vähennykset esitetään rahoituslaskelmassa nettona.

Vaikutus maksuvalmiuteen

Rahoitusosa päättyy Vaikutus maksuvalmiuteen -erään, jonka positiivinen arvo tarkoittaa kunnan maksuvalmiuden vahvistumista ja negatiivinen sen heikkenemistä. Luku kertoo muutoksesta vuoden ensimmäisen ja vuoden viimeisen päivän välillä.

Rahoituslaskelma 2026

	Ydinkau- punki	Kuopion Tilapalvelut	Kuopion työllisyysalue	Ydinkaupunki ja taseyksikkö yhteensä
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	29 436	21 919		51 355
Tulorahoituksen korjauserät	-5 539	-297		-5 836
Toiminnan rahavirta yhteensä	23 897	21 622	0	45 519
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-41 649	-36 415		-78 064
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 290			1 290
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	6 955	797		7 752
Investointien rahavirta yhteensä	-33 404	-35 618	0	-69 022
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-9 507	-13 996	0	-23 503
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäys				
Antolainasaamisten vähennys	6 500			6 500
Antolainauksen muutokset	6 500	0	0	6 500
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	90 000			90 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-76 850			-76 850
Lainakannan muutokset	13 150	0	0	13 150
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	19 650	0	0	19 650
VAIKUTUS MAKSUVALMIUTEEN	10 143	-13 996	0	-3 853

Rahoitusosa

Vuosien 2026–2029 rahoituslaskelman perusteet

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen määrän. Tavoitteen mukaisesti taloussuunnitelmakauden lopussa vuonna 2027 vuosikate kattaa poistot ja talous on tasapainossa.

Toiminnan ja investointien rahavirta vuonna 2025 on -23,5 milj. euroa, joka on rahoitettava joko kassa- tai pääomarahoituksella.

Pitkäaikaista lainaa otetaan vuonna 2026 bruttomääräisesti 90 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja maksetaan takaisin yhteensä n. 77 milj. eurolla. Taloussuunnitelmakauden loppuvuosien lyhennystasoon vaikuttavat vuosikate ja -investointitaso.

Rahavarojen ennakoidaan olevan 3,9 milj. euroa pienemmät kuin vuoden 2026 alussa.

Bruttoinvestoinnit ovat 78,0 milj. euroa vuonna 2026 ja nettoinvestoinnit ovat valtuuston päättämien talouden tasapainotuslinjausten mukaiset. Suunnitelmakauden loppuvuosina investointipaine kasvaa. Toiminnan ja investointien rahavirta on negatiivinen koko suunnitelmakauden, mikä tarkoittaa, että velkaantuminen jatkuu. Vuonna 2026 tulorahoitus riittää 67 %:iin investointeihin ja vuosikatteen vahvistuessa tulorahoitus kattaa tulevana vuosina entistä suuremman osan investointien rahoituksesta.

Pitkäaikaisten lainojen lisäykset sopeutetaan rahoitustuloksen ja lainojen lyhennysten mukaiseen tasoon.

Kaupungin lainamäärä muuttuu suunnitelmakauden tulorahoitus- ja investointitason vuoksi seuraavasti:

Kuopion pitkäaikaisen lainakannan kehitys 2021–2029, milj. euroa

	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TP 2024	TPE* 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Lainakanta milj. euroa	436,6	453,0	463,4	502,6	524,5	537,0	548,0	558,4	577,7
Lainamäärän muutos %	-5,0 %	3,8 %	2,3 %	8,5 %	4,4 %	2,4 %	2,1 %	1,9 %	3,5 %
Lainat (euroa/asukas)	3 592	3 695	3 737	4 010	4 144	4 206	4 257	4 305	4 422
Lainamäärän kasvu (euroa/asukas)	-231	103	42	273	134	62	51	48	116

* 8/2025 kuukausiseurannan mukainen ennuste

KUOPION KAUPUNGIN RAHOITUSLASKELMA (milj. euroa)
(sisältää taseyksiköt, sisältää sisäiset erät)

	TP 2024	Enn 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Toiminnan rahavirta						
Vuosikate	50,7	45,6	51,4	58,4	65,0	68,0
Satunnaiset erät	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulorahoituksen korjauserät	-7,6	-1,1	-5,8	-3,0	-3,0	-3,0
TOIMINNAN RAHAVIRTA YHT.	43,2	44,5	45,5	55,4	62,0	65,0
Investoinnit						
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-75,4	-75,5	-78,1	-65,8	-81,8	-87,2
Rahoitusosuudet	2,8	1,2	1,3	0,6	0,0	0,0
Käyttöom. myyntitulot	8,7	3,6	7,8	3,7	3,7	3,5
INVESTOINNIT NETTO	-64,0	-70,7	-69,0	-61,5	-78,1	-83,7
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-20,9	-26,2	-23,5	-6,1	-15,9	-18,8
Rahoituksen rahavirta						
Antolainojen muutokset						
Antolainojen lisäys	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Antolainojen vähennys	7,4	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5
Antolainojen muutokset yhteensä	7,3	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	100,0	110,0	90,0	80,0	95,0	100,0
Pitkäaikaisten lainojen väh.	-60,6	-87,8	-76,9	-68,3	-84,0	-80,0
Lyhytaikaisten lainojen muutos	29,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lainakannan muutokset yhteensä	68,7	22,2	13,2	11,7	11,0	20,0
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	51,6	28,7	19,7	18,2	17,5	26,5
RAHAVAROJEN MUUTOS	30,7	2,4	-3,9	12,2	1,6	7,7
Investointien omarahoitusprosentti	70 %	61 %	67 %	90 %	80 %	78 %

Liitteet

Kuopion väestö ja väestösuunnite

Kuopion väestö vuosina 2017-2024 (31.12) ja suunnite vuosille 2025-2040

Vuosi	0-6	7-12	13-15	16-18	19-24	25-39	40-64	65-74	75-84	85+	Yht.
2017	8 290	7 051	3 472	3 819	10 965	24 189	36 337	13 864	7 211	3 011	118 209
2018	8 109	7 099	3 578	3 746	10 812	24 534	36 057	14 358	7 330	3 041	118 664
2019	7 854	7 198	3 589	3 814	10 704	24 898	35 844	14 820	7 476	3 085	119 282
2020	7 656	7 370	3 573	3 751	10 760	25 386	35 612	15 051	7 894	3 157	120 210
2021	7 645	7 457	3 531	3 922	10 853	25 910	35 451	15 166	8 426	3 182	121 543
2022	7 404	7 520	3 556	4 005	10 972	26 308	35 592	15 086	8 913	3 238	122 594
2023	7 298	7 556	3 690	4 052	11 011	26 729	35 960	14 947	9 434	3 344	124 021
2024	7 385	7 479	3 863	4 087	11 161	27 030	36 302	14 892	9 968	3 499	125 666

Väestöennuste, Kuopion kaupunki

2025	7 380	7 250	3 930	4 140	11 150	27 310	36 410	14 980	10 410	3 590	126 560
2026	7 490	7 000	4 010	4 240	11 150	27 640	36 540	15 050	10 710	3 830	127 660
2027	7 530	6 900	4 010	4 370	11 260	27 790	36 610	15 110	11 360	3 800	128 730
2028	7 520	6 830	3 980	4 430	11 380	27 820	36 940	15 110	11 800	3 900	129 700
2029	7 630	6 720	3 850	4 500	11 500	27 990	37 130	15 080	12 240	4 020	130 660
2030	7 770	6 640	3 720	4 460	11 590	28 070	37 440	15 000	12 480	4 320	131 490
2031	7 820	6 670	3 550	4 430	11 670	28 110	37 870	14 840	12 630	4 720	132 320
2032	7 850	6 770	3 430	4 300	11 750	27 980	38 340	14 820	12 670	5 120	133 010
2033	7 870	6 790	3 440	4 150	11 750	28 070	38 700	14 800	12 630	5 500	133 700
2034	7 880	6 780	3 510	3 960	11 670	28 110	39 190	14 650	12 670	5 840	134 250
2035	7 900	6 880	3 520	3 820	11 470	28 160	39 750	14 440	12 760	6 090	134 790
2036	7 930	7 020	3 420	3 790	11 170	28 320	40 230	14 220	12 850	6 350	135 290
2037	7 960	7 070	3 390	3 850	10 830	28 440	40 860	13 790	12 950	6 670	135 800
2038	7 990	7 100	3 470	3 860	10 440	28 620	41 480	13 430	13 000	6 920	136 290
2039	8 020	7 130	3 600	3 760	10 140	28 730	41 980	13 200	13 030	7 150	136 740
2040	8 050	7 150	3 640	3 720	9 940	28 790	42 420	13 070	13 020	7 380	137 200

Lähde: Väestötiedot, Tilastokeskus, Väestöennuste, Kuopion kaupunki laatinut syksyllä 2024
Vuoden 2023 aluejako koko aikasarjassa